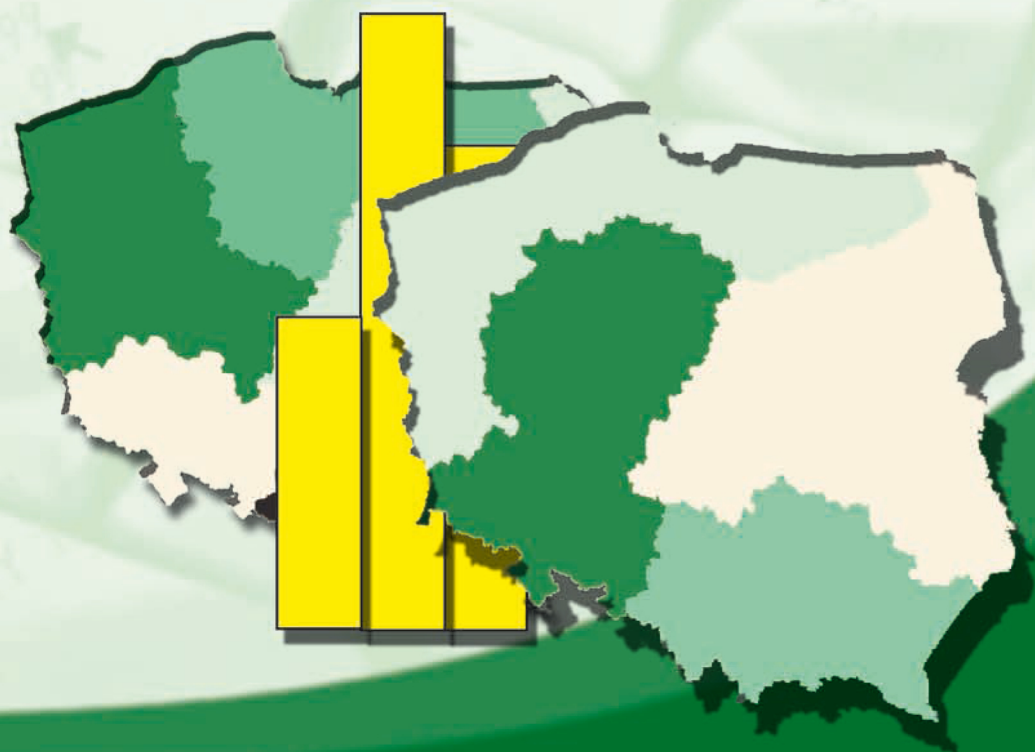

Porównanie sytuacji ekonomicznej gospodarstw rolnych w regionach FADN i NTS w 2008 r.

Warszawa 2010

Porównanie sytuacji ekonomicznej gospodarstw rolnych w regionach FADN oraz NTS w 2008 roku

Opracował zespół w składzie:

dr inż.	Stanisław Mańko
mgr	Joanna Szmigiel
mgr inż.	Alicja Wituszyńska

Warszawa 2010

Redakcja techniczna
Joanna Szmigiel

Projekt okładki
Joanna Szmigiel

Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej
- Państwowy Instytut Badawczy
Zakład Rachunkowości Rolnej
00-950 Warszawa, ul. Świętokrzyska 20, skr. poczt. nr 984
Tel.: (0 22) 505 44 39
Tel./faks: (0 22) 826 93 22
E-mail: portal@fadn.pl
Internet: www.fadn.pl; www.polskifadn.eu

Wstęp	5
Mapa 1 Podział Polski na regiony FADN.....	6
Mapa 1a. Podział Polski na regiony NTS1.....	7
1. Zróżnicowanie struktury gospodarstw w regionach FADN	8
Mapa 2. Struktura gospodarstw według typów rolniczych w ujęciu regionalnym FADN.....	8
Mapa 2a. Struktura gospodarstw według typów rolniczych w ujęciu regionalnym NTS1.....	9
Mapa 3. Struktura gospodarstw według wielkości ekonomicznej w ujęciu regionalnym FADN.....	10
Mapa 3a. Struktura gospodarstw według wielkości ekonomicznej w ujęciu regionalnym NTS1.....	11
Mapa 4. Struktura gospodarstw według wielkości obszarowej w ujęciu regionalnym FADN.....	12
Mapa 4a. Struktura gospodarstw według wielkości obszarowej w ujęciu regionalnym NTS1.....	13
2. Potencjał ekonomiczny gospodarstw	14
Mapa 5. Przeciętna powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach w ujęciu regionalnym FADN.....	14
Mapa 5a. Przeciętna powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach w ujęciu regionalnym NTS1.....	15
Mapa 6. Przeciętna wielkość ekonomiczna gospodarstw w ESU w ujęciu regionalnym FADN.....	16
Mapa 6a. Przeciętna wielkość ekonomiczna gospodarstw w ESU w ujęciu regionalnym NTS1.....	17
Mapa 7. Liczba pełnozatrudnionych w przeliczeniu na 100 ha UR w ujęciu regionalnym FADN.....	18
Mapa 7a. Liczba pełnozatrudnionych w przeliczeniu na 100 ha UR w ujęciu regionalnym NTS1.....	19
Mapa 8. Wartość aktywów ogółem w tys. zł średnio na gospodarstwo w ujęciu regionalnym FADN.....	20
Mapa 8a. Wartość aktywów ogółem w tys. zł średnio na gospodarstwo w ujęciu regionalnym NTS1.....	21
Mapa 9. Wartość aktywów ogółem na 1 ha użytków rolnych w tys. zł w ujęciu regionalnym FADN.....	22
Mapa 9a. Wartość aktywów ogółem na 1 ha użytków rolnych w tys. zł w ujęciu regionalnym NTS1.....	23
Mapa 10. Kapitał własny gospodarstw rolnych w tys. zł w ujęciu regionalnym FADN.....	24
Mapa 10a. Kapitał własny gospodarstw rolnych w tys. zł w ujęciu regionalnym NTS1.....	25
Mapa 11. Zadłużenie ogółem w tys. zł na gospodarstwo w ujęciu regionalnym FADN.....	26
Mapa 11a. Zadłużenie ogółem w tys. zł na gospodarstwo w ujęciu regionalnym NTS1.....	27
Mapa 12. Zadłużenie krótkoterminowe w tys. zł na gospodarstwo w ujęciu regionalnym FADN.....	28
Mapa 12a. Zadłużenie krótkoterminowe w tys. zł na gospodarstwo w ujęciu regionalnym NTS1.....	29
3. Organizacja produkcji	30
Mapa 13. Udział zbóż w strukturze użytków rolnych w ujęciu regionalnym FADN.....	30
Mapa 13a. Udział zbóż w strukturze użytków rolnych w ujęciu regionalnym NTS1.....	31
Mapa 14. Przeciętny stan pogłowia zwierząt w gospodarstwie (LU) w ujęciu regionalnym FADN.....	32
Mapa 14a. Przeciętny stan pogłowia zwierząt w gospodarstwie (LU) w ujęciu regionalnym NTS1.....	33
Mapa 15. Przeciętny stan pogłowia krów mlecznych w gospodarstwie (LU) w ujęciu regionalnym FADN.....	34
Mapa 15a. Przeciętny stan pogłowia krów mlecznych w gospodarstwie (LU) w ujęciu regionalnym NTS1.....	35
Mapa 16. Pogłowie krów mlecznych w gospodarstwach specjalizujących się w chowie krów mlecznych w LU w ujęciu regionalnym FADN.....	36
Mapa 16a. Pogłowie krów mlecznych w gospodarstwach specjalizujących się w chowie krów mlecznych w LU w ujęciu regionalnym NTS1.....	37
Mapa 17. Obsada krów mlecznych na 100 ha UR (LU) w ujęciu regionalnym FADN.....	38
Mapa 17a. Obsada krów mlecznych na 100 ha UR (LU) w ujęciu regionalnym NTS1.....	39
Mapa 18. Przeciętny stan pogłowia trzody chlewnej w gospodarstwie (LU) w ujęciu regionalnym FADN.....	40
Mapa 18a. Przeciętny stan pogłowia trzody chlewnej w gospodarstwie (LU) w ujęciu regionalnym NTS1.....	41
Mapa 19. Pogłowie trzody chlewnej w gospodarstwach specjalizujących się w tej działalności w LU w ujęciu regionalnym FADN.....	42
Mapa 19a. Pogłowie trzody chlewnej w gospodarstwach specjalizujących się w tej działalności w LU w ujęciu regionalnym NTS1.....	43
Mapa 20. Obsada trzody chlewnej w LU na 100 ha UR w ujęciu regionalnym FADN.....	44
Mapa 20a. Obsada trzody chlewnej w LU na 100 ha UR w ujęciu regionalnym NTS1.....	45
4. Koszty produkcji	46
Mapa 21. Koszty ogółem w tys. zł w przeliczeniu na gospodarstwo w ujęciu regionalnym FADN.....	46
Mapa 21a. Koszty ogółem w tys. zł w przeliczeniu na gospodarstwo w ujęciu regionalnym NTS1.....	47
Mapa 22. Koszty nawożenia w zł/ha UR w ujęciu regionalnym FADN.....	48
Mapa 22a. Koszty nawożenia w zł/ha UR w ujęciu regionalnym NTS1.....	49
Mapa 23. Koszty środków ochrony roślin w zł/ha w ujęciu regionalnym FADN.....	50
Mapa 23a. Koszty środków ochrony roślin w zł/ha w ujęciu regionalnym NTS1.....	51
Mapa 24. Koszt wynagrodzeń w przeliczeniu na pełnozatrudnionego pracownika najemnego (tys. zł/AWU) w ujęciu regionalnym FADN.....	52
Mapa 24a. Koszt wynagrodzeń w przeliczeniu na pełnozatrudnionego pracownika najemnego (tys. zł/AWU) w ujęciu regionalnym NTS1.....	53
Mapa 25. Koszt wytworzenia 100 zł produkcji w ujęciu regionalnym FADN.....	54
Mapa 25a. Koszt wytworzenia 100 zł produkcji w ujęciu regionalnym NTS1.....	55
5. Wyniki produkcyjne	56
Mapa 26. Wartość produkcji ogółem w tys. zł na gospodarstwo w ujęciu regionalnym FADN.....	56

Mapa 26a.	Wartość produkcji ogółem w tys. zł na gospodarstwo w ujęciu regionalnym NTS1.....	57
Mapa 27.	Wartość produkcji ogółem w tys. zł/ha UR w ujęciu regionalnym FADN.....	58
Mapa 27a.	Wartość produkcji ogółem w tys. zł/ha UR w ujęciu regionalnym NTS1.....	59
Mapa 28.	Wartość produkcji ogółem na osobę pełnozatrudnioną w tys. zł/AWU w ujęciu regionalnym FADN.....	60
Mapa 28a.	Wartość produkcji ogółem na osobę pełnozatrudnioną w tys. zł/AWU w ujęciu regionalnym NTS1.....	61
Mapa 29.	Udział zbóż w produkcji ogółem w procentach w ujęciu regionalnym FADN.....	62
Mapa 29a.	Udział zbóż w produkcji ogółem w procentach w ujęciu regionalnym NTS1.....	63
Mapa 30.	Udział produkcji warzyw, kwiatów i owoców w produkcji ogółem w procentach średnio na gospodarstwo w ujęciu regionalnym FADN.....	64
Mapa 30a.	Udział produkcji warzyw, kwiatów i owoców w produkcji ogółem w procentach średnio na gospodarstwo w ujęciu regionalnym NTS1.....	65
Mapa 31.	Udział produkcji zwierzęcej w produkcji ogółem w procentach w ujęciu regionalnym FADN.....	66
Mapa 31a.	Udział produkcji zwierzęcej w produkcji ogółem w procentach w ujęciu regionalnym NTS1.....	67
Mapa 32.	Udział mleka krowiego w produkcji ogółem w procentach w ujęciu regionalnym FADN.....	68
Mapa 32a.	Udział mleka krowiego w produkcji ogółem w procentach w ujęciu regionalnym NTS1.....	69
Mapa 33.	Udział żywca wieprzowego w produkcji ogółem w procentach średnio na gospodarstwo w ujęciu regionalnym FADN.....	70
Mapa 33a.	Udział żywca wieprzowego w produkcji ogółem w procentach średnio na gospodarstwo w ujęciu regionalnym NTS1.....	71
Mapa 34.	Udział produktów drobiarskich w produkcji ogółem w procentach w ujęciu regionalnym FADN.....	72
Mapa 34a.	Udział produktów drobiarskich w produkcji ogółem w ujęciu regionalnym NTS1.....	73
6.	Wyniki finansowe	74
Mapa 35.	Wartość dodana netto w tys. zł na osobę pełnozatrudnioną w ujęciu regionalnym FADN.....	74
Mapa 35a.	Wartość dodana netto w tys. zł na osobę pełnozatrudnioną w ujęciu regionalnym NTS1.....	75
Mapa 36.	Wartość dodana netto w tys. zł na 1 ha UR w ujęciu regionalnym FADN.....	76
Mapa 36a.	Wartość dodana netto w tys. zł na 1 ha UR w ujęciu regionalnym NTS1.....	77
Mapa 37.	Dochód z gospodarstwa rolnego w tys. zł w przeliczeniu na pełnozatrudnionego członka rodziny rolnika w ujęciu regionalnym FADN.....	78
Mapa 37a.	Dochód z gospodarstwa rolnego w tys. zł w przeliczeniu na pełnozatrudnionego członka rodziny rolnika w ujęciu regionalnym NTS1.....	79
Mapa 38.	Struktura gospodarstw według wielkości dochodu w procentach w ujęciu regionalnym FADN.....	80
Mapa 38a.	Struktura gospodarstw według wielkości dochodu w procentach w ujęciu regionalnym NTS1.....	81
Mapa 39.	Udział dopłat do działalności operacyjnej w dochodzie z gospodarstwa rolnego w procentach w ujęciu regionalnym FADN.....	82
Mapa 39a.	Udział dopłat do działalności operacyjnej w dochodzie z gospodarstwa rolnego w procentach w ujęciu regionalnym NTS1.....	83
Mapa 40.	Wskaźnik płynności bieżącej w ujęciu regionalnym FADN.....	84
Mapa 40a.	Wskaźnik płynności bieżącej w ujęciu regionalnym NTS1.....	85
7.	Podsumowanie	86
8.	Aneks tabelaryczny	87
Tabela 1.	Struktura gospodarstw według typów rolniczych w ujęciu regionalnym FADN.....	88
Tabela 1a.	Struktura gospodarstw według typów rolniczych w ujęciu regionalnym NTS1.....	89
Tabela 2.	Struktura gospodarstw według wielkości ekonomicznej w ujęciu regionalnym FADN.....	90
Tabela 2a.	Struktura gospodarstw według wielkości ekonomicznej w ujęciu regionalnym NTS1.....	91
Tabela 3.	Struktura gospodarstw według wielkości obszarowej w ujęciu regionalnym FADN.....	92
Tabela 3a.	Struktura gospodarstw według wielkości obszarowej w ujęciu regionalnym NTS1.....	93
Tabela 4.	Potencjał ekonomiczny gospodarstw w ujęciu regionalnym FADN.....	94
Tabela 4a.	Potencjał ekonomiczny gospodarstw w ujęciu regionalnym NTS1.....	95
Tabela 5.	Organizacja produkcji w ujęciu regionalnym FADN.....	96
Tabela 5a.	Organizacja produkcji w ujęciu regionalnym NTS1.....	97
Tabela 6.	Koszty produkcji w ujęciu regionalnym FADN.....	98
Tabela 6a.	Koszty produkcji w ujęciu regionalnym NTS1.....	99
Tabela 7.	Wyniki produkcyjne w ujęciu regionalnym FADN.....	100
Tabela 7a.	Wyniki produkcyjne w ujęciu regionalnym NTS1.....	101
Tabela 8.	Wyniki finansowe w ujęciu regionalnym FADN.....	102
Tabela 8a.	Wyniki finansowe w ujęciu regionalnym NTS1.....	103
Tabela 9.	Struktura gospodarstw według wielkości dochodu w procentach w ujęciu regionalnym FADN.....	104
Tabela 9a.	Struktura gospodarstw według wielkości dochodu w procentach w ujęciu regionalnym NTS1.....	105

Wstęp

Po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej w 2004 r. zaistniał obowiązek gromadzenia danych rachunkowych w ramach systemu FADN. Podstawą prawną systemu FADN w Polsce jest Ustawa z dn. 29 listopada 2009 r. o zbieraniu i wykorzystywaniu danych rachunkowych z gospodarstw rolnych (Dz. U. Nr 3 poz.20 z 2001 r. z późniejszymi zmianami).

FADN to Europejski System Zbierania Danych Rachunkowych z Gospodarstw Rolnych (ang. Farm Accountancy Data Network). Dane gromadzone w ramach tego systemu wykorzystywane są przede wszystkim do: corocznego określania dochodów gospodarstw rolnych funkcjonujących na terenie Wspólnoty, analizy działalności gospodarstw rolnych oraz oceny skutków projektowanych zmian we Wspólnej Polityce Rolnej.

Gospodarstwa rolne uczestniczące w FADN są klasyfikowane według Wspólnotowej Typologii Gospodarstw Rolnych, której zasady zostały określone w 1978 r. (Decyzja Komisji Europejskiej (EWG) 78/463/EEC), a potem sukcesywnie uaktualniane. Klasyfikacja gospodarstw jest przeprowadzana według dwóch kryteriów: wielkości ekonomicznej i typu rolniczego. Pole obserwacji FADN obejmuje tzw. gospodarstwa towarowe, tj. wytwarzające około 90 % Standardowej Nadwyżki Bezpośredniej. W Polsce są to gospodarstwa o minimalnym progu wielkości ekonomicznej równym 2 ESU.

Dla potrzeb FADN obszar Polski podzielono na cztery regiony rolnicze. Są to: Pomorze i Mazury (region 785), Wielkopolska i Śląsk (region 790), Mazowsze i Podlasie (region 795) oraz Małopolska i Pogórze (region 800). W celu ich wyłonienia posłużono się kilkoma parametrami statystycznymi opisującymi czynniki wpływające na efekty produkcyjne gospodarstw rolnych zlokalizowanych na określonym terenie.¹

Opracowanie prezentuje dane z gospodarstw rolnych przy podziale na cztery regiony FADN (Mapa 1) oraz przy zastosowaniu nowej klasyfikacji Nomenklatury Jednostek Terytorialnych dla Celów Statystycznych NTS1 (Mapa 1a) – podział na sześć regionów. Według tej ostatniej są to: Region Południowy 47 obejmujący województwa śląskie i małopolskie; Region Wschodni 61 – podlaskie, lubelskie, podkarpackie i świętokrzyskie, Region Centralny 100 obejmujący województwa mazowieckie i łódzkie; Region Południowo-Zachodni 144 – dolnośląskie, opolskie; Region Północno-Zachodni 164 – zachodniopomorskie, lubuskie, wielkopolskie; Region Północny 210 – pomorskie, warmińsko-mazurskie, kujawsko-pomorskie. Należy jednak zaznaczyć, że wagi użyte do obliczania wyników standardowych według podziału NTS 1 pochodzą z podziału na 4 regiony FADN.

Opracowanie powstało z inicjatywy dr. Lecha Goraja, kierownika Zakładu Rachunkowości Rolnej Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej-PIB w Warszawie, pełniącego jednocześnie funkcję stałego przedstawiciela Polski ds. FADN w Brukseli. Wykorzystano w nim wyniki standardowe Polskiego FADN 2008 roku dla grup gospodarstw rolnych wyłonionych według typów rolniczych i wielkości ekonomicznej.

Głównym celem opracowania było zaprezentowanie różnic w poszczególnych regionach FADN i NTS1, ocena zróżnicowania sytuacji ekonomicznej gospodarstw oraz porównanie zróżnicowania gospodarstw przy zastosowaniu obu systemów klasyfikacji.

W celu pokazania zróżnicowania regionów FADN i NTS1 posłużono się zmiennymi, których wartości w poszczególnych regionach znacznie różnią się od siebie. Pominięto wiele

---

¹ Goraj L., Malanowska B., Osuch D., Sierański W. „Opis realizacji planu wyboru próby gospodarstw rolnych dla Polskiego FADN w 2009 roku,” IERICZ-PIB, Warszawa 2009.

ważnych zmiennych charakteryzujących gospodarstwa rolne o niewielkim zróżnicowaniu przestrzennym.

Opracowanie zawiera analizę graficzną wraz z prostym komentarzem, dotyczącym analizowanych parametrów. Analiza graficzna to mapy, na które naniesione zostały wykresy słupkowe, obrazujące wybrane zmienne, oraz kołowe przedstawiające strukturę gospodarstw².

Opracowanie podzielono na następujące rozdziały:

1. Zróżnicowanie struktury gospodarstw.
2. Potencjał ekonomiczny gospodarstw.
3. Organizacja produkcji.
4. Koszty produkcji.
5. Wyniki produkcyjne.
6. Wyniki finansowe.

Podsumowanie.

Mapa 1 Podział Polski na regiony FADN

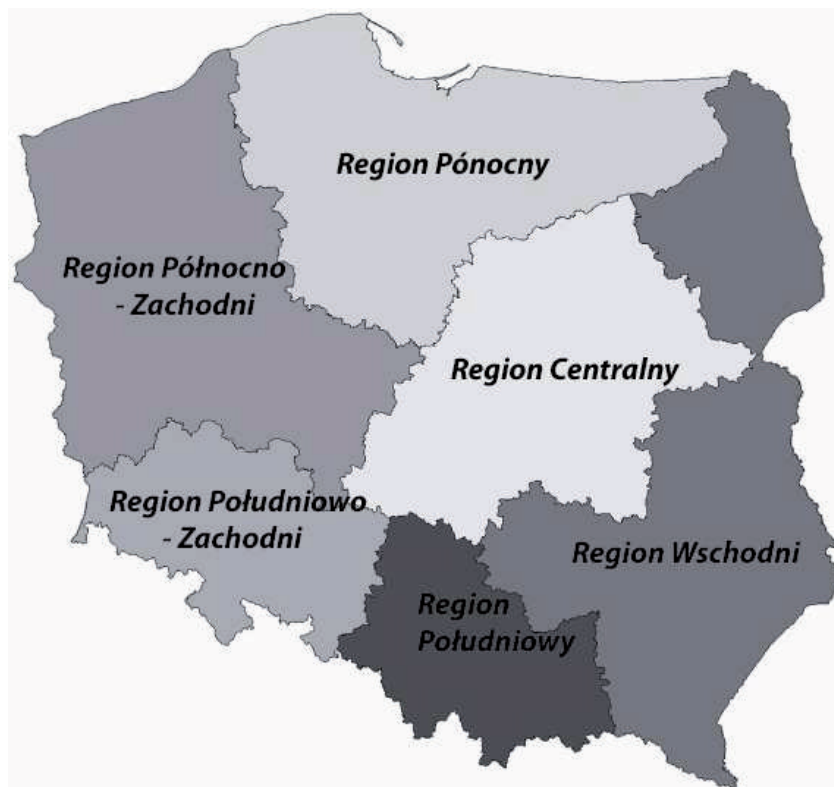

Źródło: Goraj L., Malanowska B., Osuch D., Sierański W. Opis realizacji planu wyboru próby gospodarstw rolnych dla Polskiego FADN w 2009 roku, IERiGŻ-PIB, Warszawa 2009.

² Wszystkie wielkości przedstawione w analizie charakteryzują gospodarstwa znajdujące się w polu obserwacji FADN

Zróżnicowanie struktury gospodarstw objętych obserwacją Polskiego FADN przedstawiono grupując gospodarstwa według typów rolniczych, wielkości ekonomicznej oraz wielkości obszarowej.

Mapa 1a. Podział Polski na regiony NTS1

Źródło: Dane GUS http://www.stat.gov.pl/gus/5840_5955_PLK_HTML.htm

Potencjał produkcyjny gospodarstw scharakteryzowano za pomocą wielkości obszarowej, wielkości ekonomicznej i zatrudnienia ogółem, wartości aktywów, kapitału własnego oraz wartości zobowiązań.

Analizując organizację produkcji uwzględniono udział zbóż w strukturze zasiewów oraz pogłowia i obsady zwierząt ogółem, a także bydła i trzody chlewnej.

Wśród kosztów produkcji zwrócono szczególną uwagę na koszty nawożenia i środków ochrony roślin oraz koszty pracy najemnej.

Charakteryzując wyniki produkcyjne przedstawiono przeciętną wartość produkcji w gospodarstwie oraz produktywność ziemi i pracy. Dodatkowo uwzględniono zróżnicowanie udziału niektórych produktów w produkcji ogółem.

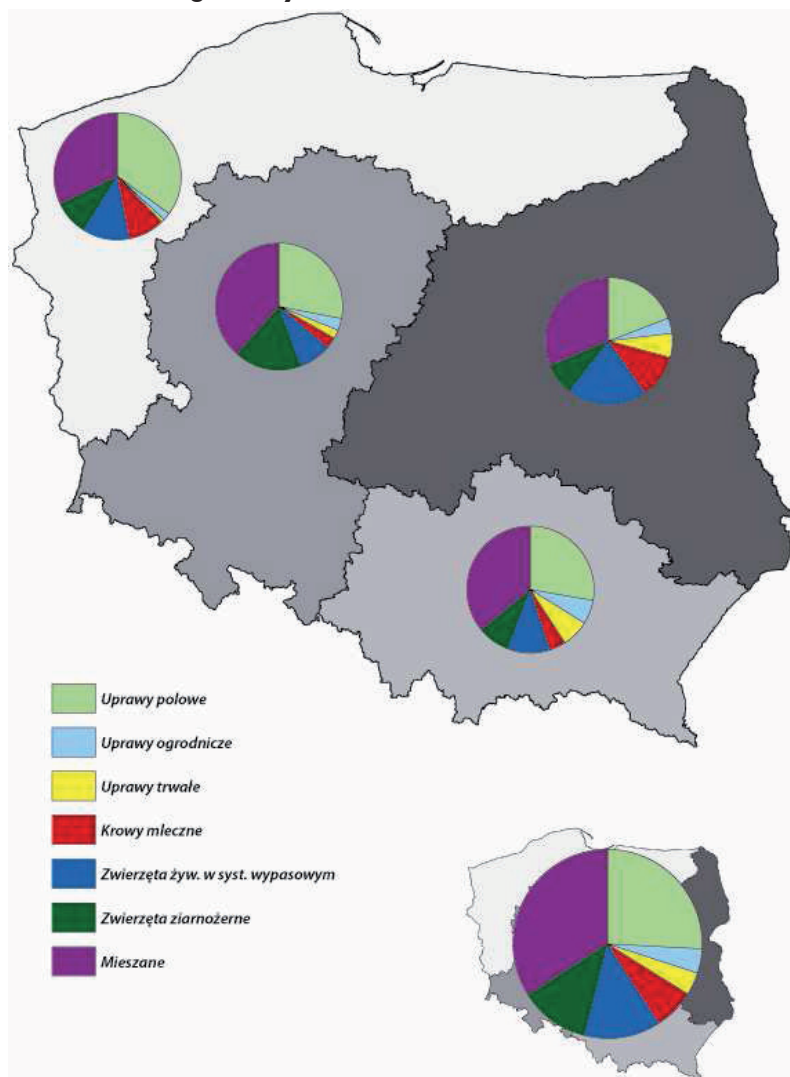
Przedstawiając wyniki finansowe wykorzystano wartość dodaną brutto i netto oraz dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego. W analizie finansowej zwrócono też uwagę na udział dopłat bezpośrednich w dochodzie z gospodarstwa oraz na statystyczną płynność finansową.

1. Zróźnicowanie struktury gospodarstw w regionach FADN

Wśród gospodarstw znajdujących się w polu obserwacji FADN we wszystkich regionach dominują gospodarstwa typu mieszanego oraz gospodarstwa specjalizujące się w uprawach polowych. Najwięcej gospodarstw z uprawami polowymi występuje na Pomorzu i Mazurach, natomiast gospodarstw typu mieszanego w Wielkopolsce i na Śląsku. W chowie krów mlecznych i bydła rzeźnego przoduje Mazowsze i Podlasie, natomiast w chowie zwierząt ziarnożernych - Wielkopolska i Śląsk. W Małopolsce i na Pogórzu największy udział w ujęciu regionalnym mają gospodarstwa ogrodnicze (**Mapa 2**). Około 2/3 wszystkich gospodarstw z pola obserwacji FADN to gospodarstwa wyspecjalizowane w jednym z kierunków produkcji roślinnej lub zwierzęcej. (Aneks tabelaryczny, tabela 1).

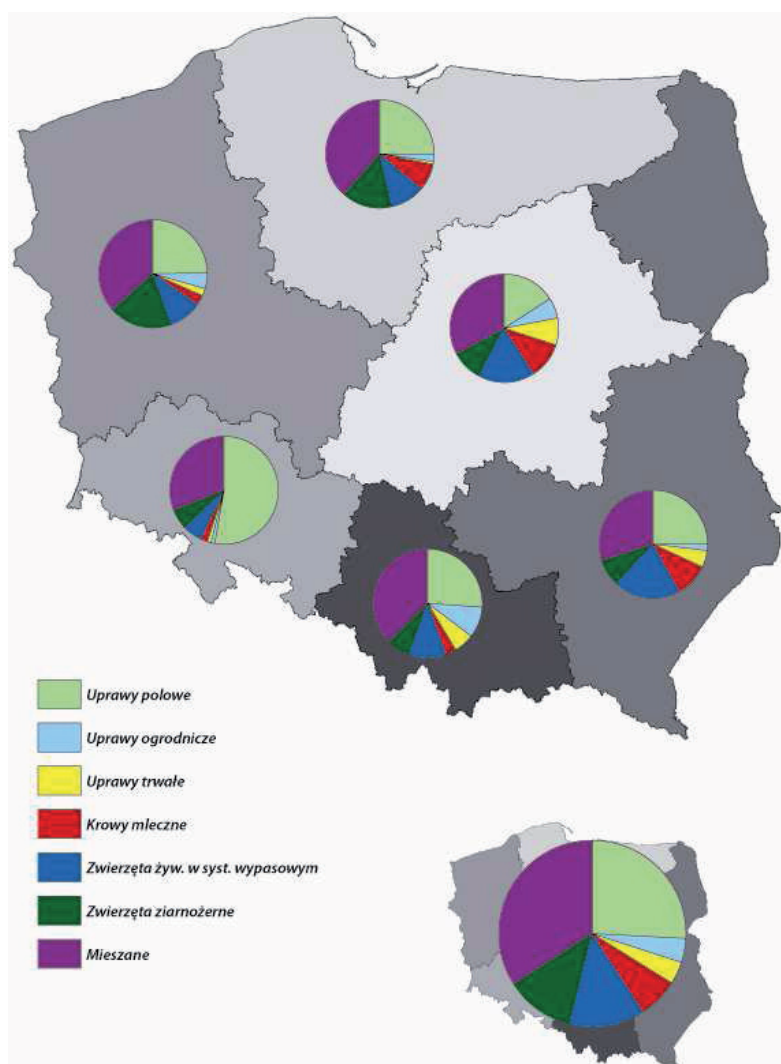
Mapa 2. Struktura gospodarstw według typów rolniczych w ujęciu regionalnym FADN

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

We wszystkich 6 regionach NTS 1 (**Mapa 2a**) najwięcej jest gospodarstw o profilu mieszanym powyżej 30 %, oraz gospodarstw specjalizujących się w uprawach polowych powyżej 20 % z wyjątkiem Regionu Południowo-Zachodniego tzn. w województwach dolnośląskim i opolskim, gdzie gospodarstwa specjalizujące się w uprawach polowych stanowią aż 53 % ogólnej liczby gospodarstw w tym regionie. W chowie krów mlecznych oraz hodowli zwierząt żywionych systemem wypasowym dominuje Region Centralny, w chowie zwierząt ziarnożernych - Region Północno-Zachodni i Zachodni. Najniższy udział w ogólnej liczbie gospodarstw znajdujących się w polu obserwacji FADN mają gospodarstwa specjalizujące się w uprawach ogrodniczych i trwałych, szczególnie w Regionie Południowo-Zachodnim tylko 1 %.

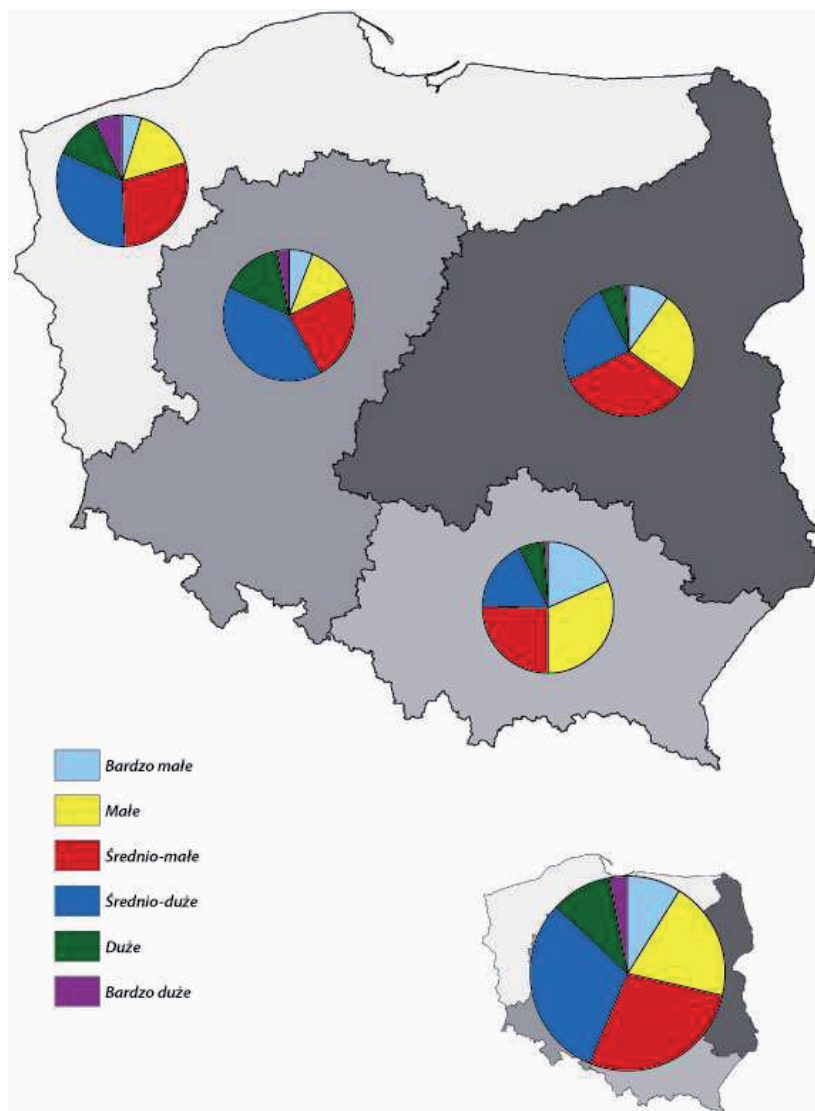
Mapa 2a. Struktura gospodarstw według typów rolniczych w ujęciu regionalnym NTS1

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Grupując gospodarstwa w regionach według klas wielkości ekonomicznej można zauważyć duże znaczenie gospodarstw średnio dużych o wielkości ekonomicznej od 16 do 40 ESU. Największy procentowy udział tych gospodarstw występuje w regionach: Pomorze i Mazury, oraz Wielkopolska i Śląsk. Natomiast w regionie Małopolska i Pogórze przeważają gospodarstwa małe od 4 do 8 ESU. W regionie Mazowsze i Podlasie występuje najwięcej gospodarstw średnio małych od 8 do 16 ESU (**Mapa 3**). Ze względu na pominięcie gospodarstw do 2 ESU struktura wielkości ekonomicznej gospodarstw w polu obserwacji FADN odbiega od struktury ogółu gospodarstw w Polsce. (Aneks tabelaryczny, tabela 2).

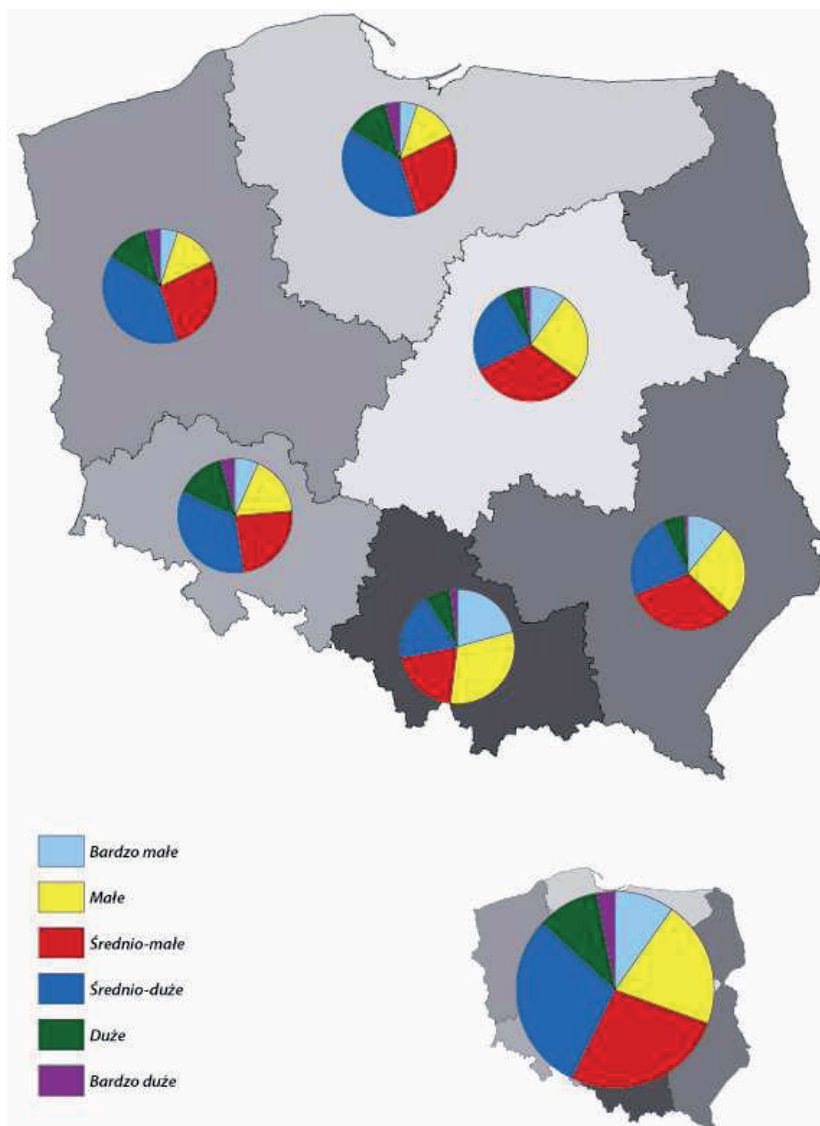
Mapa 3. Struktura gospodarstw według wielkości ekonomicznej w ujęciu regionalnym FADN

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Udział procentowy gospodarstw w zależności od wielkości ekonomicznej w poszczególnych regionach NTS (**Mapa 3a**) kształtuje się podobnie jak przy podziale na cztery regiony FADN. Najwięcej gospodarstw ogółem w Polsce, objętych obserwacją FADN znajduje się w przedziale od 4 - 16 ESU - 57 %, najmniej jest gospodarstw bardzo dużych, powyżej 100 ESU - tylko 3 %. W pierwszym przypadku dominują Region Centralny i Wschodni - 58 %, natomiast w drugim Region Północno-Zachodni - 5 %.

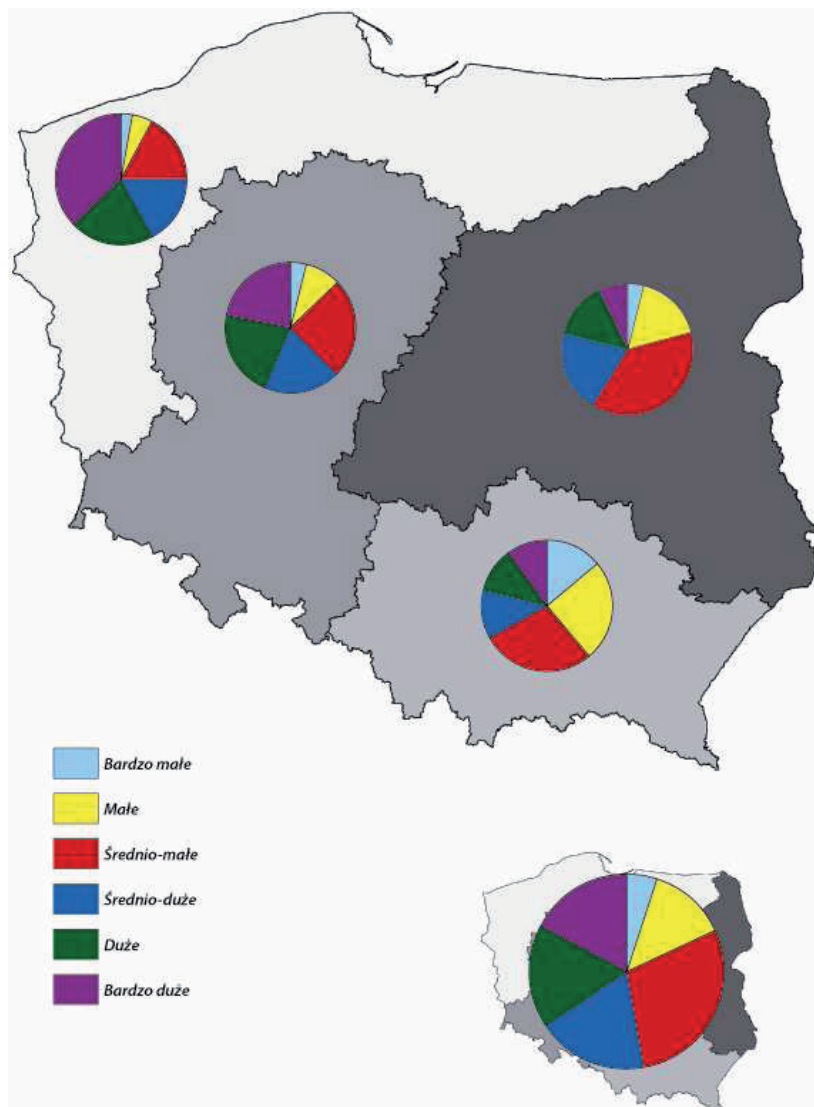
Mapa 3a. Struktura gospodarstw według wielkości ekonomicznej w ujęciu regionalnym NTS1

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Klasyfikacja gospodarstw według wielkości obszarowej wskazuje, że w Polsce występuje najczęściej gospodarstw średnio małych o areale UR od 10 do 20 ha. Ponadto gospodarstwa te dominują aż w 3 regionach: Mazowsze i Podlasie, Małopolska i Pogórze, oraz Wielkopolska i Śląsk. W regionie Pomorze i Mazury najczęściej jest gospodarstw bardzo dużych powyżej 50 ha, najmniej takich gospodarstw występuje na Mazowszu i Podlasiu (**Mapa 4**). Ta struktura odbiega od struktury wszystkich gospodarstw. W polu obserwacji FADN stosunkowo mało jest gospodarstw zaliczonych do klas: bardzo małe i małe. (Aneks tabelaryczny, tabela 3).

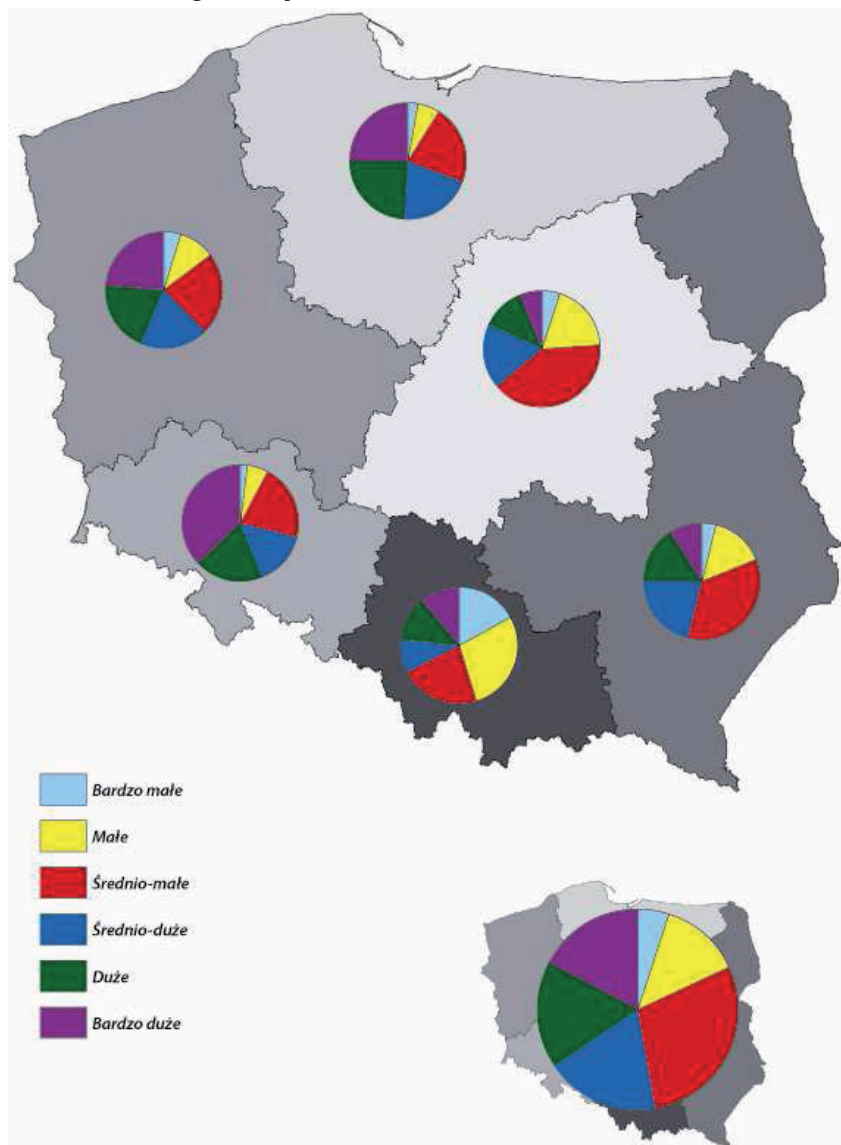
Mapa 4. Struktura gospodarstw według wielkości obszarowej w ujęciu regionalnym FADN

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Gospodarstwa średnio małe o areale od 10 do 20 ha stanowią znaczną część ogólnej liczby gospodarstw objętych obserwacją FADN we wszystkich regionach NTS w Polsce (**Mapa 4a**). Najwięcej takich gospodarstw znajduje się w Regionie Centralnym – 40% ogólnej liczby gospodarstw objętych FADN w tym regionie. Znaczna liczba gospodarstw bardzo dużych, powyżej 50 ha znajduje się w regionach: Południowo- i Północno-Zachodnim oraz Północnym i stanowią odpowiednio 37, 24 i 25 %, gdy w pozostałych regionach Polski udział ich wynosi tylko od 6 do 11% . (Aneks tabelaryczny, tabela 3a).

Mapa 4a. Struktura gospodarstw według wielkości obszarowej w ujęciu regionalnym NTS1

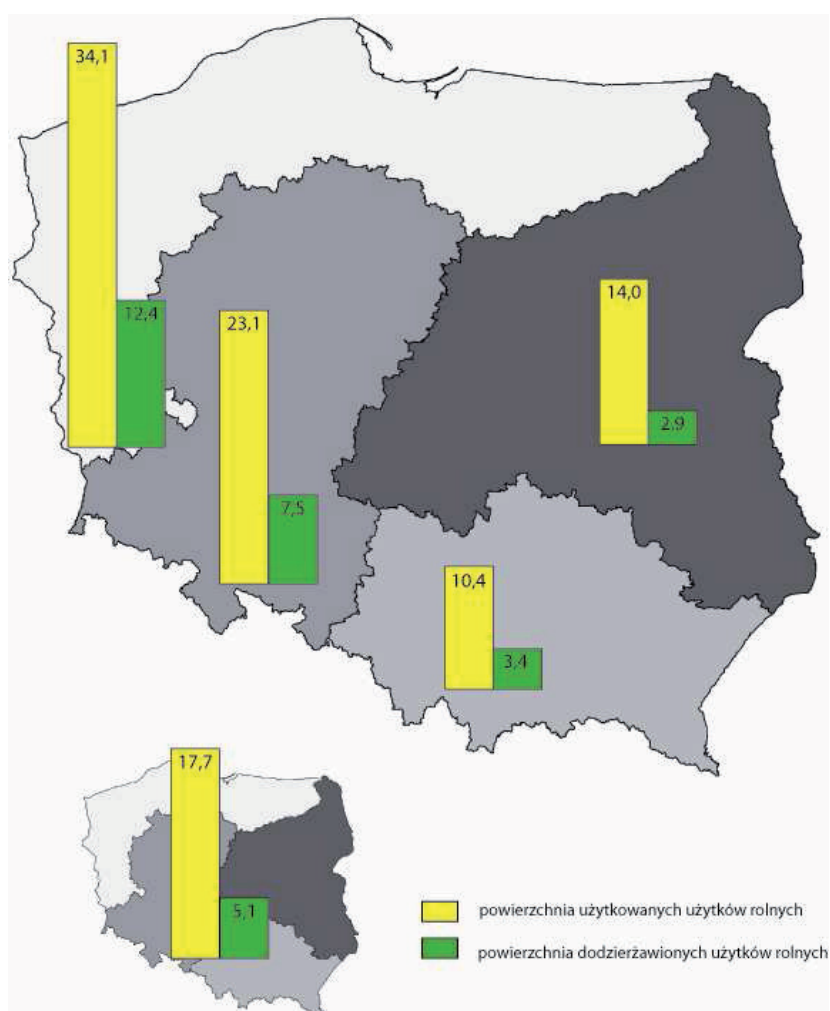

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

2. Potencjał ekonomiczny gospodarstw

Na **Mapie 5** przedstawiono powierzchnię użytków rolnych w hektarach w zestawieniu z powierzchnią dodzierżawionych użytków rolnych w hektarach na gospodarstwo. Gospodarstwa znajdujące się w polu obserwacji Polskiego FADN gospodarują średnio na 17,7 ha użytków rolnych. Największe obszarowo są gospodarstwa w regionie Pomorze i Mazury 34,1 ha., a najmniejsze w Małopolsce i Pogórze - 10,4 ha. Według danych FADN dodzierżawione użytki rolne wynoszą średnio w Polsce 5,1 ha. Na Pomorzu i Mazurach gospodarstwa dzierżawią ponad 1/3 UR - średnio 12,4 ha. W najmniejszym stopniu z gruntów dodzierżawionych korzystają rolnicy z Mazowsza i Podlasia tylko 2,9 ha (mniej niż 1/4 UR). (Aneks tabelaryczny, tabela 4, poz. 1,2).

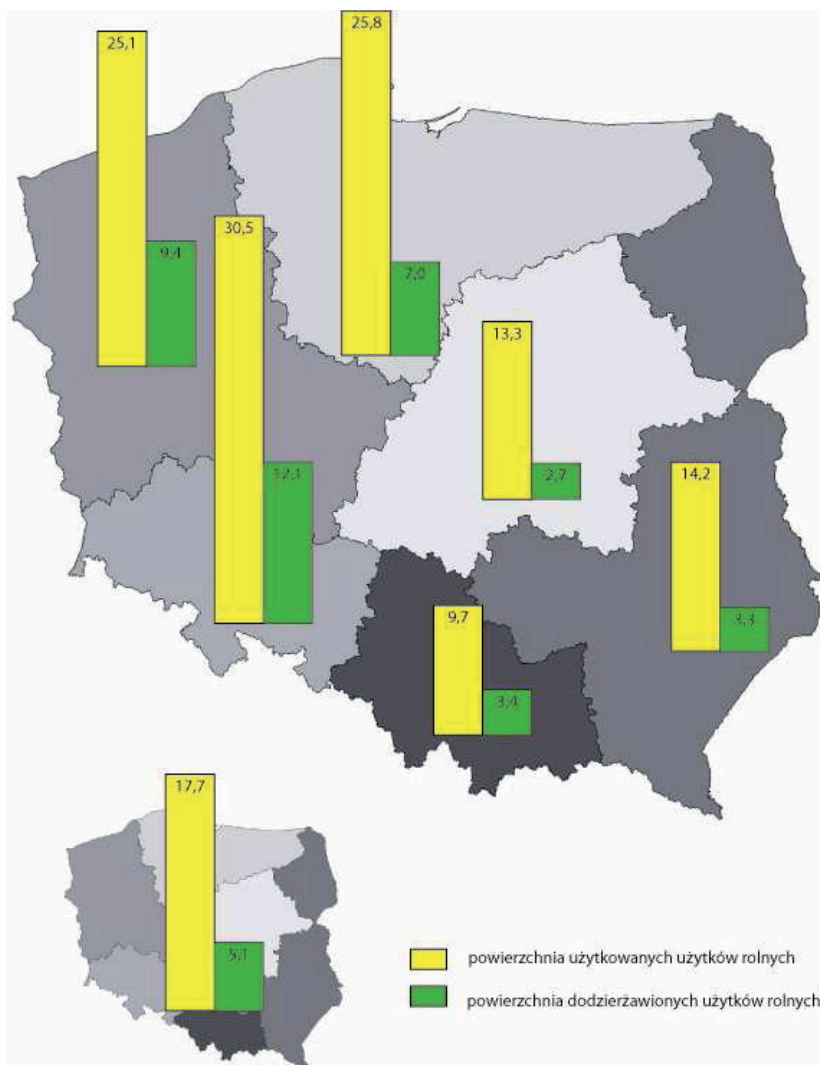
Mapa 5. Przeciętna powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach w ujęciu regionalnym FADN

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Warto zauważyć, że w Regionie Południowo-Zachodnim, średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwie w porównaniu z Regionem FADN Wielkopolska i Śląsk, wzrosła z 23,1 ha na gospodarstwo do 30,5 ha. Jest to również region o największym areale dzierżawionych UR - średnio na gospodarstwo -12,1 ha (**Mapa 5a**). Najmniej użytków rolnych przypada średnio na gospodarstwo w Regionie Południowym - 9,7 ha, natomiast najmniej dzierżawią gospodarstwa w Regionie Centralnym - 2,7 ha/gospodarstwo. (Aneks tabelaryczny, tabela 4a, poz. 1,2).

Mapa 5a. Przeciętna powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach w ujęciu regionalnym NTS1

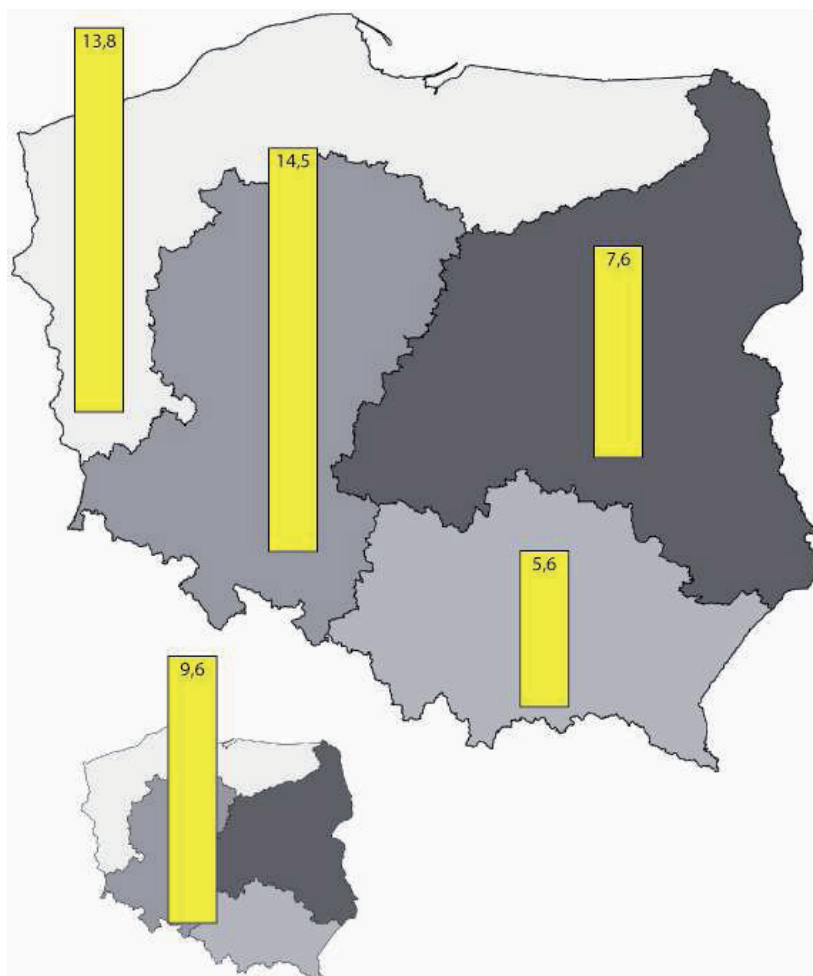

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Europejska Jednostka Wielkości ESU jest parametrem służącym do określania wielkości ekonomicznej gospodarstwa rolnego³, ustalonej na podstawie standardowych nadwyżek bezpośrednich gospodarstwa (SGM). Jedno ESU odpowiada wartości 1200 EUR. W ujęciu regionalnym największe pod względem ekonomicznym gospodarstwa znajdują się w regionie Wielkopolska i Śląsk 14,5 ESU. Drugie miejsce zajmuje region Pomorze i Mazury 13,8 ESU, a następane Mazowsze i Podlasie - 7,8 oraz Małopolska i Pogórze 5,6 ESU. Istnieją więc znaczne różnice regionalne. Średnio w Polsce wielkość ta wynosi 9,6 ESU - **Mapa 6**. (Aneks tabelaryczny, tabela 4, poz. 3).

Mapa 6. Przeciętna wielkość ekonomiczna gospodarstw w ESU w ujęciu regionalnym FADN

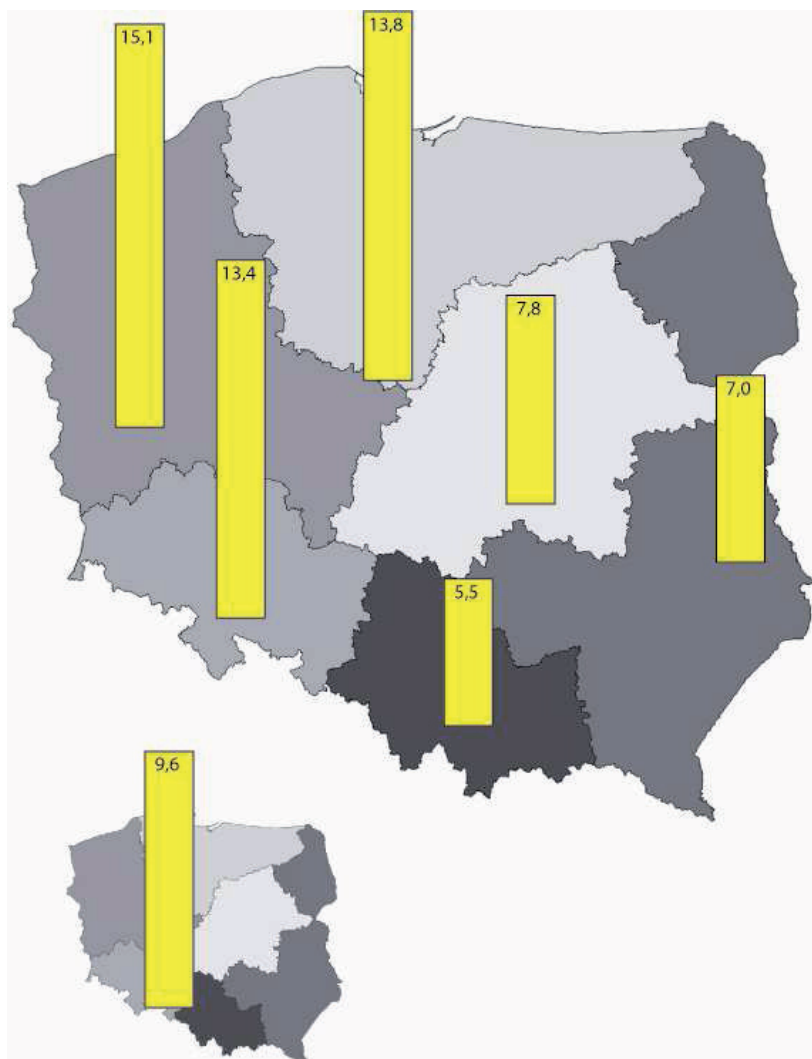

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

³ Wielkość ekonomiczna gospodarstwa wyznacza możliwości produkcyjne i dochodowe gospodarstw w znacznie większym stopniu niż wielkość obszarowa.

Wielkość ekonomiczna gospodarstw z pola obserwacji FADN w ujęciu regionalnym NTS1 zawiera się w przedziale od 5,5 w Regionie Południowym do 15,1 ESU w regionie Północno-Zachodnim (**Mapa 6a**). Według wielkości ekonomicznej gospodarstw można podzielić Polskę na 2 części: wschodnią, do której należą regiony: Centralny, Wschodni i Południowy, gdzie wartość wielkości ekonomicznej nie przekracza 8 ESU, oraz zachodnią z gospodarstwami o lepszej kondycji ekonomicznej, gdzie wielkość ta przekracza 13 ESU. (Aneks tabelaryczny, tabela 4a, poz. 3).

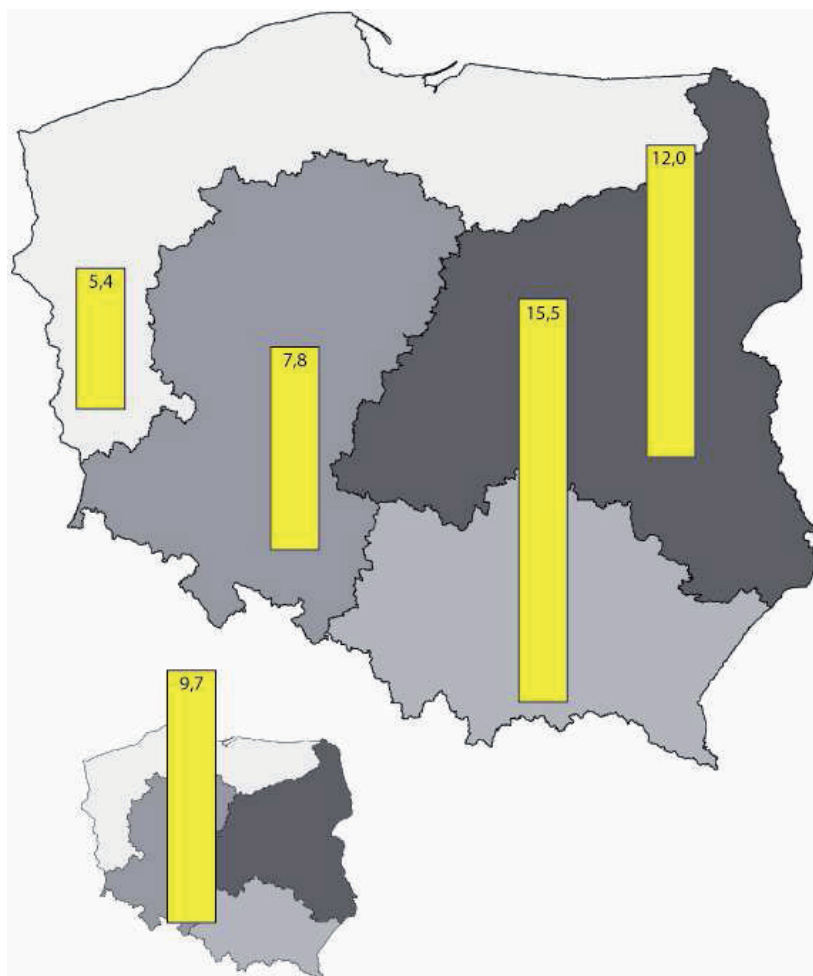
Mapa 6a. Przeciętna wielkość ekonomiczna gospodarstw w ESU w ujęciu regionalnym NTS1

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Przeciętny poziom zatrudnienia w regionach FADN wynosi 10 osób pełnozatrudnionych w przeliczeniu na 100 ha użytków rolnych (**Mapa 7**). Najwyższy poziom zatrudnienia występuje w regionie Małopolska i Pogórze i wynosi 15,5 AWU/100 ha UR, a najniższy na Pomorzu i Mazurach - 5,4 AWU/100 ha UR. Liczba zatrudnionych w większym stopniu związana jest z liczbą osób w rodzinie w wieku produkcyjnym, niż z wielkością obszarową gospodarstw. (Aneks tabelaryczny, tabela 4, poz. 4).

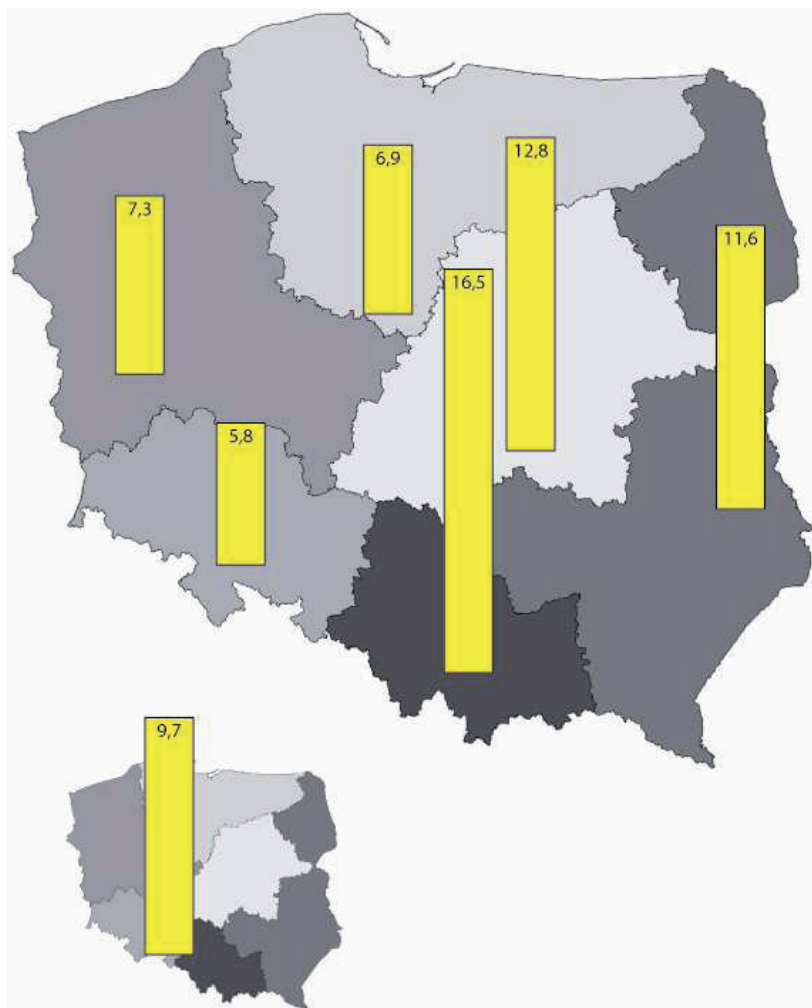
Mapa 7. Liczba pełnozatrudnionych w przeliczeniu na 100 ha UR w ujęciu regionalnym FADN

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Liczba pełnozatrudnionych w przeliczeniu na 100 ha użytków rolnych (**Mapa 7a**) waha się w granicach od 5,8 w Regionie Południowo-Zachodnim do 16,5 AWU w Regionie Południowym. Potwierdza to, że najwyższy poziom zatrudnienia występuje w województwach małopolskim i śląskim. (Aneks tabelaryczny, tabela 4a, poz. 4).

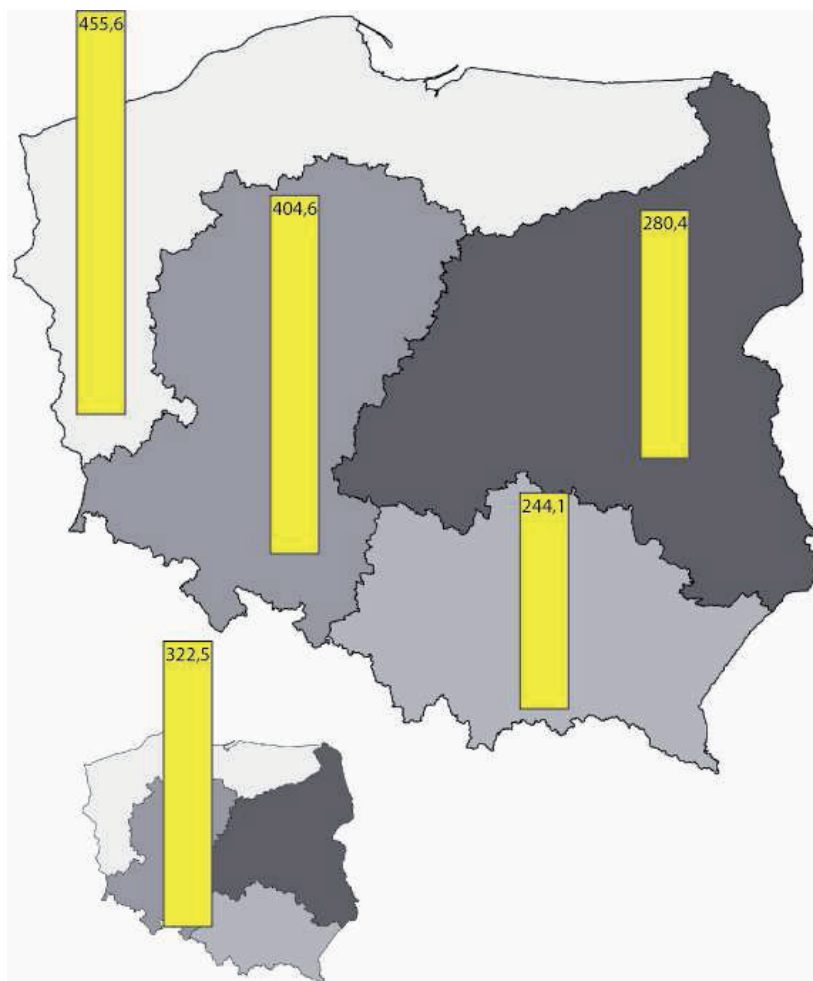
Mapa 7a. Liczba pełnozatrudnionych w przeliczeniu na 100 ha UR w ujęciu regionalnym NTS1

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Kolejnym analizowanym parametrem, który charakteryzuje polskie rolnictwo w ujęciu regionalnym, jest wielkość zaangażowanego majątku trwałego i obrotowego w gospodarstwie tj. aktywów ogółem. Najwyższą wartością aktywów ogółem charakteryzują się gospodarstwa z regionu Pomorza i Mazur (455,6 tys. zł), niewiele mniejszą wartością majątku dysponują gospodarstwa Wielkopolski i Śląska (404,6 tys. zł), natomiast duża dysproporcja rysuje się w porównaniu z Mazowszem i Podlasiem (280,4 tys. zł) oraz Małopolską i Pogórzem (244,1 tys. zł). Średnio w Polsce wartość ta wynosi 322,5 tys. zł na gospodarstwo. Jest to związane z wielkością ekonomiczną i obszarową gospodarstw - **Mapa 8**. (Aneks tabelaryczny, tabela 4, poz. 5).

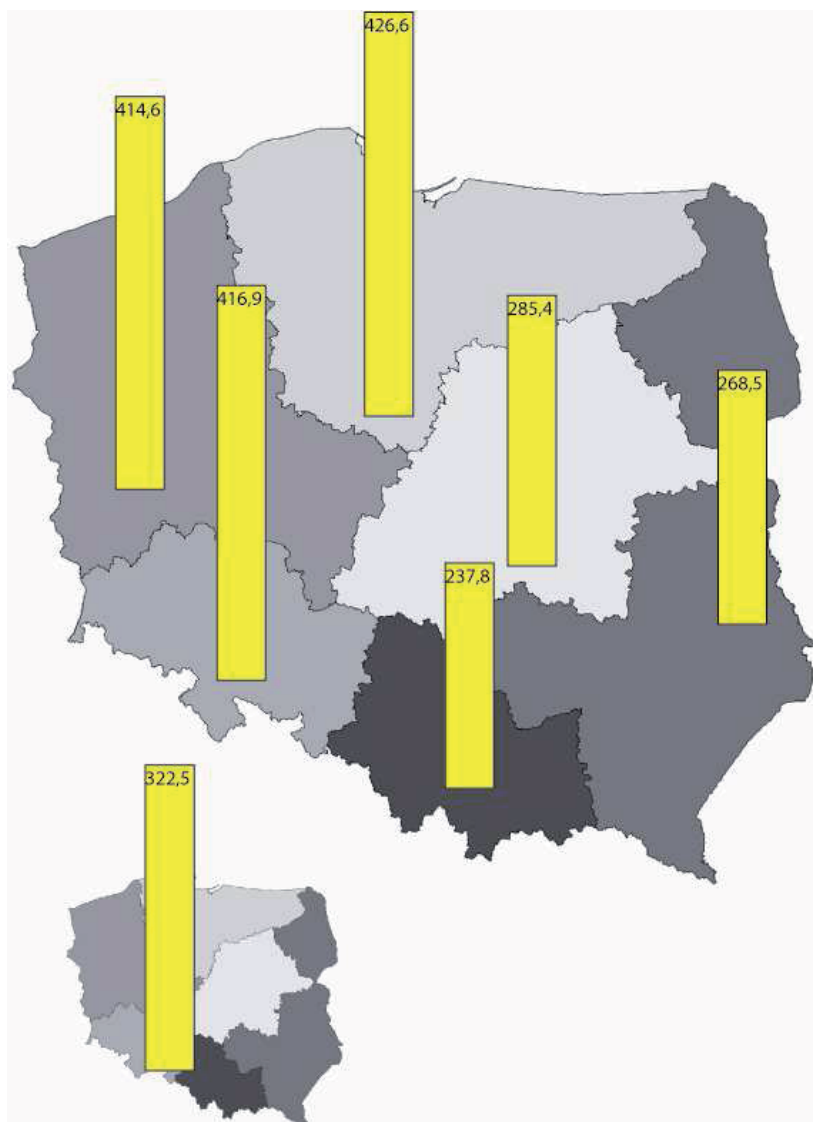
Mapa 8. Wartość aktywów ogółem w tys. zł średnio na gospodarstwo w ujęciu regionalnym FADN

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Nowy podział regionalny NTS potwierdza wyraźny podział Polski na część wschodnią, gdzie wartość majątku trwałego i obrotowego nie przekracza 300 tys. zł na gospodarstwo (Region Południowy, Region Wschodni i Centralny), oraz zachodnią, tu wartość aktywów jest powyżej 400 tys. zł (Region Południowo-Zachodni, Północno-Zachodni i Północny (Mapa 8a). (Aneks tabelaryczny, tabela 4a, poz. 5).

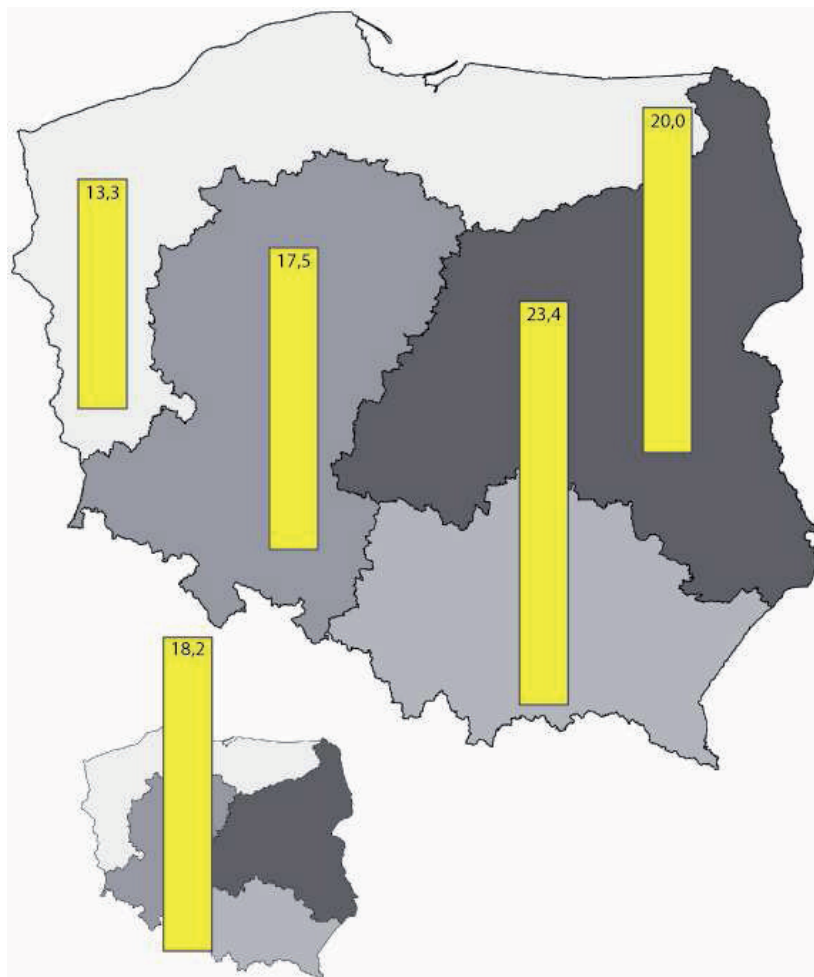
Mapa 8a. Wartość aktywów ogółem w tys. zł średnio na gospodarstwo w ujęciu regionalnym NTS1

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Jeżeli wartość aktywów ogółem przeliczymy na 1 ha UR sytuacja zmienia się diametralnie. Wtedy najwyższym poziomem zainwestowania charakteryzują się gospodarstwa o najniższej przeciętnej powierzchni gospodarstw w regionie Małopolska i Pogórze (23,4 tys. zł), a więc niemal dwukrotnie więcej niż na Pomorzu i Mazurach (13,3 tys. zł). Średnio w Polsce wartość aktywów na 1 ha użytków rolnych wynosi 18,2 tys. zł na hektar - **Mapa 9**. (Aneks tabelaryczny, tabela 4, poz. 6).

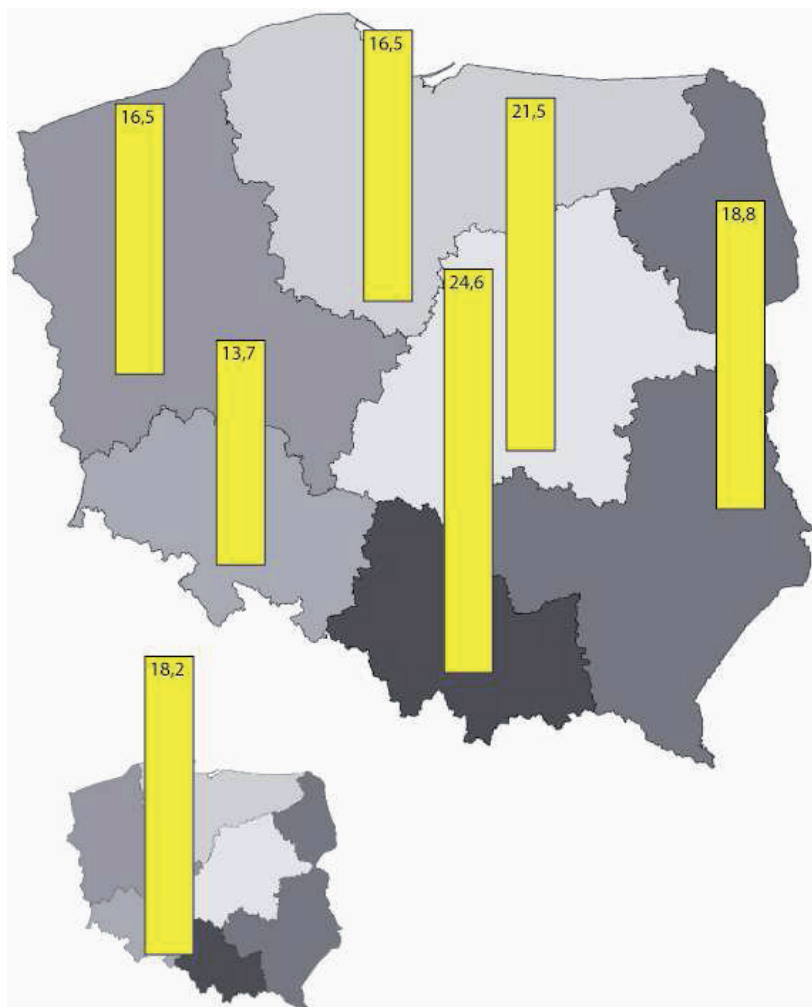
Mapa 9. Wartość aktywów ogółem na 1 ha użytków rolnych w tys. zł w ujęciu regionalnym FADN

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN : Wyniki standardowe za 2008 r.

Najniższym poziomem aktywów ogółem na 1 ha UR w skali kraju charakteryzują się gospodarstwa z województwa dolnośląskiego i opolskiego (**Mapa 9a**) - Region Południowo-Zachodni (13,7 tys. zł). Wynika to z wysokiej przeciętnej powierzchni gospodarstw w tym regionie (patrz: Mapa 5a). W Regionie Południowym (województwa małopolskie i śląskie), gdzie są najmniejsze obszarowo gospodarstwa, przypada najwięcej aktywów na 1 ha UR tj. 24,6 tys. zł na ha UR. (Aneks tabelaryczny, tabela 4a, poz. 6).

Mapa 9a. Wartość aktywów ogółem na 1 ha użytków rolnych w tys. zł w ujęciu regionalnym NTS1

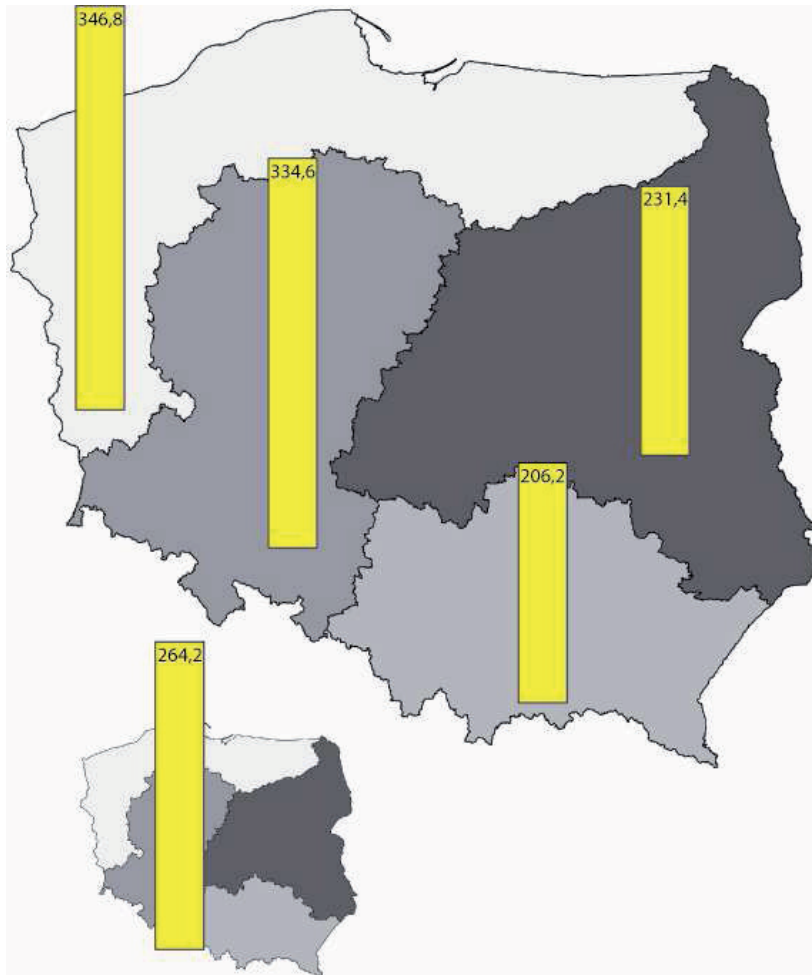

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Różnice występują również w regionalnych zestawieniach średniej wartości kapitału z gospodarstwa rolnego. Najniższa wartość kapitału jest w Małopolsce i na Pogórzu 206,2 tys. zł, a najwyższa na Pomorzu i Mazurach 346,8 tys. zł. W dużym stopniu wiąże się to z wielkością obszarową gospodarstw (porównaj Mapa 4). (Aneks tabelaryczny, tabela 4, poz. 7).

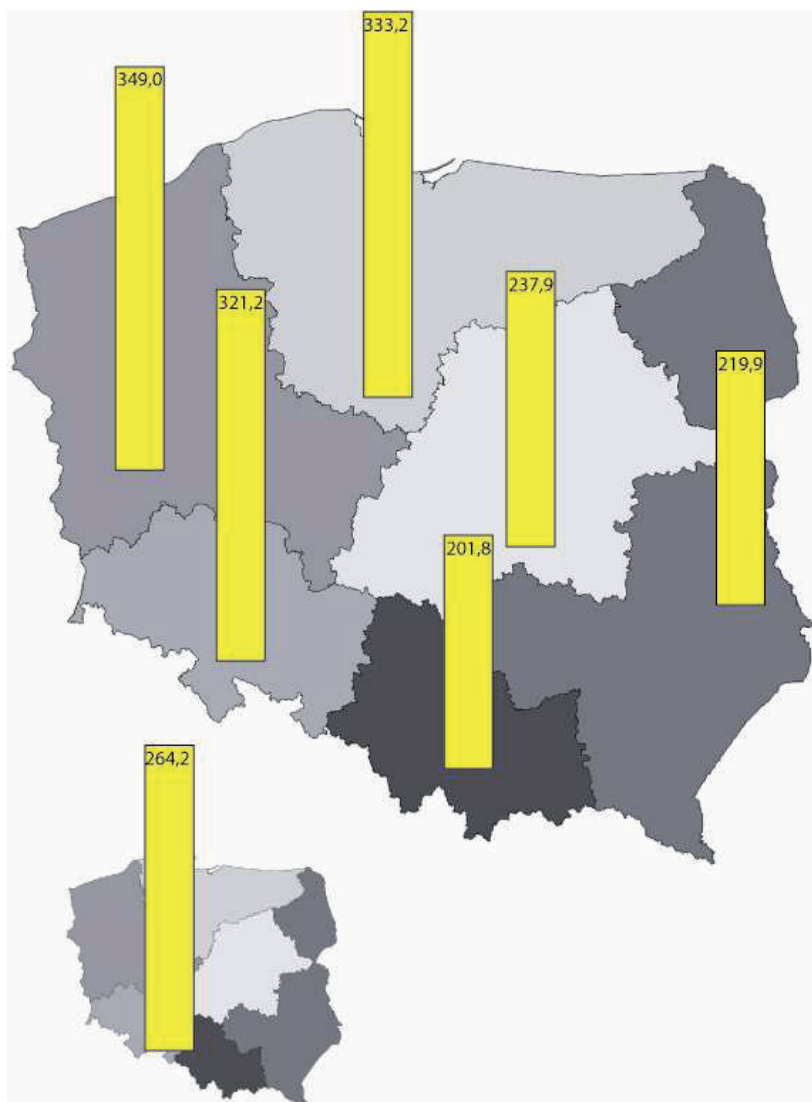
Mapa 10. Kapitał własny gospodarstw rolnych w tys. zł w ujęciu regionalnym FADN

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Gospodarstwa objęte badaniami FADN w 2008 r. wymagały zaangażowania kapitału własnego o wartości od nieco ponad 200 tys. zł w Regionie Południowym do prawie 350 tys. zł w Regionie Północno-Zachodnim. Porównując z Mapą 10 należy stwierdzić, że nowy podział regionalny NTS nie wpłynął znacząco na zróżnicowanie wartości kapitału własnego pomiędzy regionami (Mapa 10a). (Aneks tabelaryczny, tabela 4a, poz. 7).

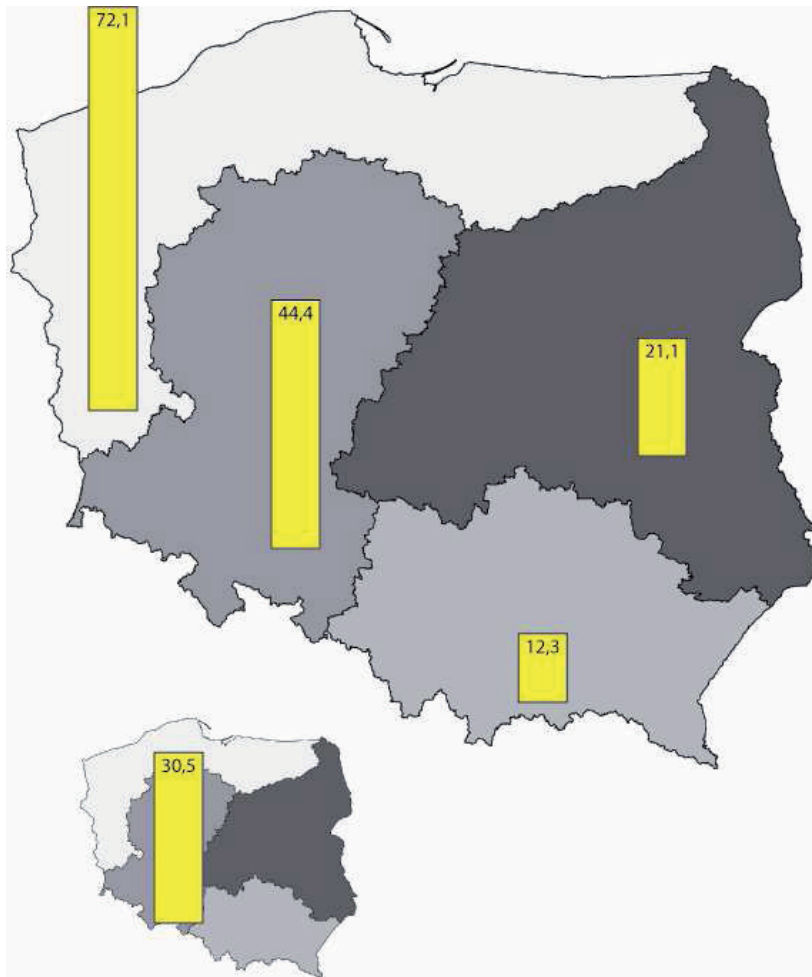
Mapa 10a. Kapitał własny gospodarstw rolnych w tys. zł w ujęciu regionalnym NTS1

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Największe zobowiązania mają gospodarstwa z Pomorza i Mazur (72,1 tys. zł), następnie z Wielkopolski i Śląska (44,4 tys. zł). Ponad dwa razy mniej zadłużenia posiadają gospodarstwa z Mazowsza i Podlasia (21,1 tys. zł). Najmniej zobowiązań mają rolnicy z Małopolski i Pogórza (12,3 tys. zł). Różnice wielkości zadłużeń ogółem między regionami są więc większe niż wynikałoby to z wielkości obszarowej gospodarstw. (Aneks tabelaryczny, tabela 4, poz. 8).

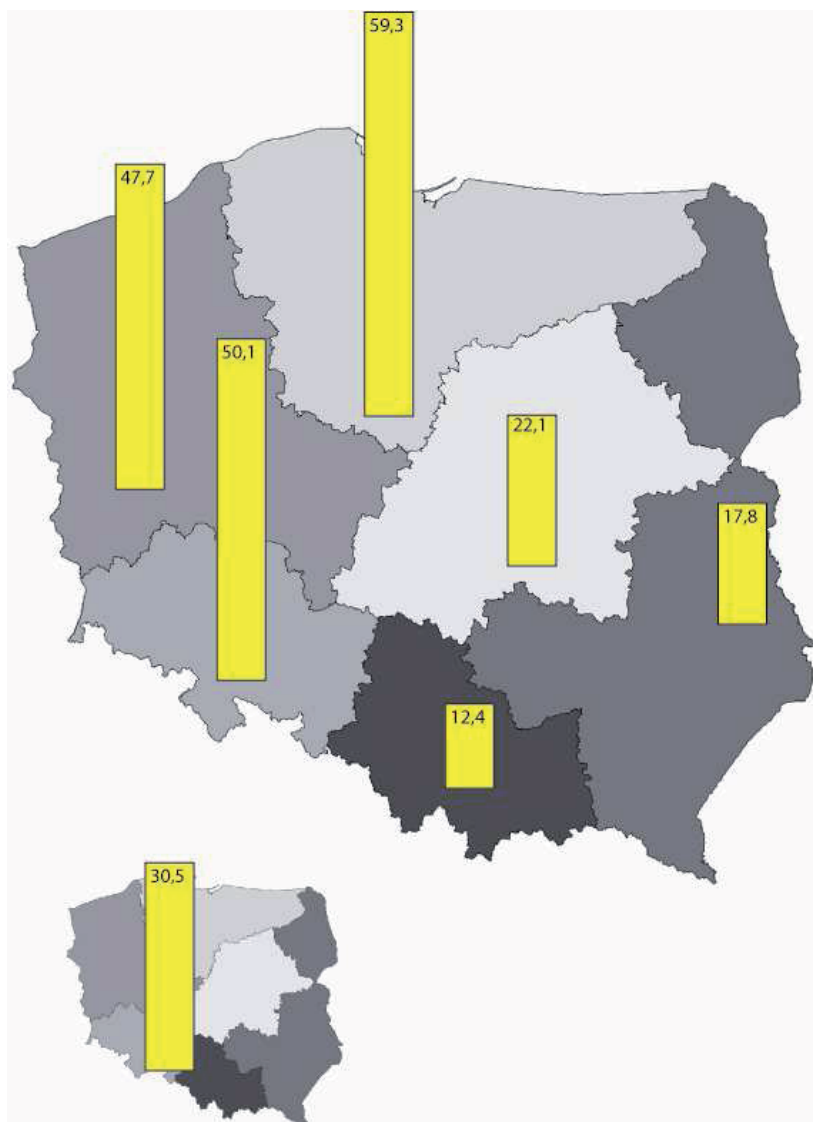
Mapa 11. Zadłużenie ogółem w tys. zł na gospodarstwo w ujęciu regionalnym FADN

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Poziom zadłużenia ogółem jest stosunkowo wysoki w Regionie Północnym (**Mapa 11a**), wynosi 59,3 tys. zł i jest ok. 20% wyższy niż w Regionie Północno-Zachodnim (47,7 tys. zł) przy podobnym średnim areale UR, ok. 25 ha (patrz; Mapa 5a). Natomiast najniższym zadłużeniem ogółem charakteryzują się gospodarstwa w Regionie Południowym - 12,4 tys. zł. (Aneks tabelaryczny, tabela 4a, poz. 8).

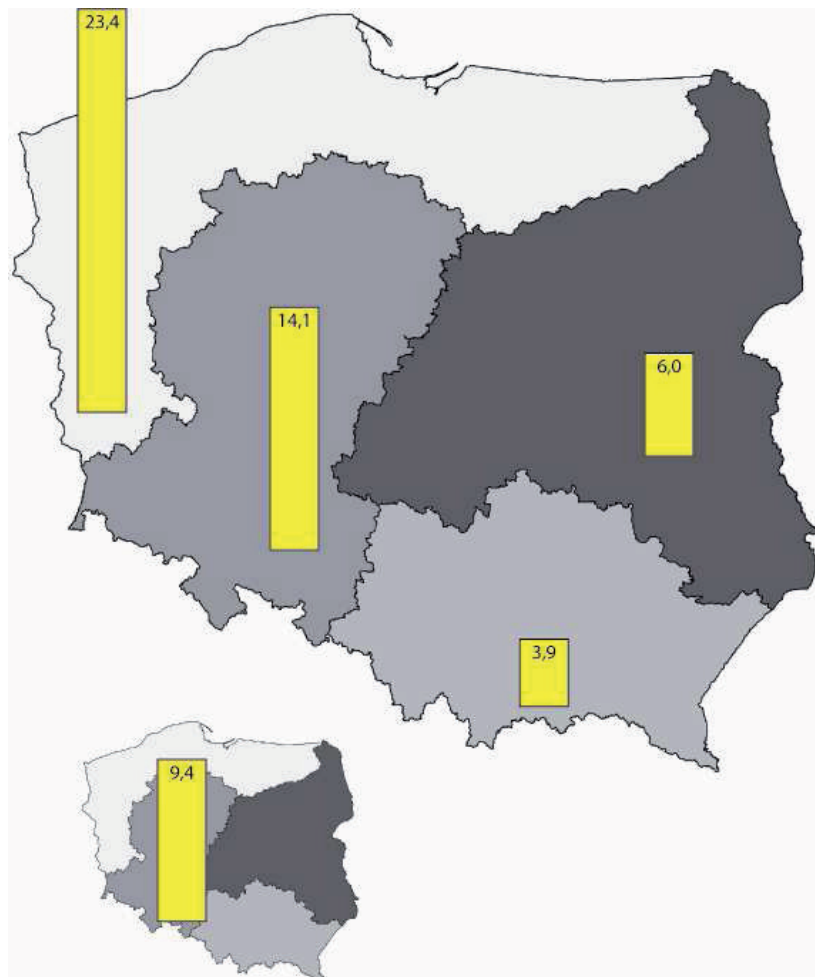
Mapa 11a. Zadłużenie ogółem w tys. zł na gospodarstwo w ujęciu regionalnym NTS1

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Średni poziom zadłużenia gospodarstwa kredytami krótkoterminowymi osiągnął najwyższą wartość w regionie Pomorze i Mazury i wynosił 23,4 tys. zł, natomiast najniższa wartość tych zobowiązań wystąpiła w regionie Małopolska i Pogórze - 3,9 tys. zł. Kredyty krótkoterminowe są mniej korzystne dla gospodarstw, gdyż mogą wystąpić trudności z obsługą bieżących zobowiązań ze względu na krótkie terminy spłaty, do 1 roku. Zadłużenie krótkoterminowe ogółu gospodarstw w Polsce, stanowi około 1/3 zadłużenia całkowitego. (Aneks tabelaryczny, tabela 4, poz. 9).

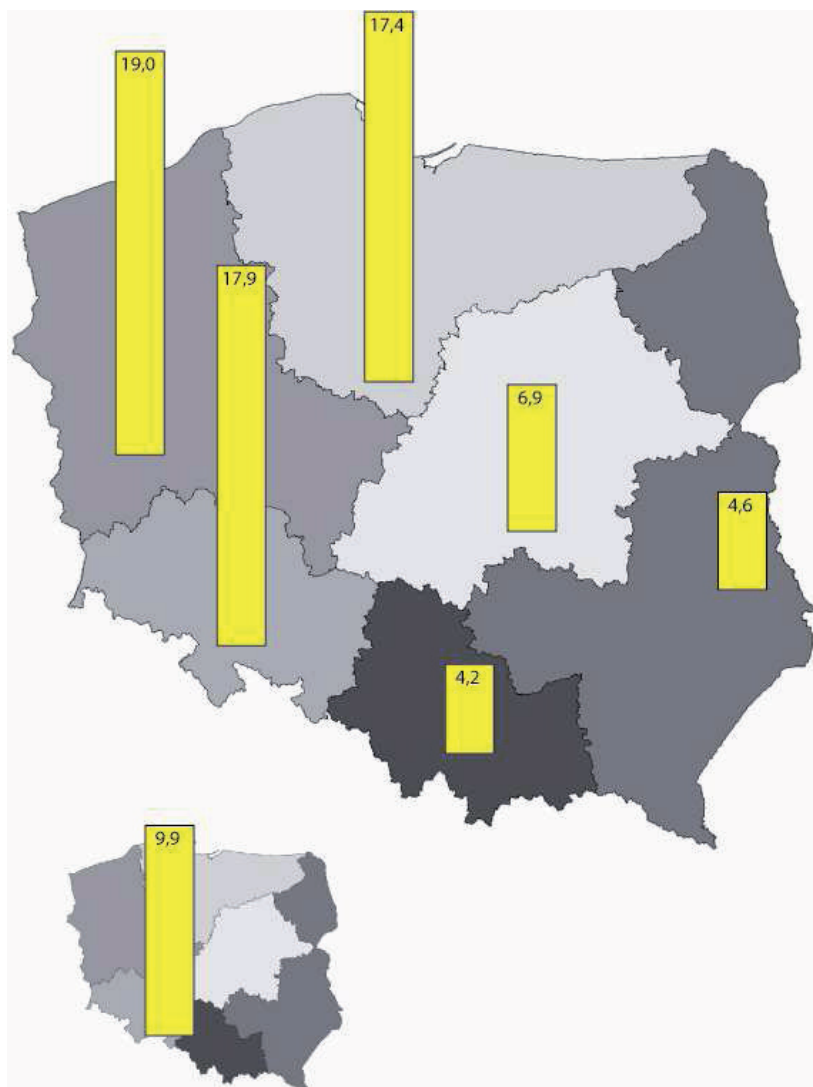
Mapa 12. Zadłużenie krótkoterminowe w tys. zł na gospodarstwo w ujęciu regionalnym FADN

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Przy podziale regionalnym NTS 1, zadłużenie krótkoterminowe najwyższą wartość osiąga w Regionie Północno-Zachodnim - 19,0 tys. zł i stanowi prawie 40% zadłużenia ogółem, co może mieć wpływ na płynność finansową gospodarstwa. Najniższe zobowiązania krótkoterminowe mają gospodarstwa z Regionu Południowego (4,2 tys. zł), oraz Regionu Wschodniego - 4,6 tys. zł. (Aneks tabelaryczny, tabela 4a, poz. 9).

Mapa 12a. Zadłużenie krótkoterminowe w tys. zł na gospodarstwo w ujęciu regionalnym NTS1

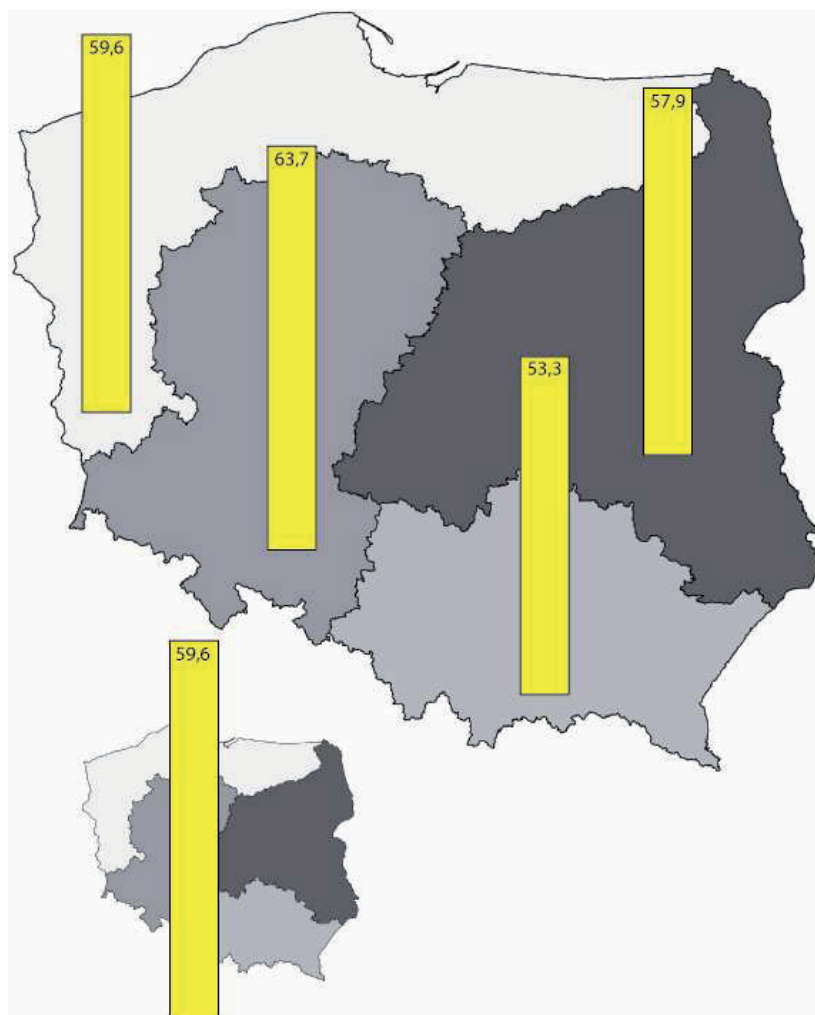

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

3. Organizacja produkcji

W ujęciu regionalnym (**Mapa 13**) największym udziałem zbóż w strukturze użytków rolnych charakteryzują się gospodarstwa w Wielkopolsce i na Śląsku – 63,7 %. Wysoki udział zbóż w tym regionie wynika między innymi z dużej liczby gospodarstw specjalizujących się w chowie zwierząt ziarnożernych, w których zboża wykorzystywane są jako pasze (porównaj Mapa 2). Najmniej zbóż uprawia się w Małopolsce i na Pogórzu 53,3 %. Średnio w Polsce według danych FADN zboża zajmują ok. 60 % areалу UR. (Aneks tabelaryczny, tabela 5, poz.1).

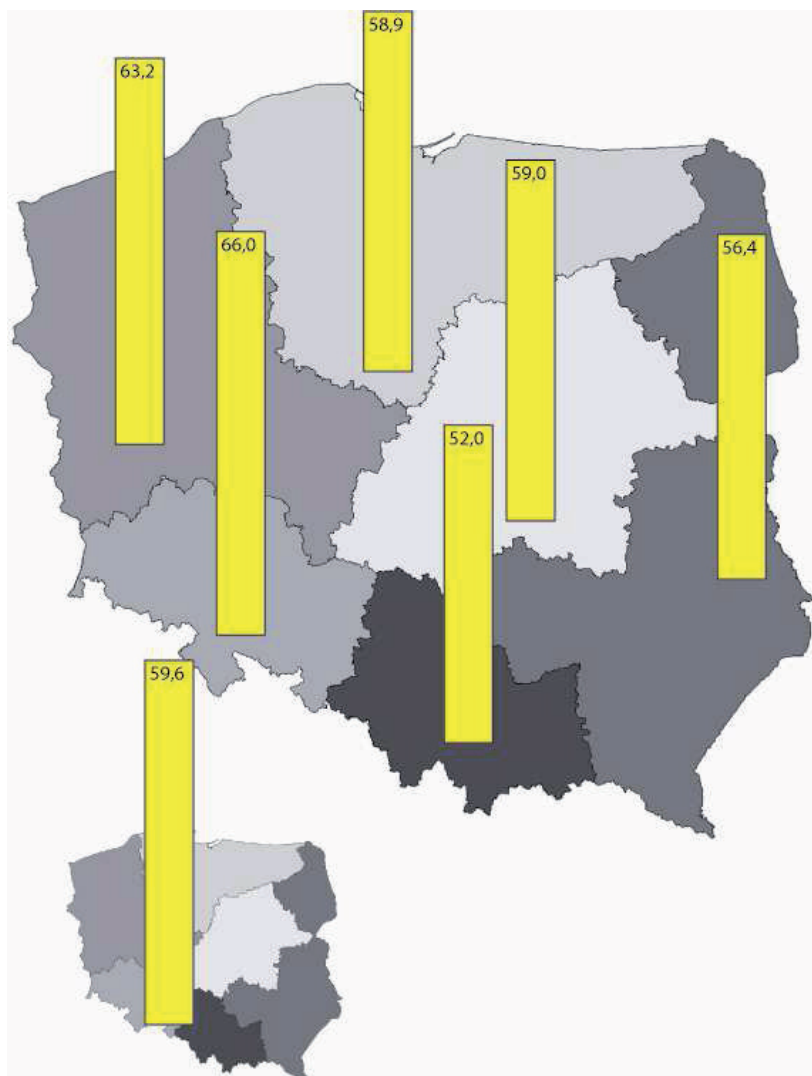
Mapa 13. Udział zbóż w strukturze użytków rolnych w ujęciu regionalnym FADN

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Przy podziale obszaru kraju na 6 regionów NTS udział areatu zbóż w strukturze użytków rolnych we wszystkich regionach przekracza 50 %, wynika z tego, że zboża stanowią ważny czynnik struktury upraw roślinnych w naszym kraju. Największy udział zbóż (66%) przypada na gospodarstwa z Regionu Południowo-Zachodniego, najmniejszy z Regionu Południowego - 52% (**Mapa 13a**). (Aneks tabelaryczny, tabela 5a, poz. 1).

Mapa 13a. Udział zbóż w strukturze użytków rolnych w ujęciu regionalnym NTS1

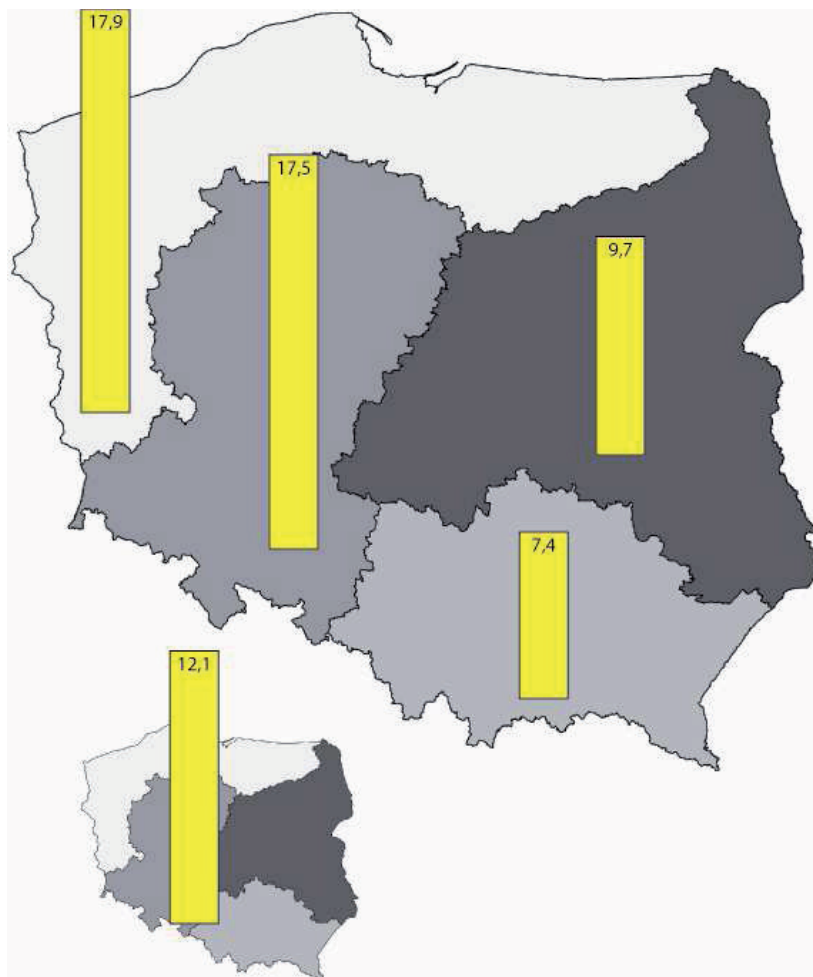

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Jak wynika z **Mapy 14** najwięcej zwierząt gospodarskich przypada na gospodarstwo w regionie Pomorze i Mazury - 17,9 LU⁴, oraz niewiele mniej w regionie Wielkopolska i Śląsk - 17,5 LU. Natomiast najmniejszą obsadą zwierząt charakteryzuje się region Małopolska i Pogórze - tylko 7,4 LU, w którym gospodarstwa w dużym stopniu nastawione są na uprawy polowe, ogrodnicze i trwałe (porównaj Mapa 2). (Aneks tabelaryczny, tabela 5, poz.2).

Mapa 14. Przeciętny stan pogłowia zwierząt w gospodarstwie (LU) w ujęciu regionalnym FADN

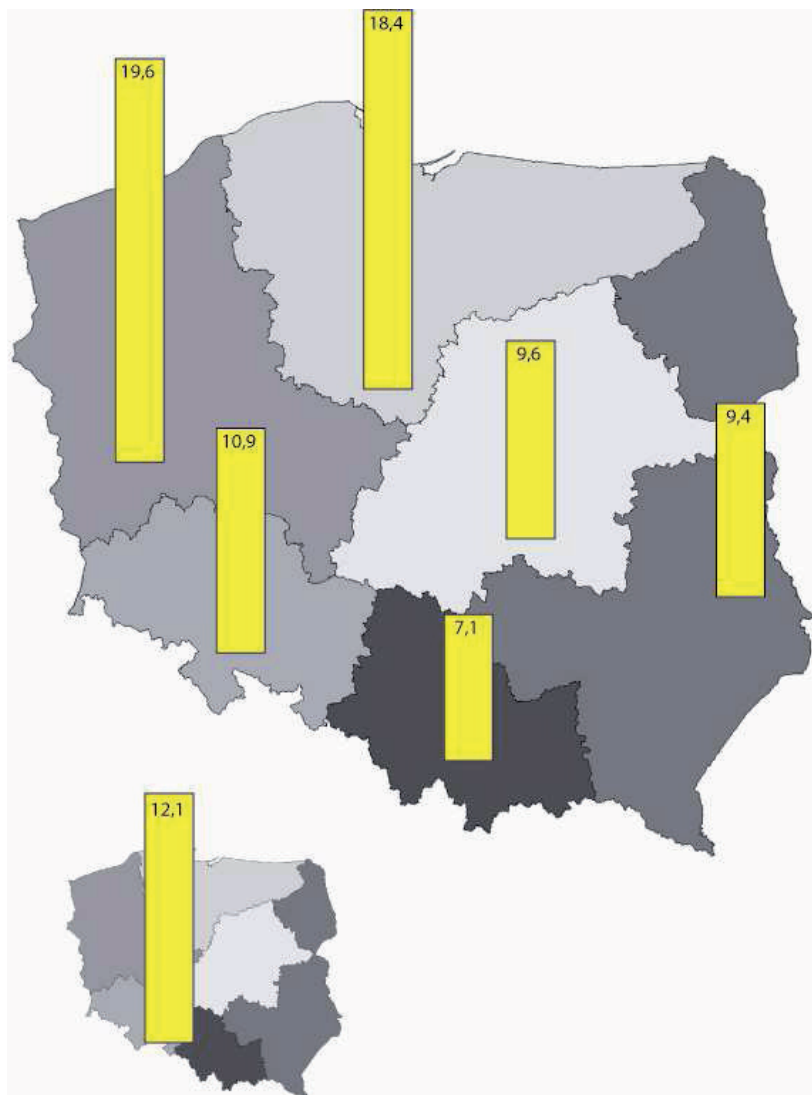

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

⁴ Jednostka przeliczeniowa zwierząt (ang. Livestock Unit)

W ujęciu sześciu regionów (**Mapa 14a**) wyraźniej widać, że Region Północno-Zachodni dominuje w chowie zwierząt (19,6 LU/gospodarstwo), natomiast w Regionie Południowym jest ich najmniej (7,1 LU). Interesująco przedstawia się też w tym układzie Region Południowo-Zachodni czyli województwa Dolnośląskie i Opolskie, na które w poprzednim podziale regionalnym (patrz Mapa 14) przypadało zwierząt 17,5 LU, a w obecnym podziale tylko 10,9 LU. (Aneks tabelaryczny, tabela 5a, poz. 2).

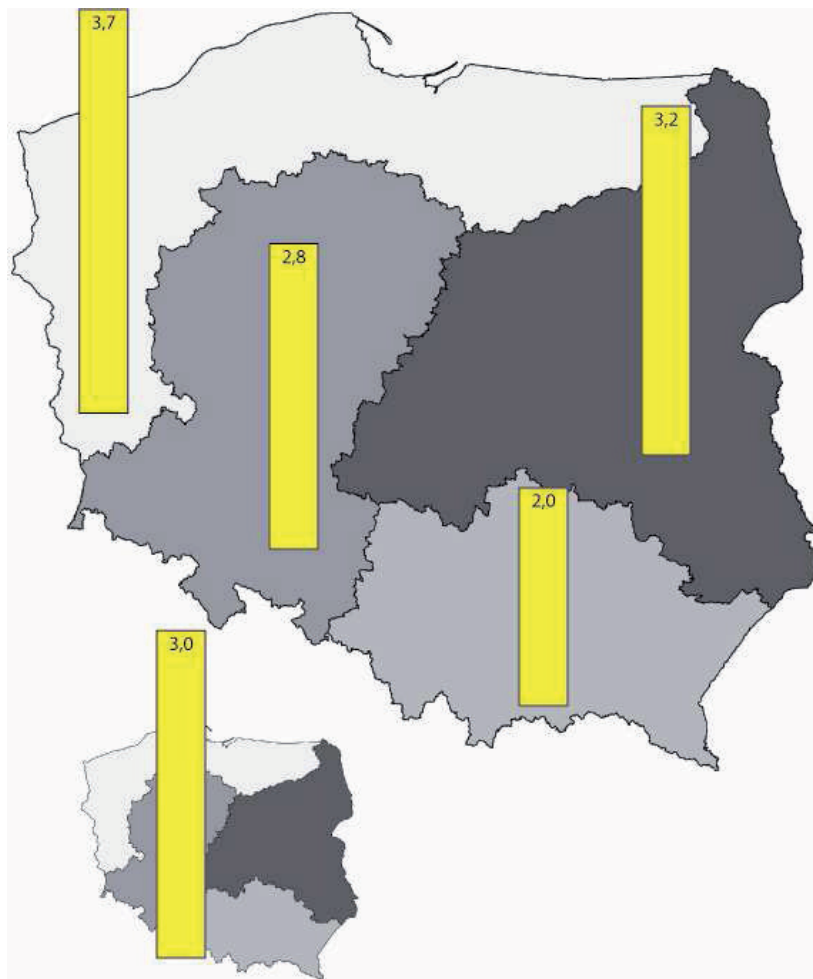
Mapa 14a. Przeciętny stan pogłowia zwierząt w gospodarstwie (LU) w ujęciu regionalnym NTS1

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

W analizowanych gospodarstwach przypada przeciętnie 3 sztuki krów mlecznych na gospodarstwo. Nieco większe stada występują w regionach Pomorze i Mazury oraz Mazowsze i Podlasie, odpowiednio 3,7 i 3,2 LU. Najniższy stan pogłowia krów mlecznych jest w gospodarstwach regionu Małopolska i Pogórze - 2,0 LU (**Mapa 15**). (Aneks tabelaryczny, tabela 5, poz.3).

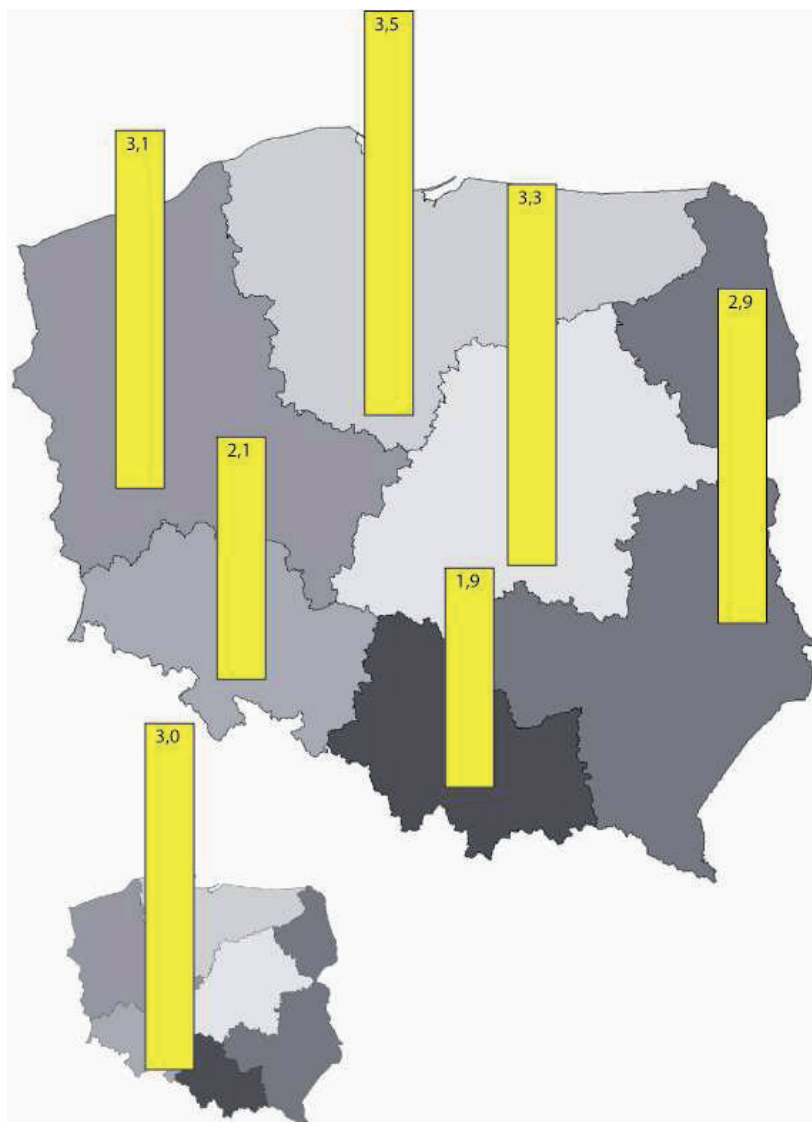
Mapa 15. Przeciętny stan pogłowia krów mlecznych w gospodarstwie (LU) w ujęciu regionalnym FADN

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Stan pogłowia krów mlecznych w gospodarstwach objętych obserwacją FADN w rozbiciu na regiony NTS przedstawia się następująco: najwięcej krów mlecznych przypada na gospodarstwa w Regionie Północnym (3,5 LU), Centralnym (3,3 LU) i Północno-Zachodnim (3,1 LU). Najmniej krów mlecznych na gospodarstwo obserwujemy w Regionie Południowym (1,9 LU) – **Mapa 15a**. (Aneks tabelaryczny, tabela 5a, poz. 3).

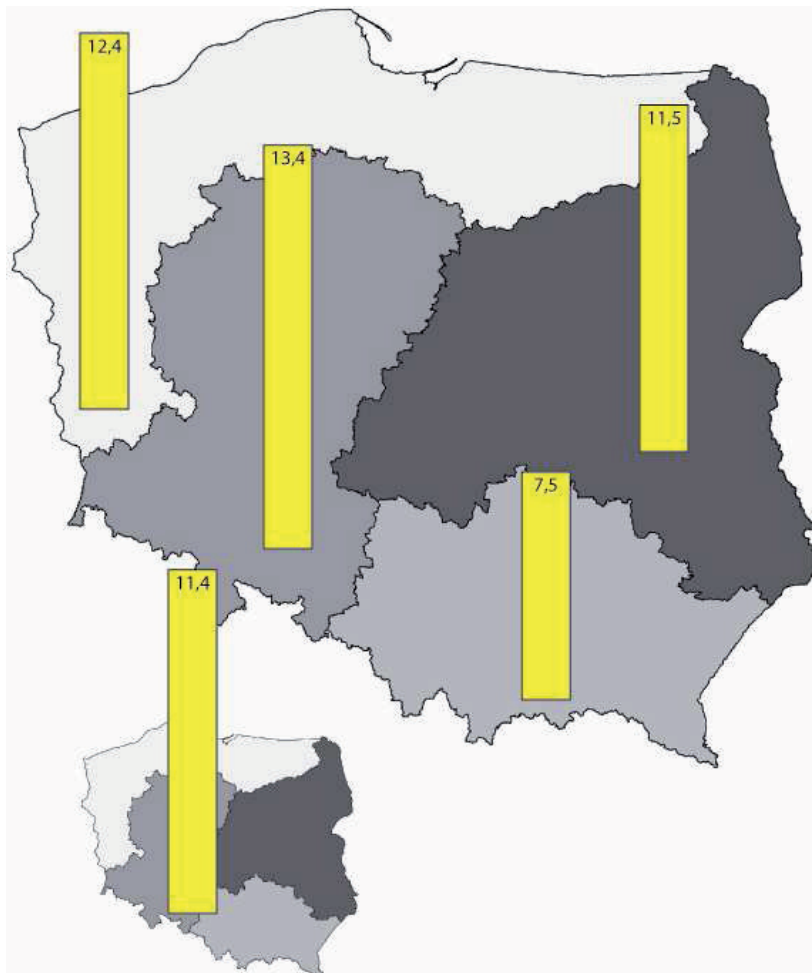
Mapa 15a. Przeciętny stan pogłowia krów mlecznych w gospodarstwie (LU) w ujęciu regionalnym NTS1

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Na **Mapie 16** przedstawiono średnią liczbę krów mlecznych przypadającą na gospodarstwo wyspecjalizowane w chowie krów mlecznych w ujęciu regionalnym. Na pierwsze miejsce wysunął się region Wielkopolska i Śląsk, gdzie na gospodarstwo przypada średnio 13,4 LU. Natomiast najmniejsze stada występują w regionie Małopolska i Pogórze – 7,5 LU. Średnia wielkość stada krów mlecznych w gospodarstwach specjalizujących się w chowie tych zwierząt w kraju wynosi ok. 11 sztuk tego bydła. (Aneks tabelaryczny, tabela 5, poz. 4).

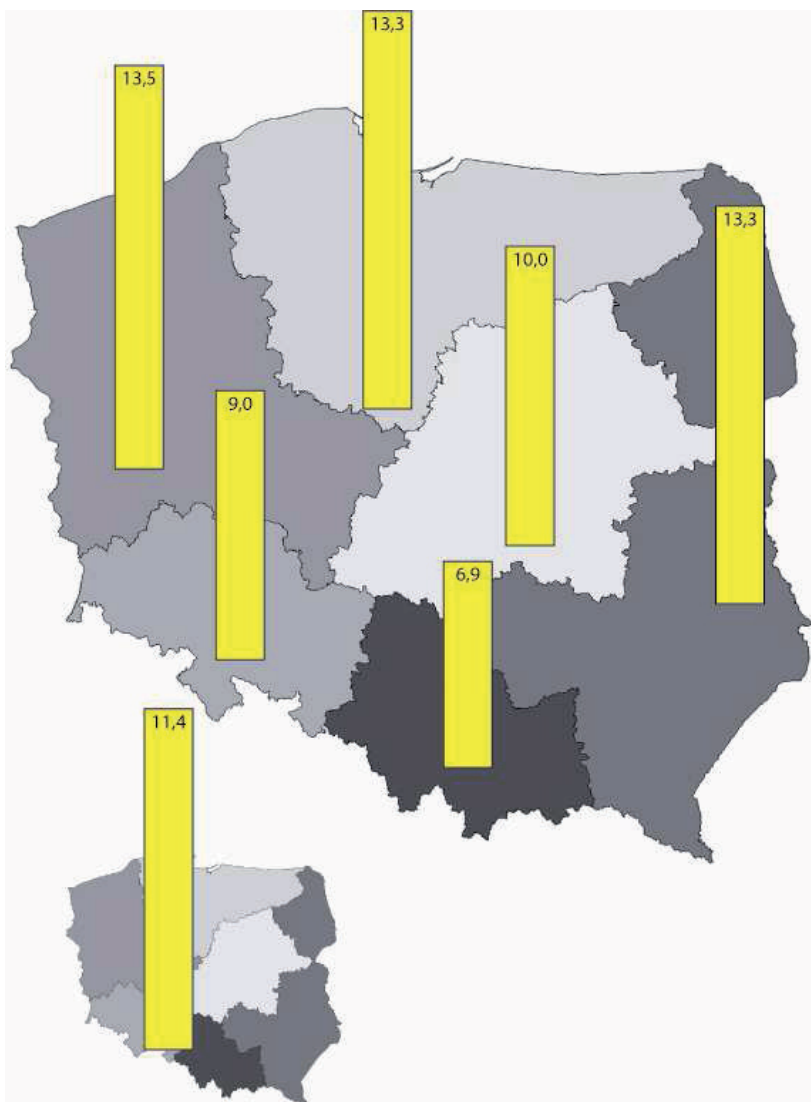
Mapa 16. Pogłowia krów mlecznych w gospodarstwach specjalizujących się w chowie krów mlecznych w LU w ujęciu regionalnym FADN

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Najwięcej gospodarstw specjalizujących się w chowie krów mlecznych usytuowanych jest w regionach: Północno-Zachodnim, Wschodnim i Północnym (patrz: aneks tabelaryczny, tabela 10). Przeciętna liczebność stada w gospodarstwach tych regionów wynosi ok. 11,4 LU. Region Południowy charakteryzuje się najniższym stanem pogłowia krów mlecznych w gospodarstwach specjalizujących się w chowie krów mlecznych – **Mapa 16a**. (Aneks tabelaryczny, tabela 5a, poz. 4).

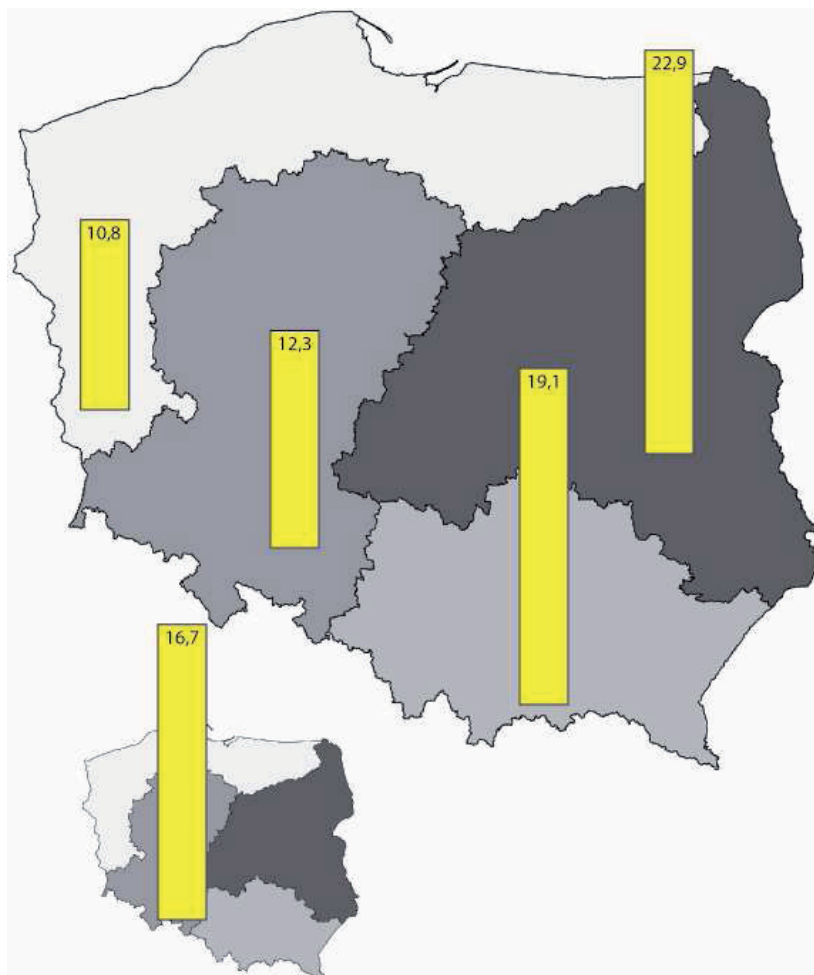
Mapa 16a. Pogłowia krów mlecznych w gospodarstwach specjalizujących się w chowie krów mlecznych w LU w ujęciu regionalnym NTS1

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Obsada krów mlecznych na 100 ha UR (**Mapa 17**) jest najwyższa w regionie Mazowsze i Podlasie, wynosi 22,9 LU i jest ponad dwukrotnie wyższa od obsady krów w regionie Pomorze i Mazury (10,8 LU/100 ha UR). Jest to związane z liczbą gospodarstw nastawionych na chów bydła mlecznego i zwierząt żywionych systemem wypasowym (porównaj Mapa 2). (Aneks tabelaryczny, tabela 5, poz.5).

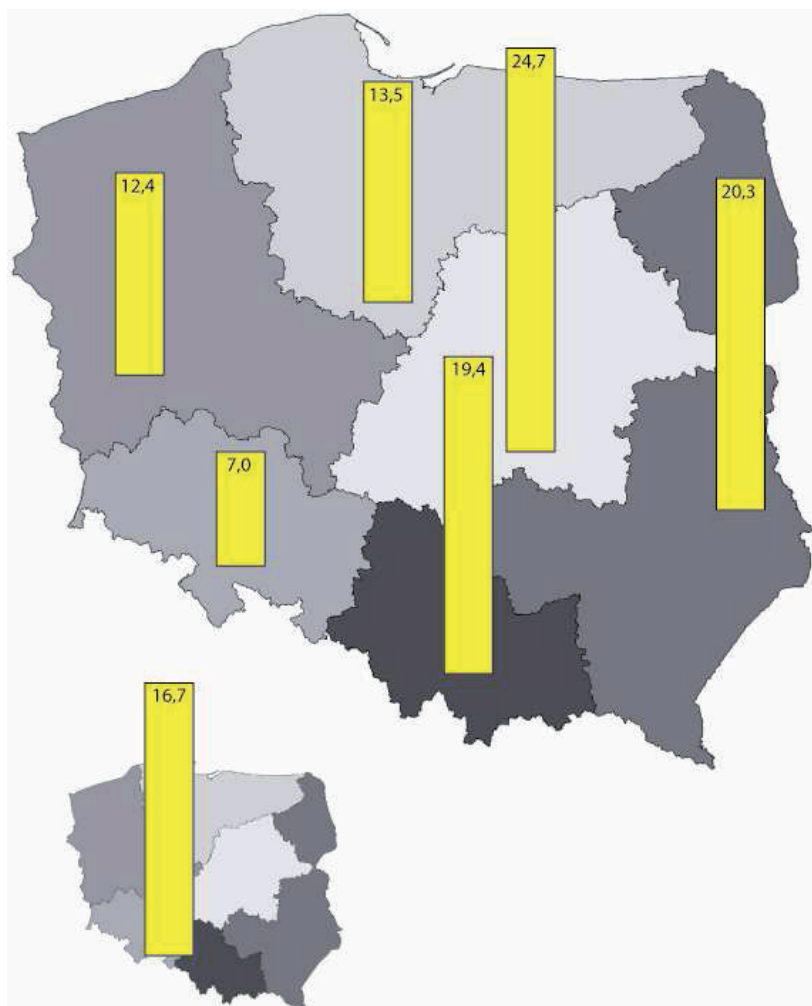
Mapa 17. Obsada krów mlecznych na 100 ha UR (LU) w ujęciu regionalnym FADN

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Przeliczenie stanu pogłowia krów mlecznych na 100 ha UR wykazało, że Region Południowo-Zachodni charakteryzuje się co najmniej o połowę niższą wartością LU (7,0 LU) od pozostałych regionów NTS - **Mapa 17a**. Przy poprzednim podziale, kiedy region ten stanowił część regionu Wielkopolska i Śląsk wartość ta była wyższa i wynosiła 12,3 LU. Najwyższą obsadę krów mlecznych na 100 ha posiadają gospodarstwa w Regionie Centralnym (24,7 LU). (Aneks tabelaryczny, tabela 5a, poz. 5).

Mapa 17a. Obsada krów mlecznych na 100 ha UR (LU) w ujęciu regionalnym NTS1

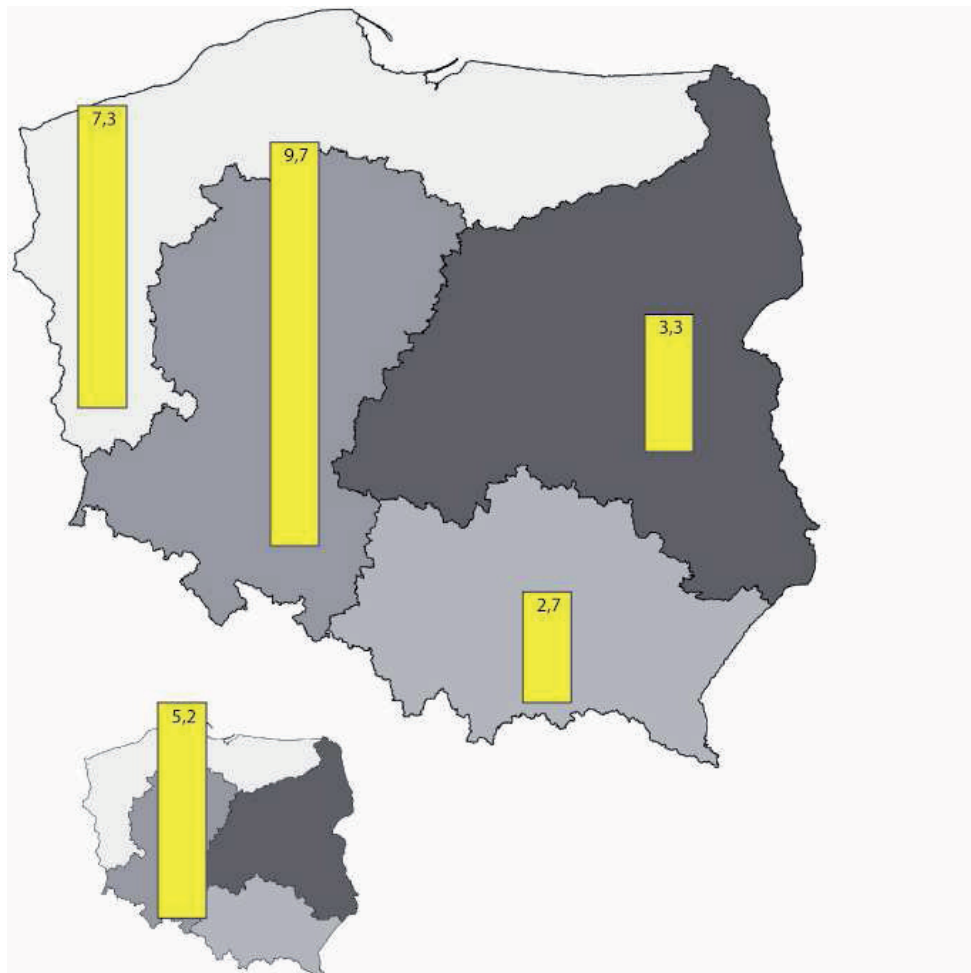
Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Pogłowie trzody chlewnej przedstawione w jednostkach przeliczeniowych LU jest najwyższe w regionie Wielkopolska i Śląsk (**Mapa 18**) i wynosi 9,7 LU średnio w gospodarstwie, natomiast w regionie Małopolska i Pogórze jest ponad 3-krotnie niższe i wynosi średnio 2,7 LU.

Udział gospodarstw nastawionych na chów zwierząt ziarnożernych w regionie Wielkopolska i Śląsk jest ponad 2-krotnie wyższy niż w pozostałych regionach (porównaj Mapa 2). (Aneks tabelaryczny, tabela 5, poz. 6).

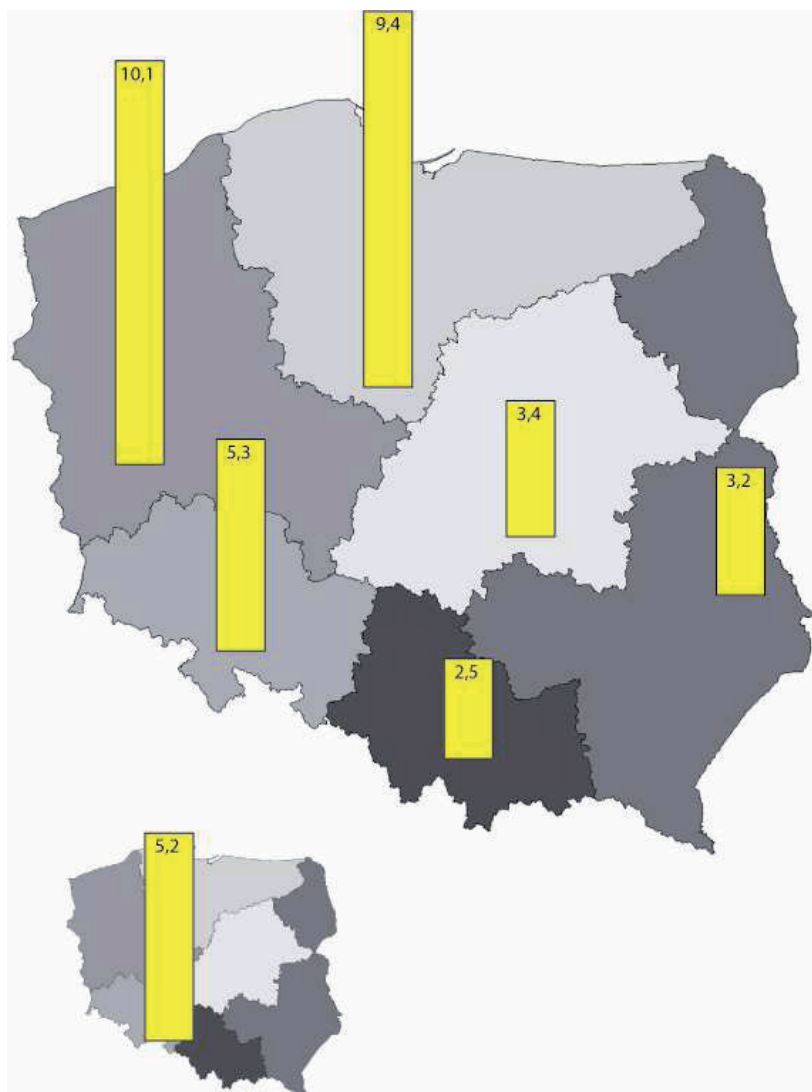
Mapa 18. Przeciętny stan pogłowia trzody chlewnej w gospodarstwie (LU) w ujęciu regionalnym FADN

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Według regionów NTS1 (**Mapa 18a**), pod względem wielkości stada trzody chlewnej dominują gospodarstwa Regionu Północno-Zachodniego - 10,1 LU. Najniższy stan pogłowia trzody występuje w Regionie Południowym, wynosi 2,5 LU i jest 4-krotnie mniejszy od poprzedniego. Relacje te układały się podobnie przy podziale na 4 regiony FADN (porównaj: Mapa 18). (Aneks tabelaryczny, tabela 5a, poz. 6).

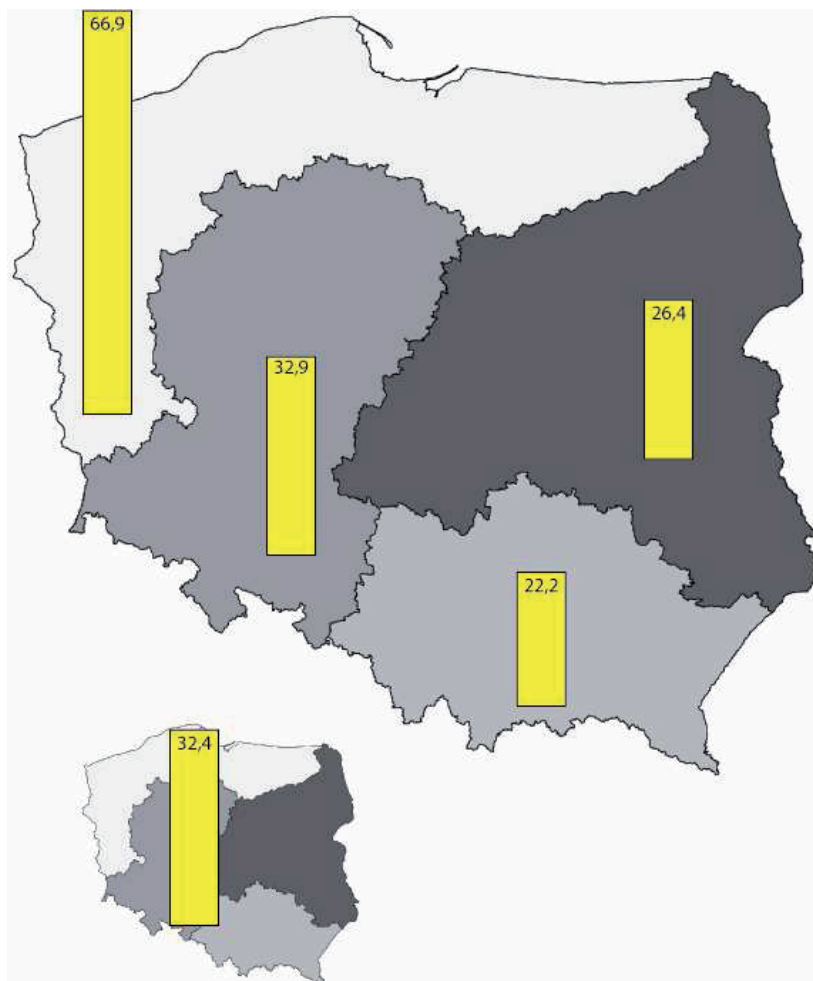
Mapa 18a. Przeciętny stan pogłowia trzody chlewnej w gospodarstwie (LU) w ujęciu regionalnym NTS1

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

W wielkości średniego stada trzody chlewnej w gospodarstwie bezwzględnie przoduje region Pomorze i Mazury 66,9 LU - dwukrotnie przewyższa średnią w kraju. Najmniej liczebne stada posiadają gospodarstwa w regionie Małopolska i Pogórze, tylko 22,2 LU. (Aneks tabelaryczny, tabela 5, poz. 7).

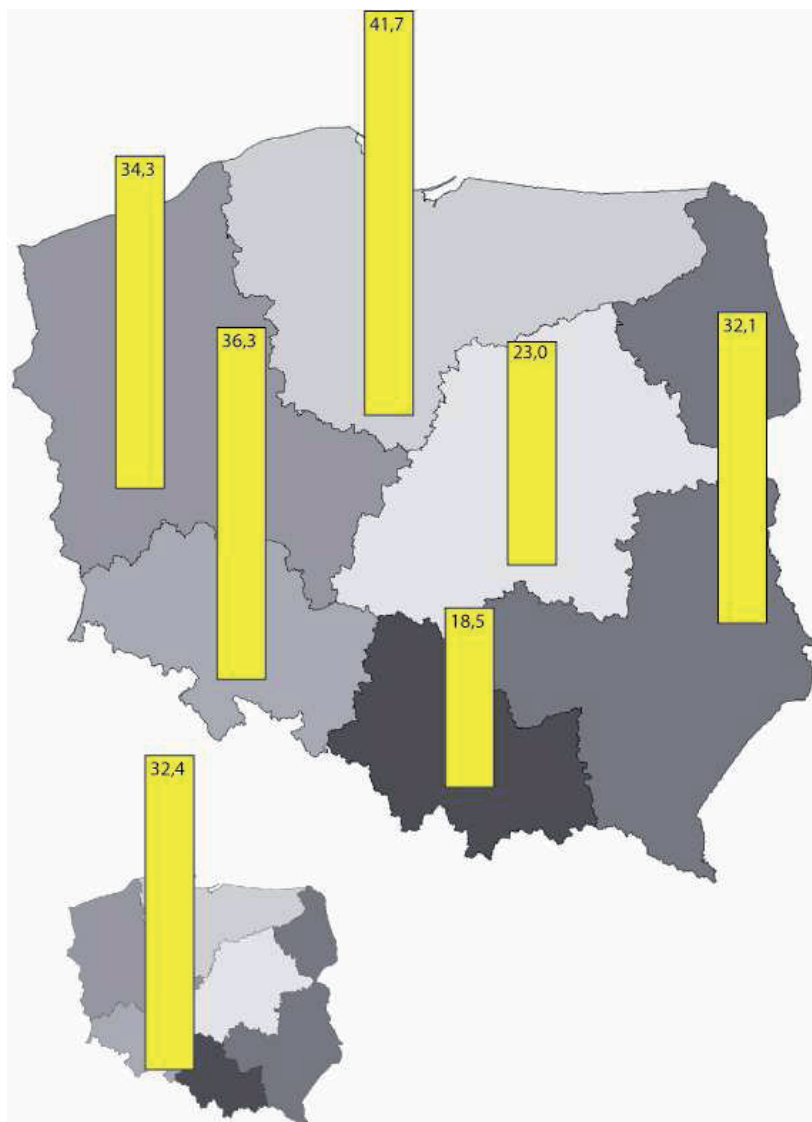
Mapa 19. Pogłowie trzody chlewnej w gospodarstwach specjalizujących się w tej działalności w LU w ujęciu regionalnym FADN

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Gospodarstwa specjalizujące się w chowie trzody chlewnej posiadają najliczniejsze stada w Regionie Północnym 41,7 LU. Najmniejszą liczebność trzody chlewnej wykazują gospodarstwa w Regionie Południowym – 18,5 LU. (Aneks tabelaryczny, tabela 5a, poz. 7).

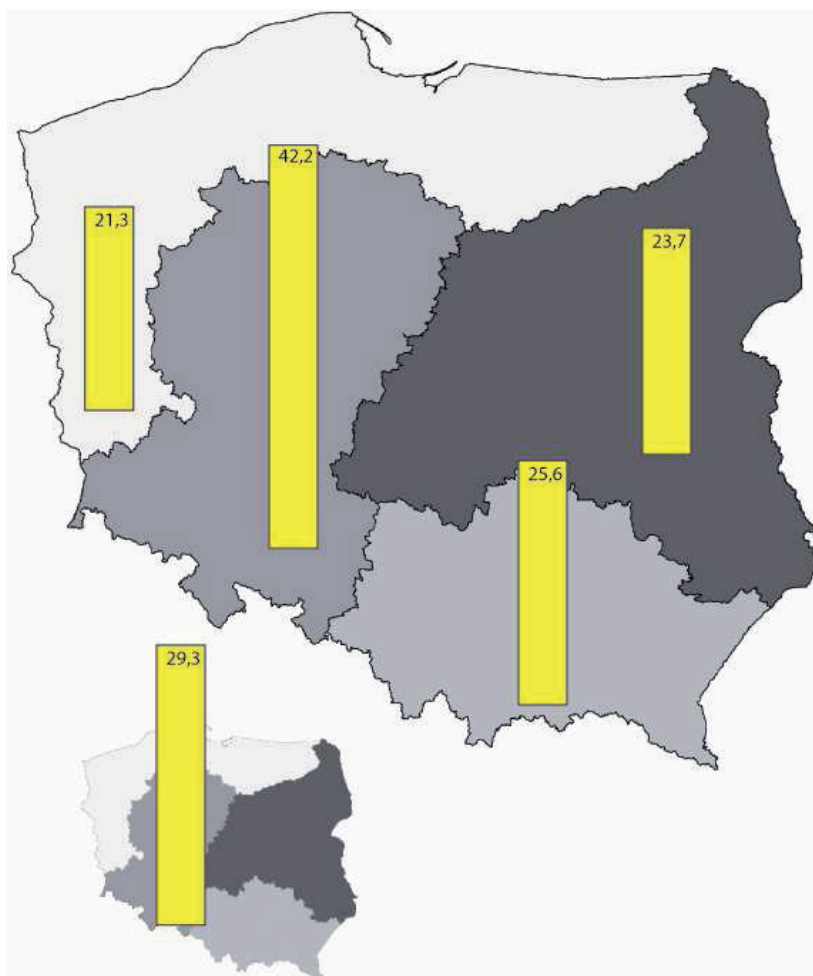
Mapa 19a. Pogłowia trzody chlewnej w gospodarstwach specjalizujących się w tej działalności w LU w ujęciu regionalnym NTS1

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Obsada trzody chlewnej na 100 ha UR jest prawie dwukrotnie wyższa w regionie Wielkopolska i Śląsk w porównaniu z pozostałymi regionami (**Mapa 20**) i wynosi 42,2 LU. Pomimo stosunkowo wysokiego pogłowia trzody chlewnej w regionie Pomorze i Mazury (porównaj Mapa 19) występuje niska obsada (21,3 LU/100 ha). Wynika to z faktu, że w tym regionie występują gospodarstwa największe obszarowo i stosunkowo mało gospodarstw specjalizuje się w chowie trzody chlewnej. (Aneks tabelaryczny, tabela 5, poz.8).

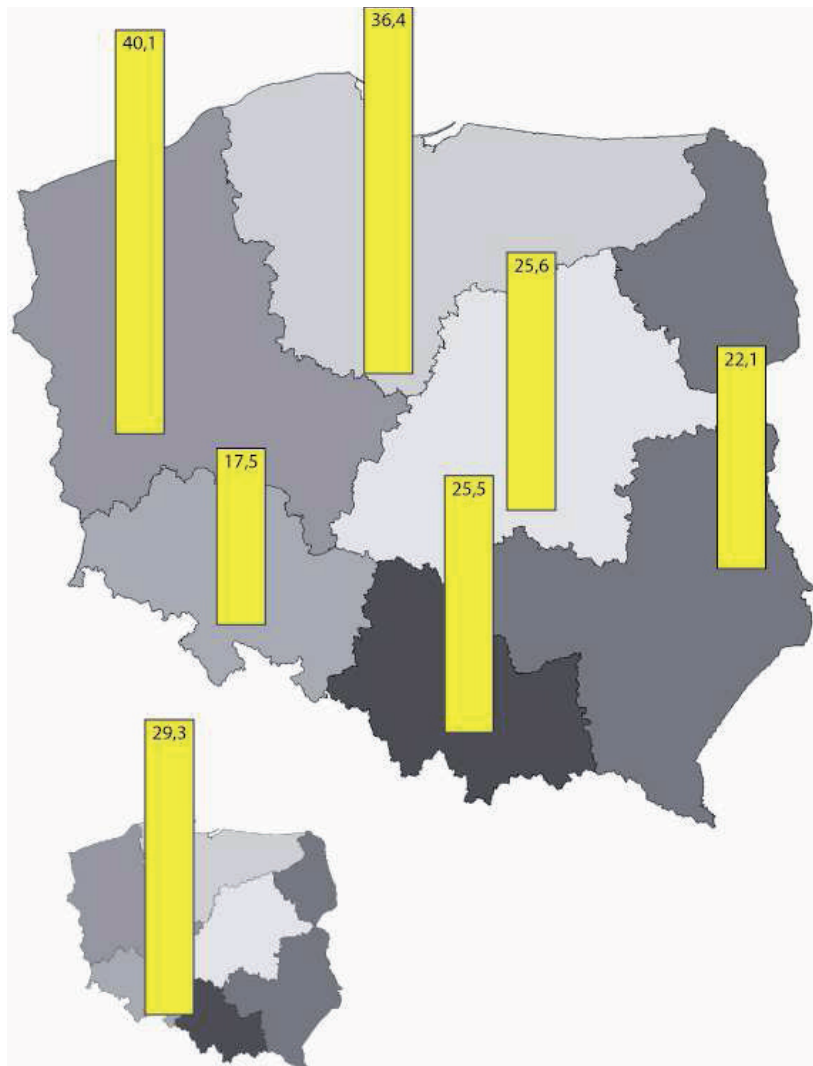
Mapa 20. Obsada trzody chlewnej w LU na 100 ha UR w ujęciu regionalnym FADN

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN [w:] Wyniki standardowe za 2008 r.

W podziale regionalnym NTS 1 (**Mapa 20a**) Region Północno-Zachodni obejmujący województwa zachodniopomorskie, lubuskie i wielkopolskie posiada najwyższą obsadę trzody chlewnej na 100 ha - 40,1 LU. Natomiast Region Południowo-Zachodni, po odłączeniu województwa wielkopolskiego ma w tym ujęciu najniższą obsadę tych zwierząt (17,5 LU), co oznacza, że decydujący wpływ na ten wynik ma Wielkopolska (patrz: Mapa 20). Warto zauważyć również, że Region Północny i Północno-Zachodni posiadają zbliżone wartości obsady trzody chlewnej. (Aneks tabelaryczny, tabela 5a, poz.8).

Mapa 20a. Obsada trzody chlewnej w LU na 100 ha UR w ujęciu regionalnym NTS1

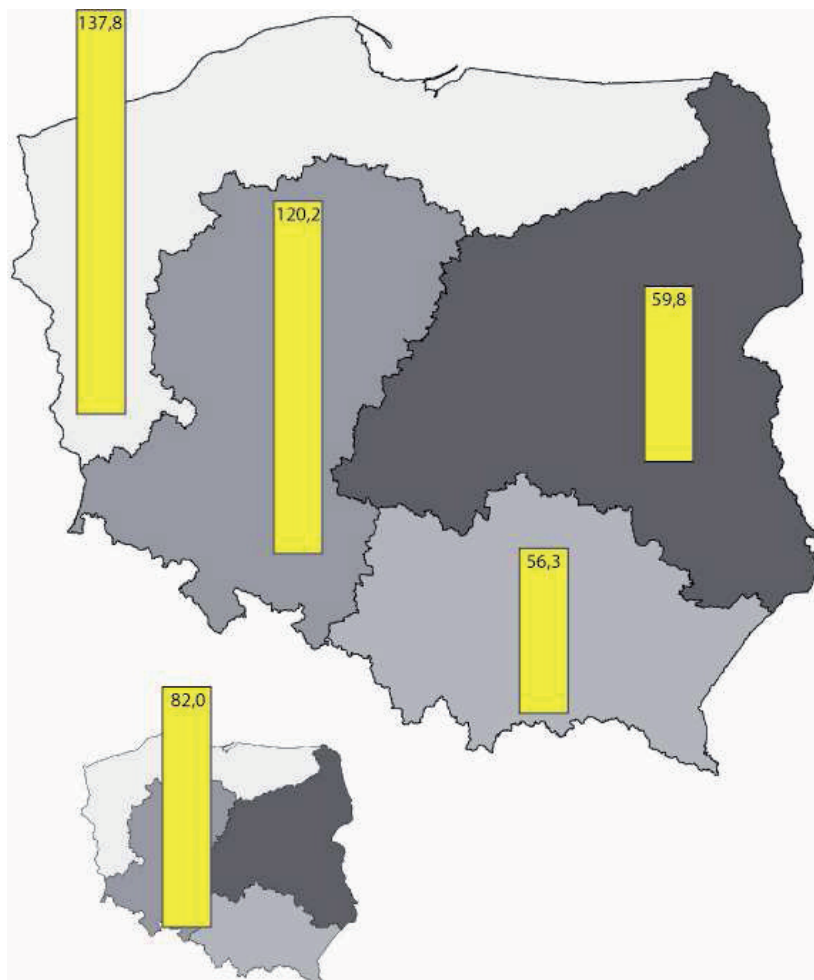

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

4. Koszty produkcji

W ujęciu regionalnym suma kosztów ogółem w przeliczeniu na gospodarstwo rolne, w dużym stopniu związana jest z wielkością ekonomiczną gospodarstw oraz wielkością obszarową⁵. Największe koszty ponoszą gospodarstwa na Pomorzu i Mazurach – 137,8 tys. zł, oraz gospodarstwa w regionie Wielkopolski i Śląska 120,2 tys. zł. Na drugim biegunie znajdują się gospodarstwa z regionu Mazowsze i Podlasie (59,8 tys. zł), oraz Małopolska i Pogórze (56,3 tys. zł) – **Mapa 21**. (Aneks tabelaryczny, tabela 6, poz. 1).

Mapa 21. Koszty ogółem w tys. zł w przeliczeniu na gospodarstwo w ujęciu regionalnym FADN

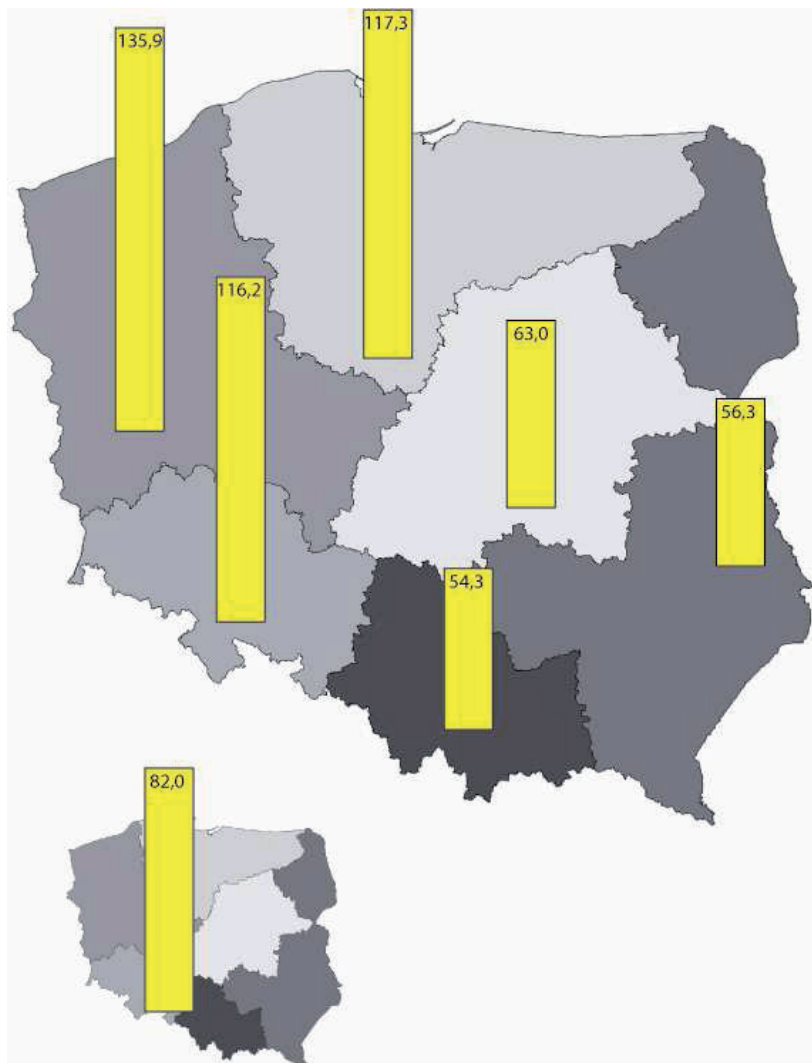

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

⁵ Przy czym wielkość ponoszonych kosztów w większym stopniu związana jest z wielkością obszarową niż z wielkością ekonomiczną (porównaj: Mapa 4 i 5).

Analogicznie jak przy poprzednim podziale regionalnym, gospodarstwa na podobnym obszarze, tu w Regionie Północno-Zachodnim ponoszą najwyższe koszty ogółem - 135,9 tys. zł (**Mapa 21a**). Przy czym województwa w Regionie Północnym tj. pomorskie i warmińsko-mazurskie mają wyraźnie niższe koszty niż poprzednio (patrz: Mapa 21). Najniższe koszty ogółem na gospodarstwo występują w Regionie Południowym - 54,3 tys. zł i są zbliżone do wartości przedstawionej na mapie 21. (Aneks tabelaryczny, tabela 6a, poz.1).

Mapa 21a. Koszty ogółem w tys. zł w przeliczeniu na gospodarstwo w ujęciu regionalnym NTS1

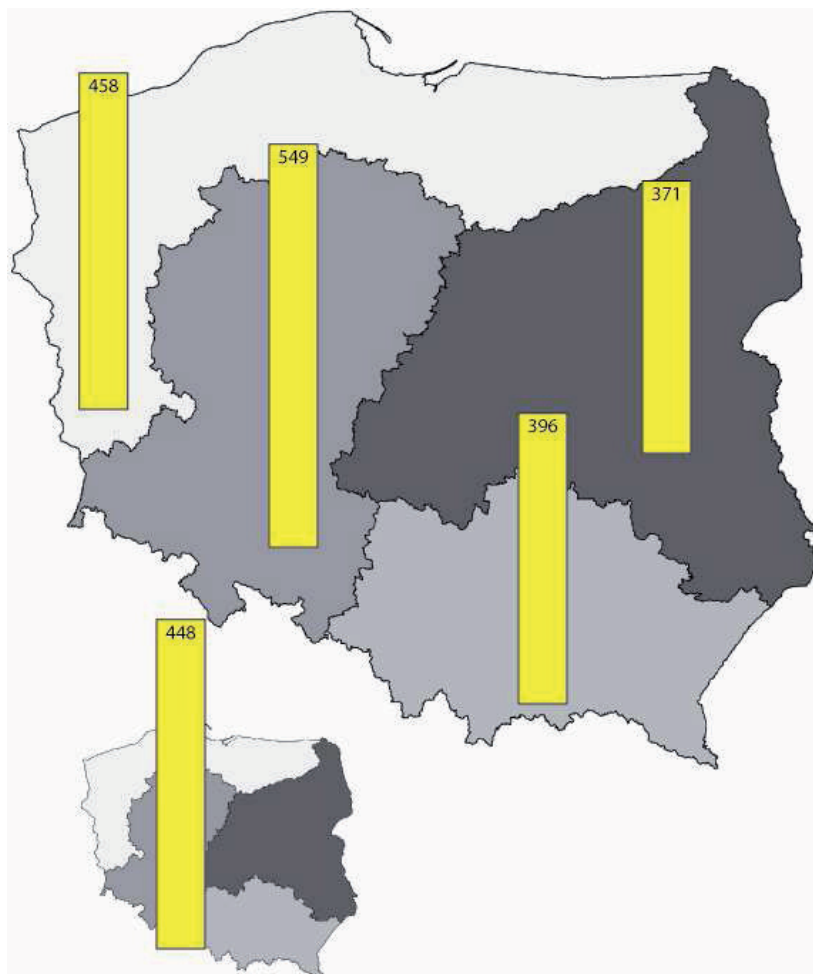

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Najwyższy poziom nawożenia mineralnego stosują gospodarstwa w Wielkopolsce i na Śląsku gdzie koszty nawożenia osiągają wartość 549 zł/ha (**Mapa 22**). Ten region, wyróżniający się pod względem kosztów nawożenia od dawna uważany jest za region o bardzo intensywnym rolnictwie. Najniższe koszty nawożenia ponoszone są w regionie Mazowsze i Podlasie i wynoszą 371 zł/ha. (Aneks tabelaryczny, tabela 6, poz. 2).

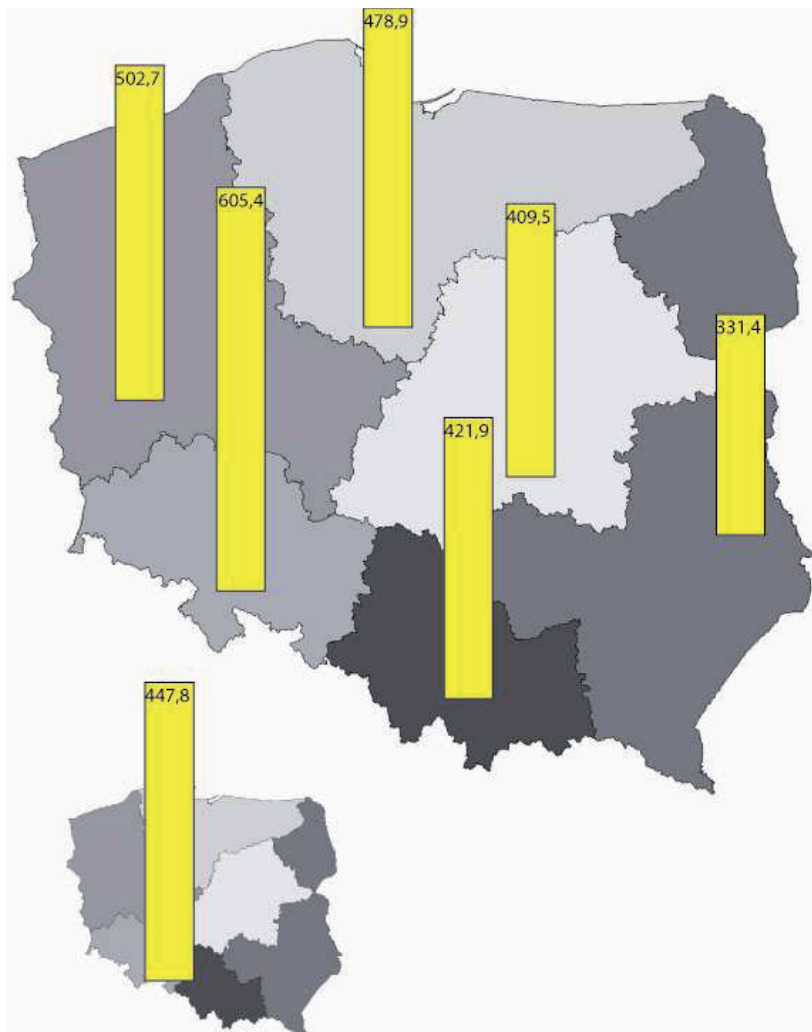
Mapa 22. Koszty nawożenia w zł/ha UR w ujęciu regionalnym FADN

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Najwyższe koszty nawożenia w przeliczeniu na hektar użytków rolnych występują w Regionie Południowo-Zachodnim - 605,4 zł (**Mapa 22a**), natomiast najniższe przypadają na gospodarstwa w Regionie Wschodnim - 331,4 zł. W pozostałych regionach wartość nawozów stosowanych w gospodarstwie na 1 ha UR waha się w granicach od 410 do ok. 500 zł. (Aneks tabelaryczny, tabela 6a, poz. 2).

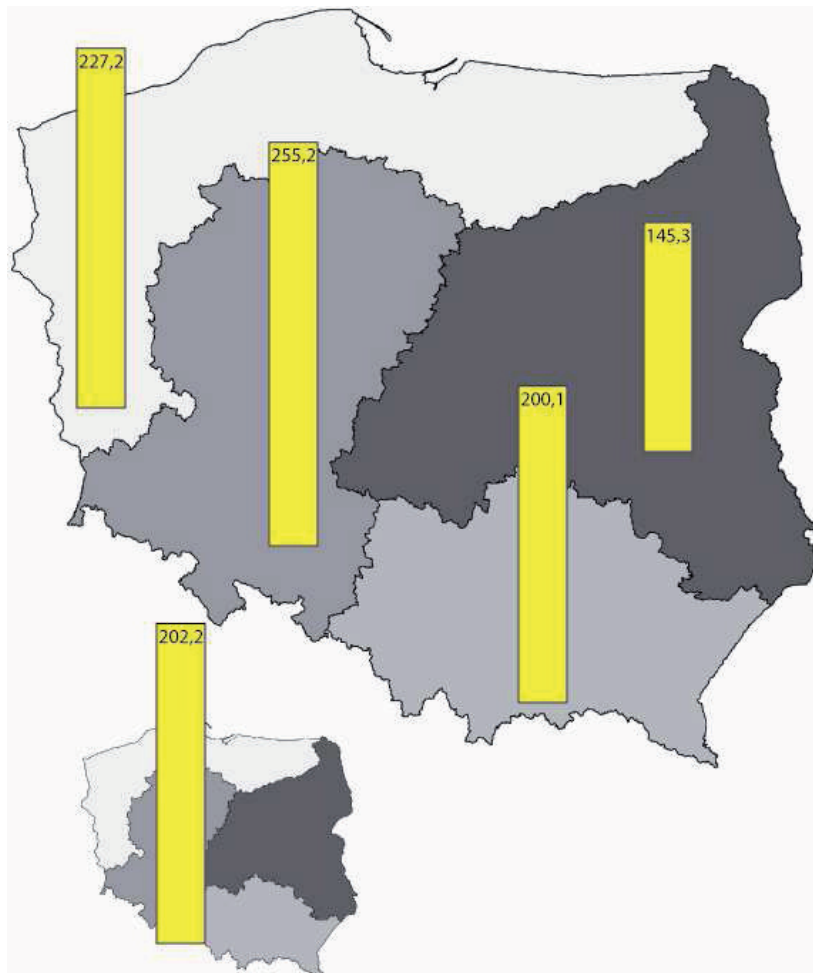
Mapa 22a. Koszty nawożenia w zł/ha UR w ujęciu regionalnym NTS1

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Zużycie środków ochrony roślin (**Mapa 23**) kształtuje się w granicach średniej krajowej, aż w trzech regionach i wynosi od 200 do 255 zł/ha. Jedynie w regionie Mazowsze i Podlasie koszt środków ochrony roślin osiąga niższą wartość i wynosi średnio 145 zł na 1 ha UR. Stosunkowo niskie zużycie środków ochrony roślin na Mazowszu i Podlasiu związane jest z faktem, że w tym regionie znaczna liczba gospodarstw nastawiona jest na chów zwierząt żywionych paszami objętościowymi, przy uprawie których zużywa się mniej środków ochrony roślin – porównaj Mapa 2. (Aneks tabelaryczny, tabela 6, poz.3).

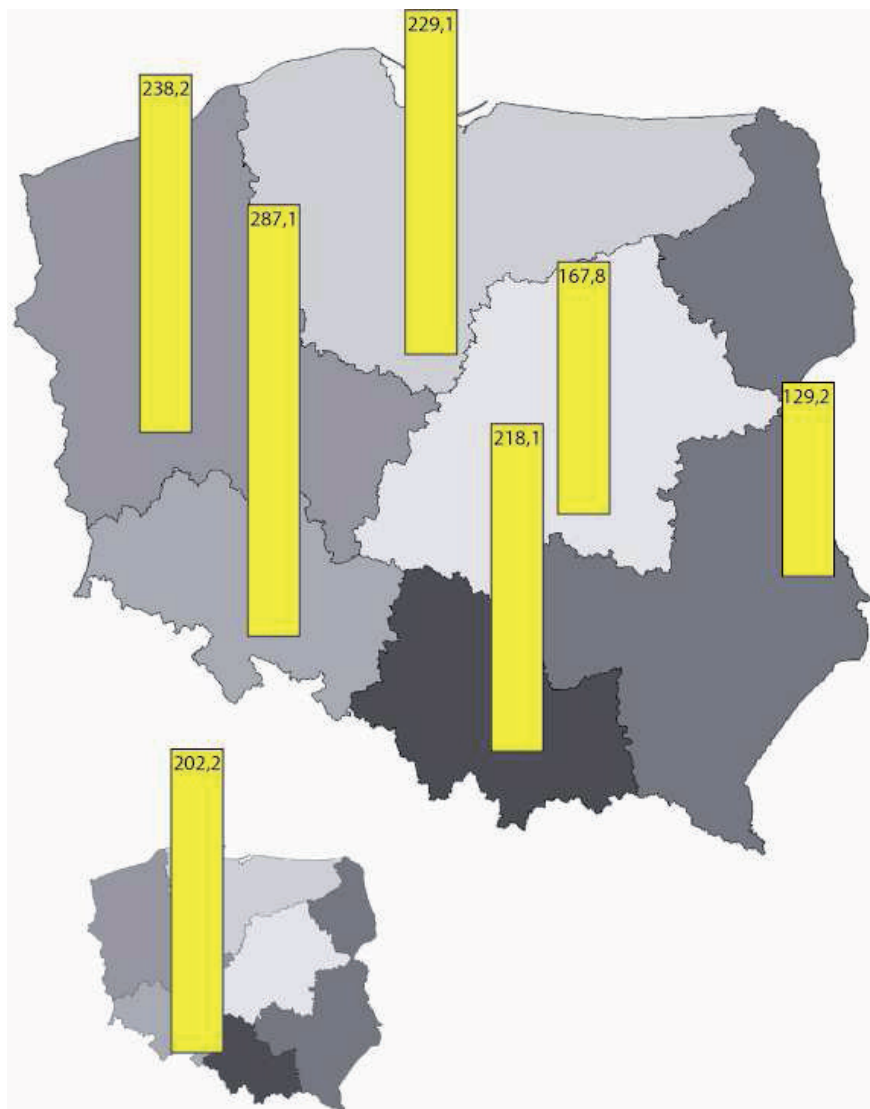
Mapa 23. Koszty środków ochrony roślin w zł/ha w ujęciu regionalnym FADN

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Gospodarstwa w Regionach Centralnym i Wschodnim, obejmujące Mazowsze i Podlasie zużywają najmniej środków ochrony roślin (**Mapa 23a**). W pozostałych zużycie środków ochrony roślin zbliżone jest do średniej krajowej (202,2 zł). Najwyższy koszt środków ochrony roślin występuje w regionie Południowo-Zachodnim i wynosi 287,1 zł/ha. (Aneks tabelaryczny, tabela 6a, poz. 3).

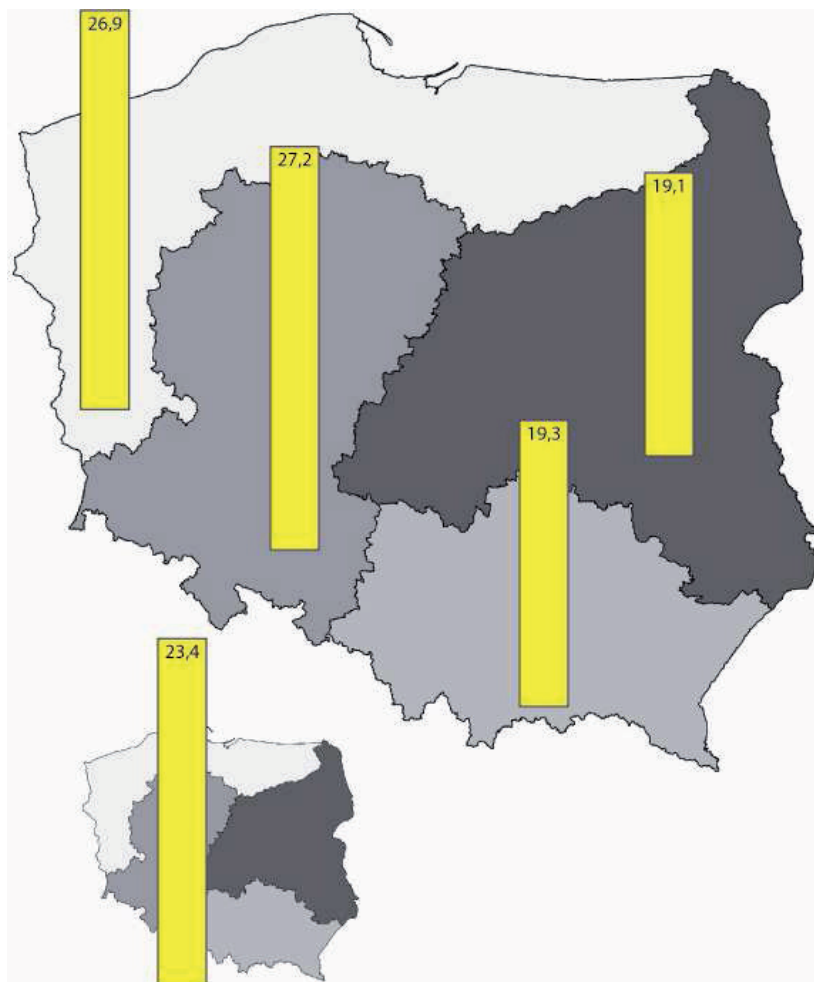
Mapa 23a. Koszty środków ochrony roślin w zł/ha w ujęciu regionalnym NTS1

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Ważnym kosztem różniącym gospodarstwa w regionach FADN jest koszt wynagrodzeń pracowników najemnych. W Polsce północno-zachodniej, czyli w regionach Pomorze i Mazury oraz Wielkopolska i Śląsk, pracownicy najemni są lepiej opłacani – 26,9 i 27,2 tys. zł/AWU⁶ niż w regionach: Mazowsze i Podlasie oraz Małopolska i Pogórze, gdzie koszty wynagrodzenia są o ok. 30 % niższe i wynoszą nieco ponad 19 tys. zł/AWU (**Mapa 24**). (Aneks tabelaryczny, tabela 6, poz. 4).

Mapa 24. Koszt wynagrodzeń w przeliczeniu na pełnozatrudnionego pracownika najemnego (tys. zł/AWU) w ujęciu regionalnym FADN

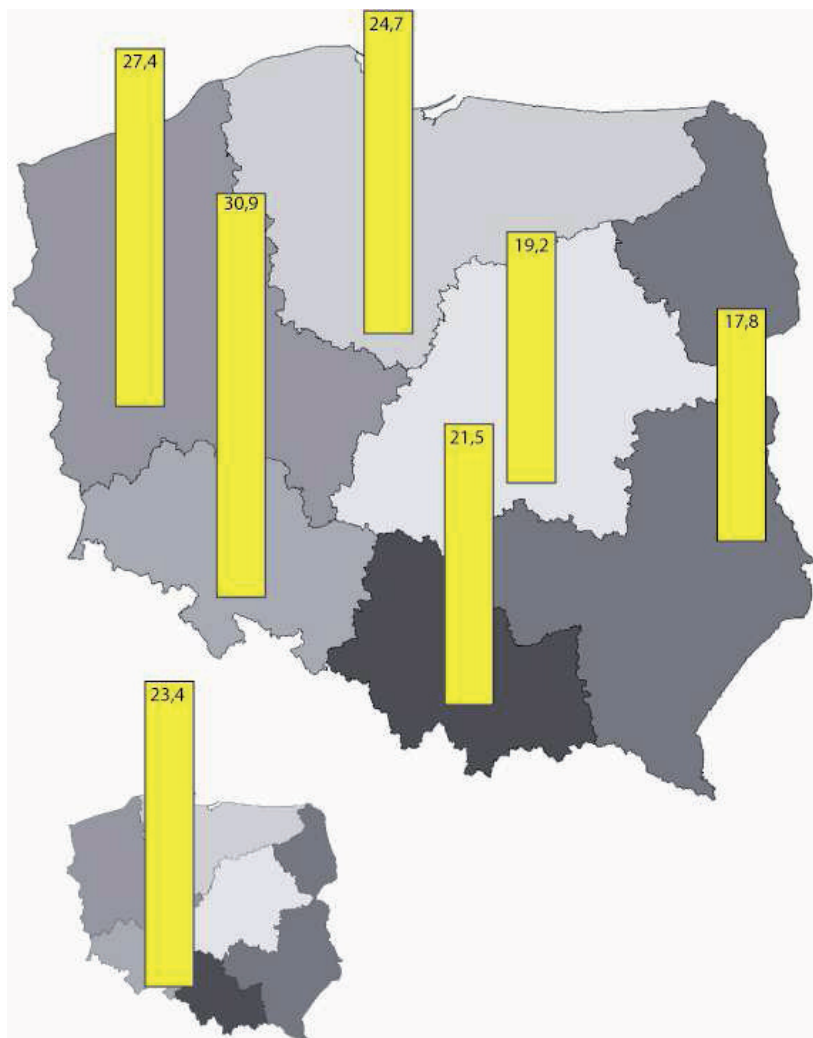

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

⁶ AWU – jednostka przeliczeniowa pracy (ang. Annual Work Unit)

Przy podziale Polski na 6 regionów NTS, koszt wynagrodzeń pracowników najemnych jest najwyższy w Regionie Południowo-Zachodnim (30,9 tys. zł/AWU), a więc na Dolnym Śląsku. Nieco niższe (27,4 tys. zł/AWU) występują w Regionie Północno-Zachodnim obejmującym województwa: zachodniopomorskie, lubuskie i wielkopolskie. Niskie wynagrodzenia otrzymują pracownicy najemni w Regionie Wschodnim (17,8 tys. zł/AWU) - **Mapa 24a.** (Aneks tabelaryczny, tabela 6a, poz. 4).

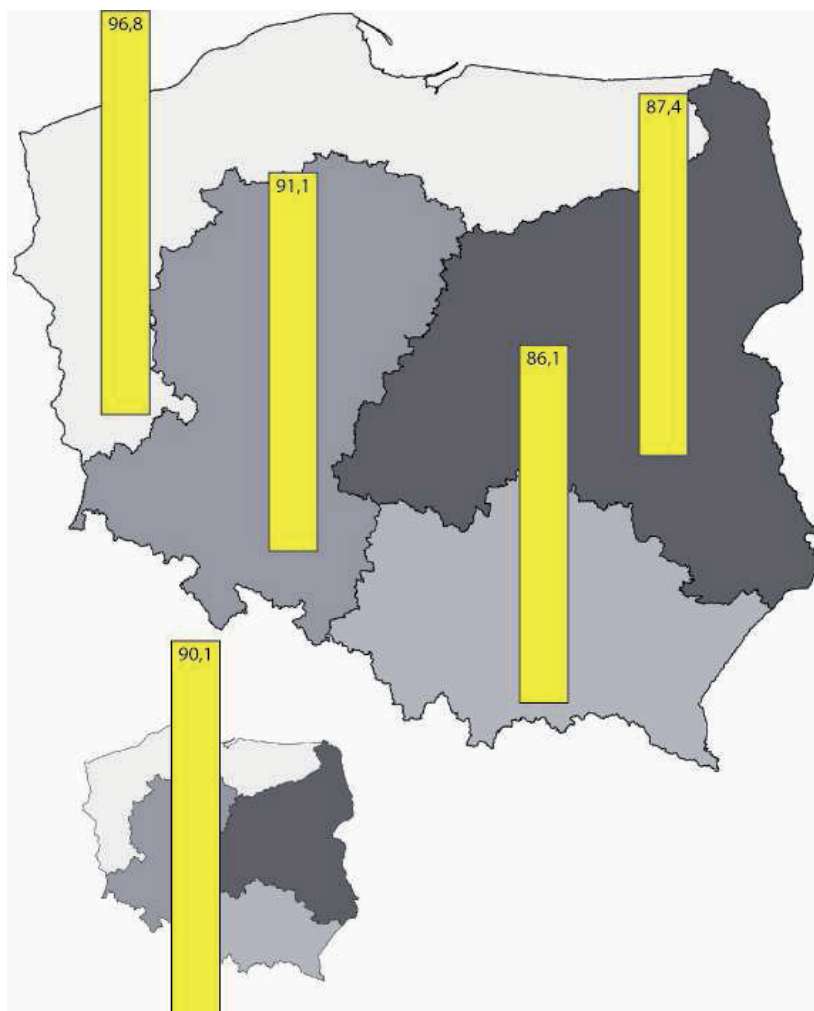
Mapa 24a. Koszt wynagrodzeń w przeliczeniu na pełnozatrudnionego pracownika najemnego (tys. zł/AWU) w ujęciu regionalnym NTS1

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Koszt wytworzenia 100 zł produkcji jest miarą opłacalności produkcji. Najwyższy koszt wynoszący 97 zł wystąpił w regionie Pomorze i Mazury, charakteryzującym się przeciętnie największymi obszarowo gospodarstwami (porównaj Mapa 5). Najniższy koszt wytworzenia 100 zł produkcji odnotowano w regionie Małopolska i Pogórze – 86 zł, co związane jest ze znacznie wyższym zaangażowaniem nieopłaconej pracy w tym regionie. Średnio w kraju koszt wytworzenia 100 zł produkcji wynosi 90 zł (**Mapa 25**). (Aneks tabelaryczny, tabela 6, poz.5).

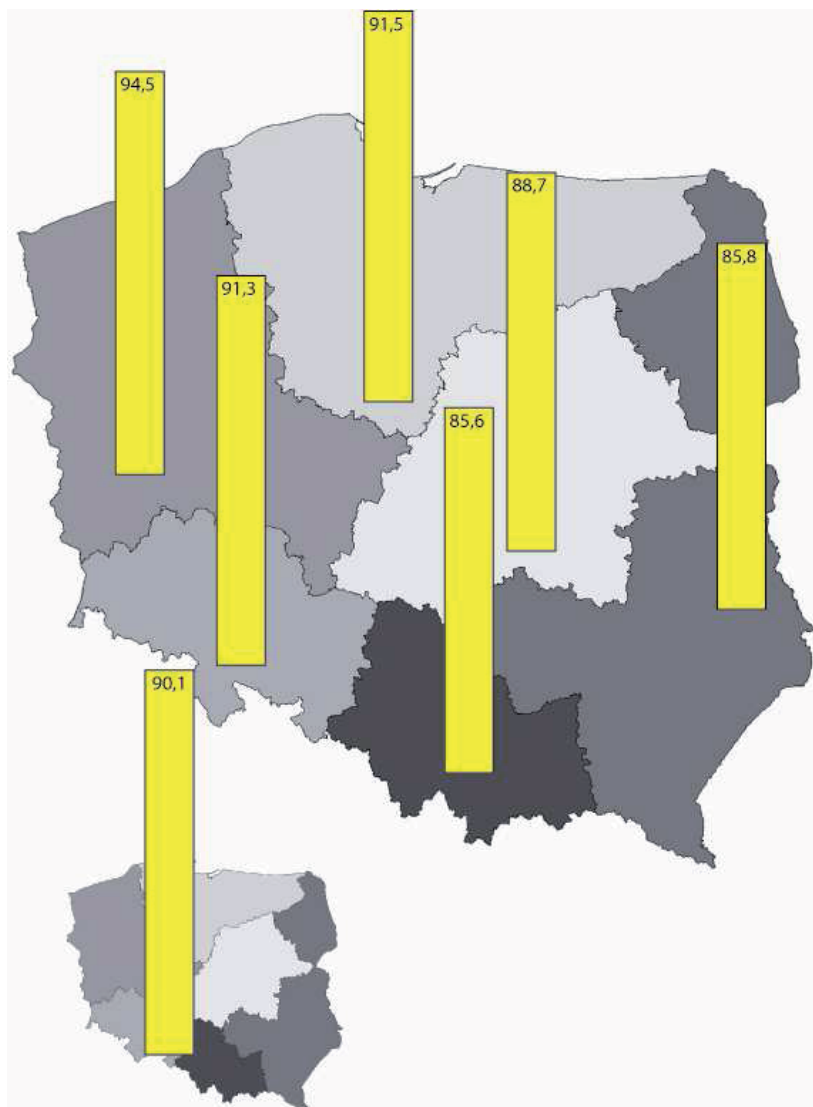
Mapa 25. Koszt wytworzenia 100 zł produkcji w ujęciu regionalnym FADN

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Z **Mapy 25a** wynika, że wytworzenie produkcji o wartości 100 zł wymaga kosztów od 85,6 zł w Regionie Południowym do 94,5 zł w Regionie Północno-Zachodnim, co jest potwierdzeniem, że gospodarstwa charakteryzujące się przeciętnym większym obszarem UR ponoszą wyższe koszty wytworzenia 100 zł produkcji. (Aneks tabelaryczny, tabela 6a, poz. 5).

Mapa 25a. Koszt wytworzenia 100 zł produkcji w ujęciu regionalnym NTS1

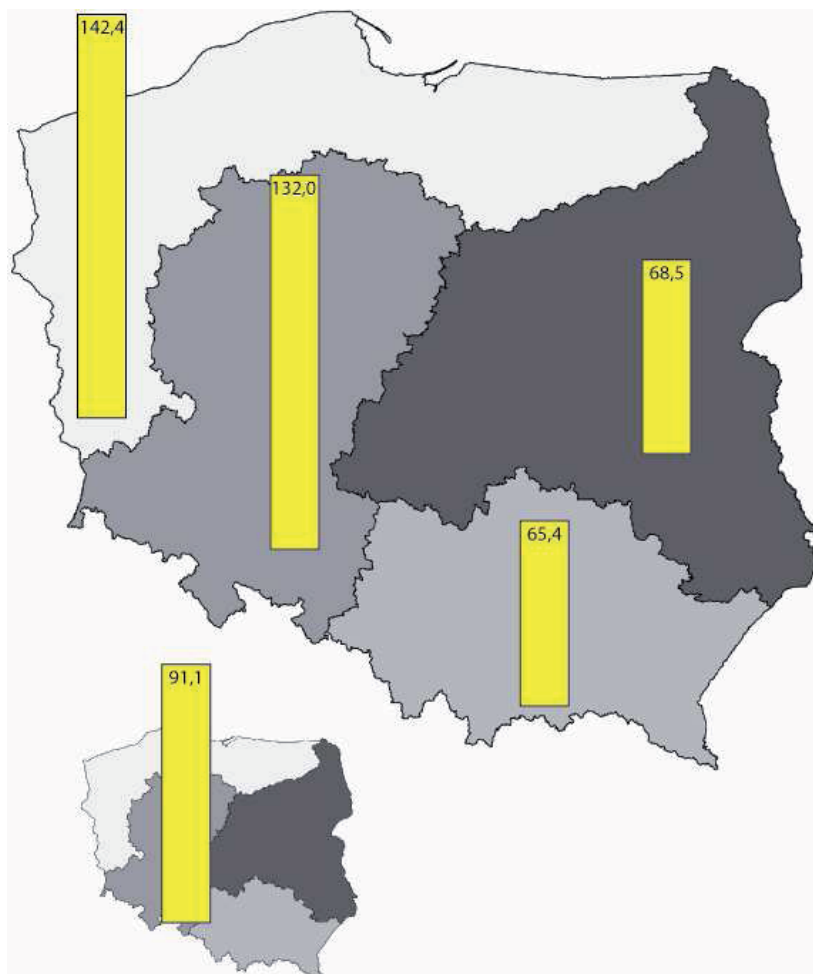
Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

5. Wyniki produkcyjne

Zróznicowanie wartości produkcji jest odzwierciedleniem regionalnego zróżnicowania wielkości ekonomicznej i ponoszonych kosztów produkcji. Najwyższa wartość produkcji w przeliczeniu na gospodarstwo jest w regionie Pomorze i Mazury 142,4 tys. zł, na drugim miejscu plasuje się region Wielkopolska i Śląsk 132 tys. zł, następnie region Mazowsze i Podlasie - 68,5 tys. zł. Najniższa wartość produkcji występuje w regionie Małopolska i Pogórze (65,4 tys. zł) - **Mapa 26**. (Aneks tabelaryczny, tabela 7, poz.1).

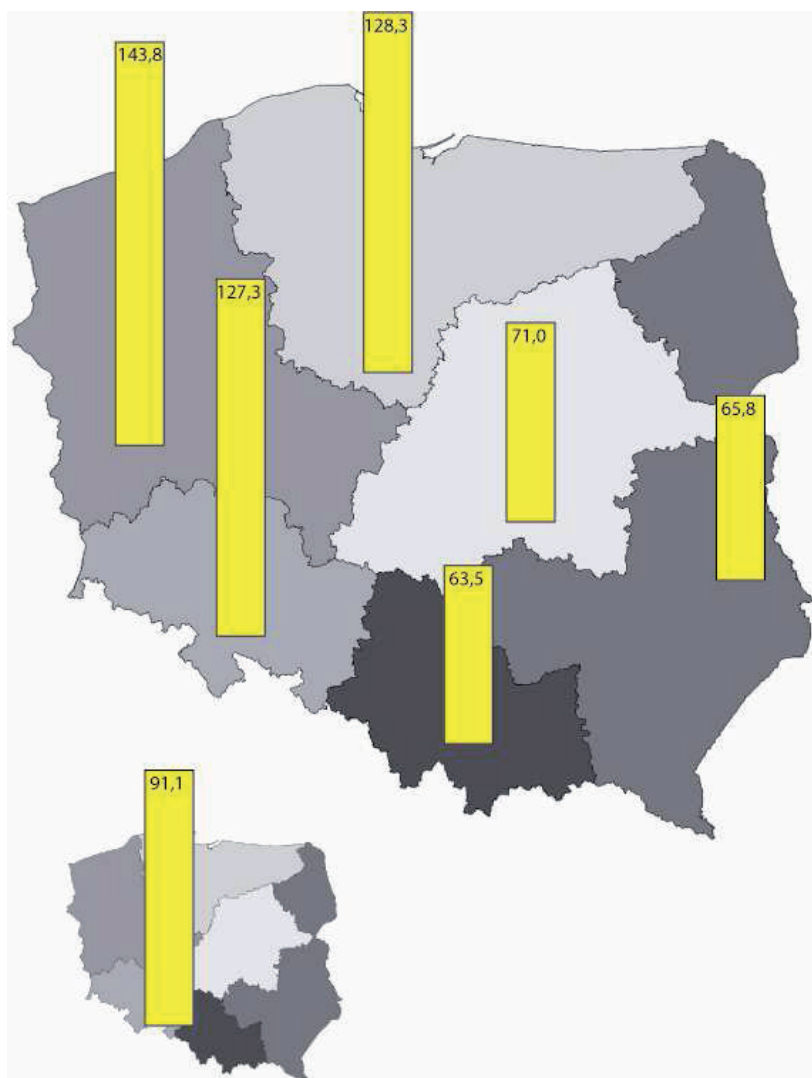
Mapa 26. Wartość produkcji ogółem w tys. zł na gospodarstwo w ujęciu regionalnym FADN

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN [w:] Wyniki standardowe za 2008 r.

Analizując wartość produkcji ogółem w strukturze regionalnej NTS1 (**Mapa 26a**) widoczny jest wyraźny podział na Polskę wschodnią (Region Południowy, Region Wschodni, Region Centralny) z produkcją o wartości nie większej niż 71 tys. zł średnio na gospodarstwo, oraz na Polskę zachodnią, w regionach NTS - północnym, północno-zachodnim i południowo-zachodnim, gdzie wartość produkcji waha się w granicach 127 tys. zł do prawie 144 tys. zł. (Aneks tabelaryczny, tabela 7a, poz. 1).

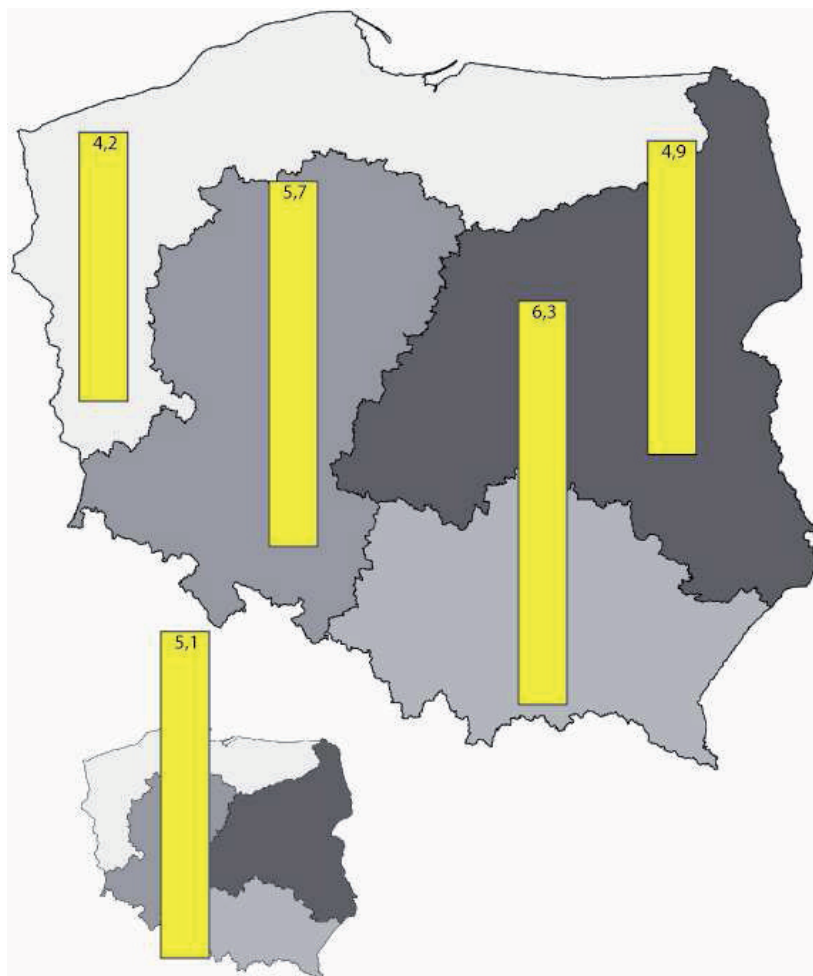
Mapa 26a. Wartość produkcji ogółem w tys. zł na gospodarstwo w ujęciu regionalnym NTS1

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Produkcja ogółem na 1 ha powierzchni użytków rolnych (patrz: **Mapa 27**) określana mianem produktywności ziemi jest najwyższa w gospodarstwach regionu Małopolska i Pogórze (6,3 tys. zł/ha). Najniższą produktywnością ziemi charakteryzowały się gospodarstwa w regionie Pomorze i Mazury, w którym na gospodarstwo średnio przypada 34,1 ha UR, gdy tymczasem w regionie Małopolska i Pogórze tylko 10,4 ha (porównaj: Mapa 5). (Aneks tabelaryczny, tabela 7, poz. 2).

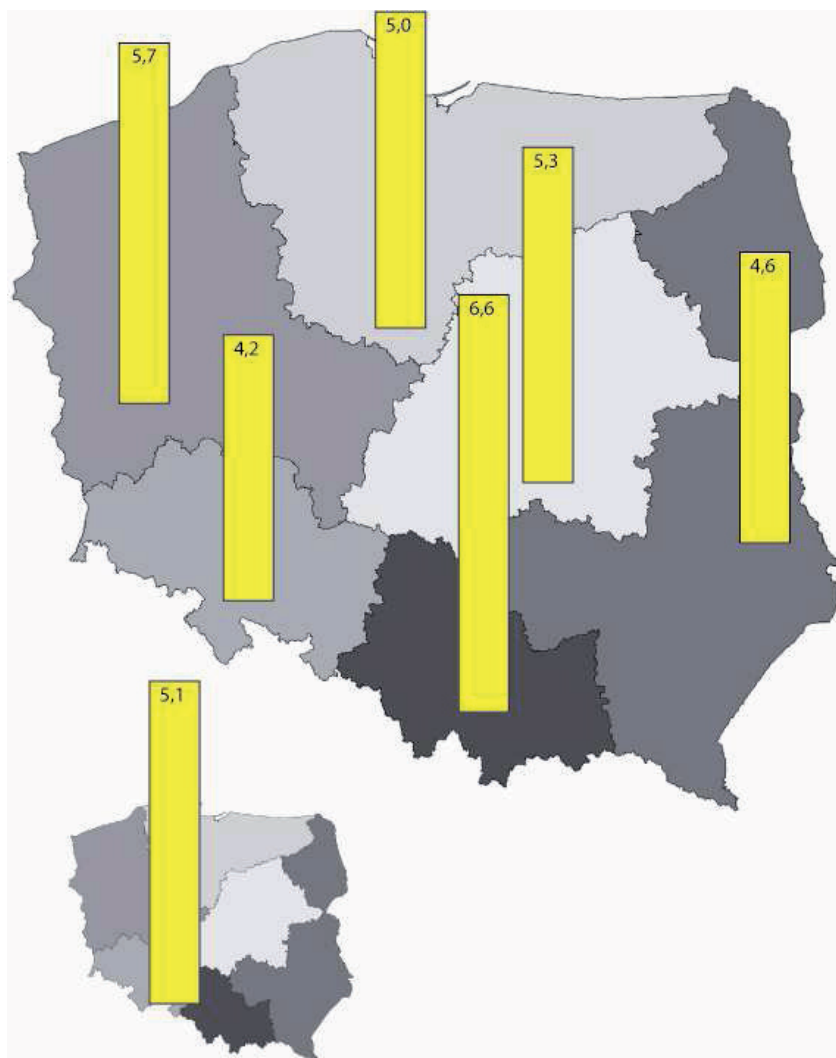
Mapa 27. Wartość produkcji ogółem w tys. zł/ha UR w ujęciu regionalnym FADN

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Przy podziale regionalnym NTS (**Mapa 27a**) Region Północno-Zachodni, który w poprzedniej 4-regionowej wersji posiadał niską produktywność wchodząc w skład Regionu Pomorze i Mazury, tutaj charakteryzuje się wyższą produktywnością - 5,7 tys. zł/ha (porównaj Mapa 27). Natomiast najwyższa wartość produkcji ogółem przypadająca na 1 ha UR występuje w Regionie Południowym 6,6 tys. zł/ha UR. (Aneks tabelaryczny, tabela 7a, poz. 2).

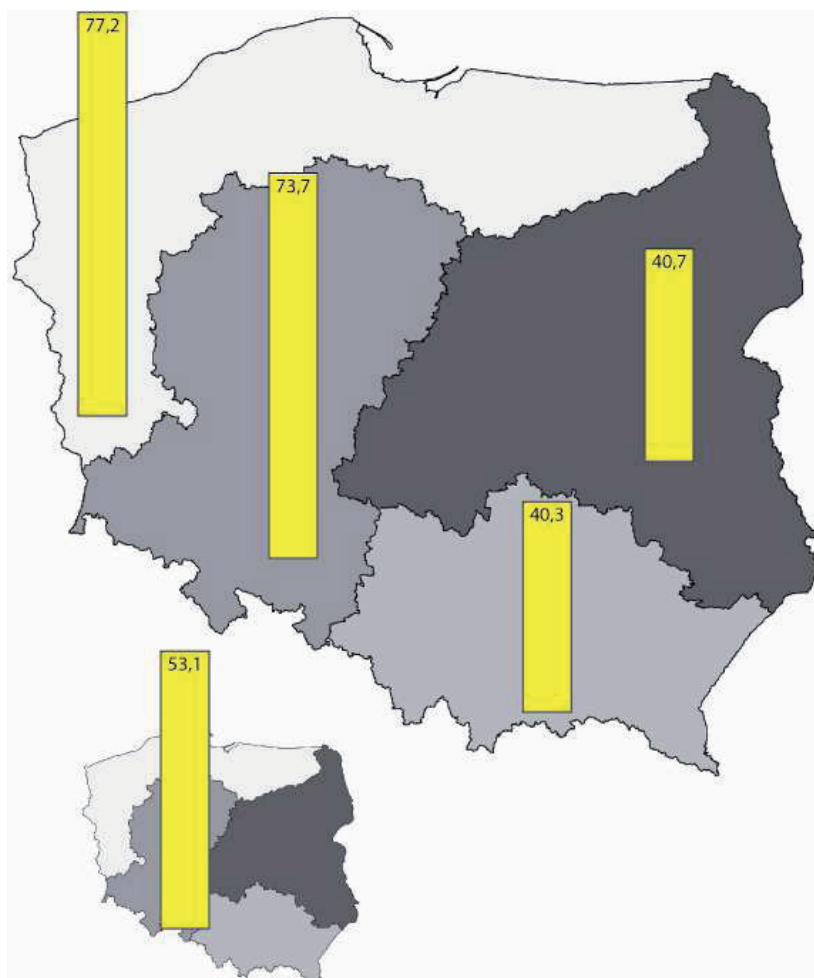
Mapa 27a. Wartość produkcji ogółem w tys. zł/ha UR w ujęciu regionalnym NTS1

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Wydajność pracy wyrażona wartością produkcji przypadającej na osobę pełnozatrudnioną stanowi miarę gospodarowania przedsiębiorstwa. Najwyższą wydajnością pracy wśród regionów FADN charakteryzują się gospodarstwa na Pomorzu i Mazurach 77,2 tys. zł, następnie Wielkopolska i Śląsk 73,7 tys. zł. Dwa pozostałe regiony: Mazowsze i Podlasie oraz Małopolska i Pogórze charakteryzują się o blisko połowę niższą wydajnością pracy, która wynosi odpowiednio 40,7 tys. zł i 40,3 tys. zł/AWU. Głównie jest to skutek zróżnicowania obszarowego i wielkości ekonomicznej gospodarstw w tych regionach (**Mapa 28**). (Aneks tabelaryczny, tabela 7, poz. 3).

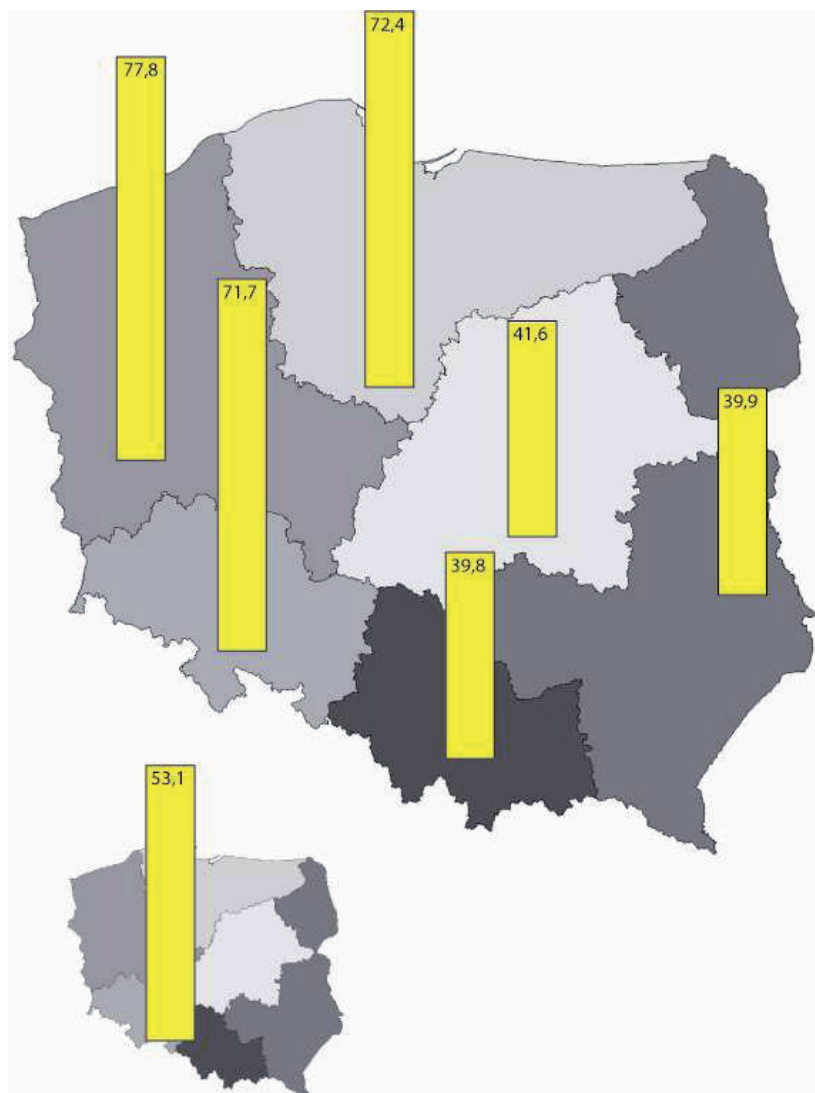
Mapa 28. Wartość produkcji ogółem na osobę pełnozatrudnioną w tys. zł/AWU w ujęciu regionalnym FADN

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

W ujęciu regionalnym NTS1 wysoką wydajnością pracy charakteryzują się gospodarstwa w regionach: Północno-Zachodnim, Północnym i Południowo-Zachodnim. Wartość produkcji przypadająca na 1 osobę pełnozatrudnioną wynosi ponad 70 tys. zł. W pozostałych regionach jest prawie o połowę niższa, nieco powyżej 39 tys. zł/AWU - **Mapa 28a**. (Aneks tabelaryczny, tabela 7a, poz. 2).

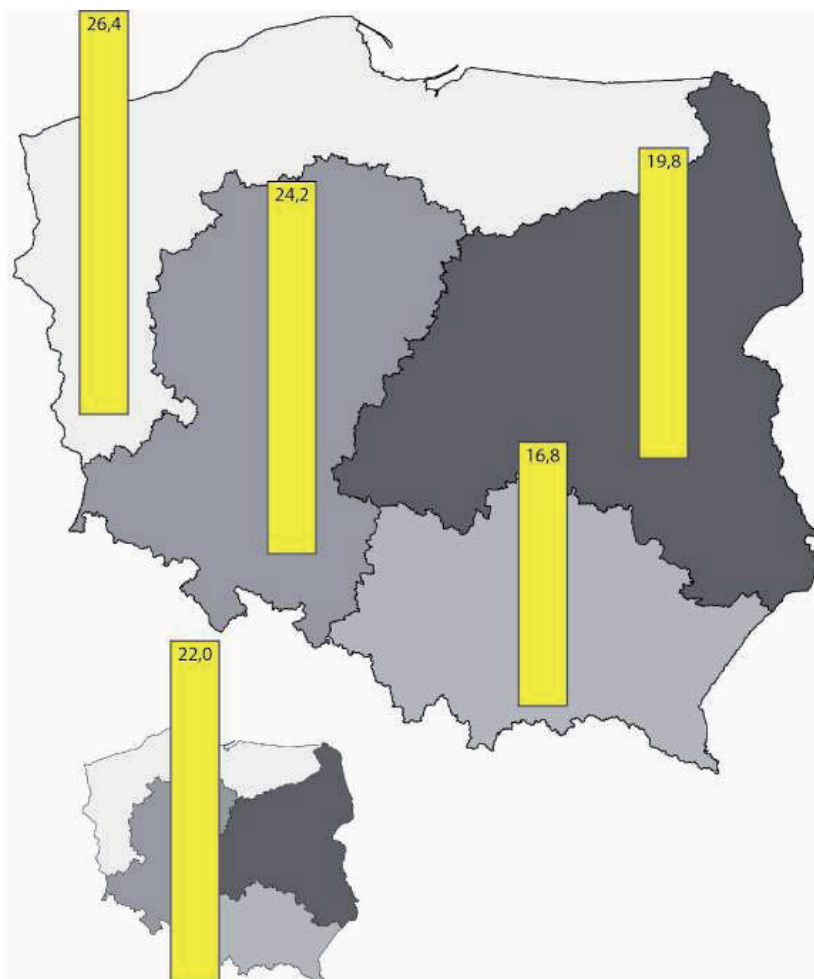
Mapa 28a. Wartość produkcji ogółem na osobę pełnozatrudnioną w tys. zł/AWU w ujęciu regionalnym NTS1

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Udział zbóż w strukturze produkcji ogółem gospodarstwa rolnego wynosi przeciętnie 22 %. W regionach, gdzie przeciętna powierzchnia gospodarstwa jest większa tj. Pomorze i Mazury oraz Wielkopolska i Śląsk udział zbóż jest większy i wynosi odpowiednio 26 i 24 %, natomiast w regionie Małopolska i Pogórze gdzie występuje mniej gospodarstw specjalizujących się w uprawach polowych, ten udział wynosi tylko 17 % (patrz **Mapa 29**). (Aneks tabelaryczny, tabela 7, poz. 4).

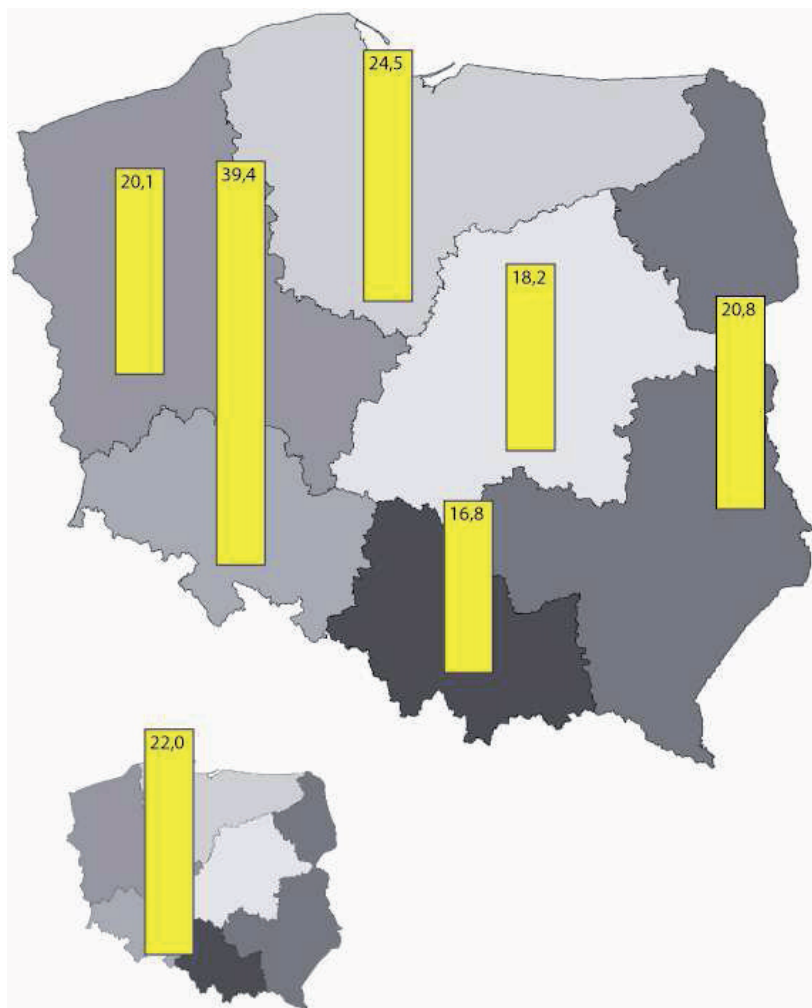
Mapa 29. Udział zbóż w produkcji ogółem w procentach w ujęciu regionalnym FADN

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Podział według NTS 1 wyodrębnił Region Południowo-Zachodni o stosunkowo wysokim udziale procentowym zbóż w produkcji ogółem – 39,4 %. W tym ujęciu regionalnym można więc bardziej szczegółowo ocenić sytuację gospodarstw objętych obserwacją FADN (**Mapa 29a**). (Aneks tabelaryczny, tabela 7a, poz. 4).

Mapa 29a. Udział zbóż w produkcji ogółem w procentach w ujęciu regionalnym NTS1

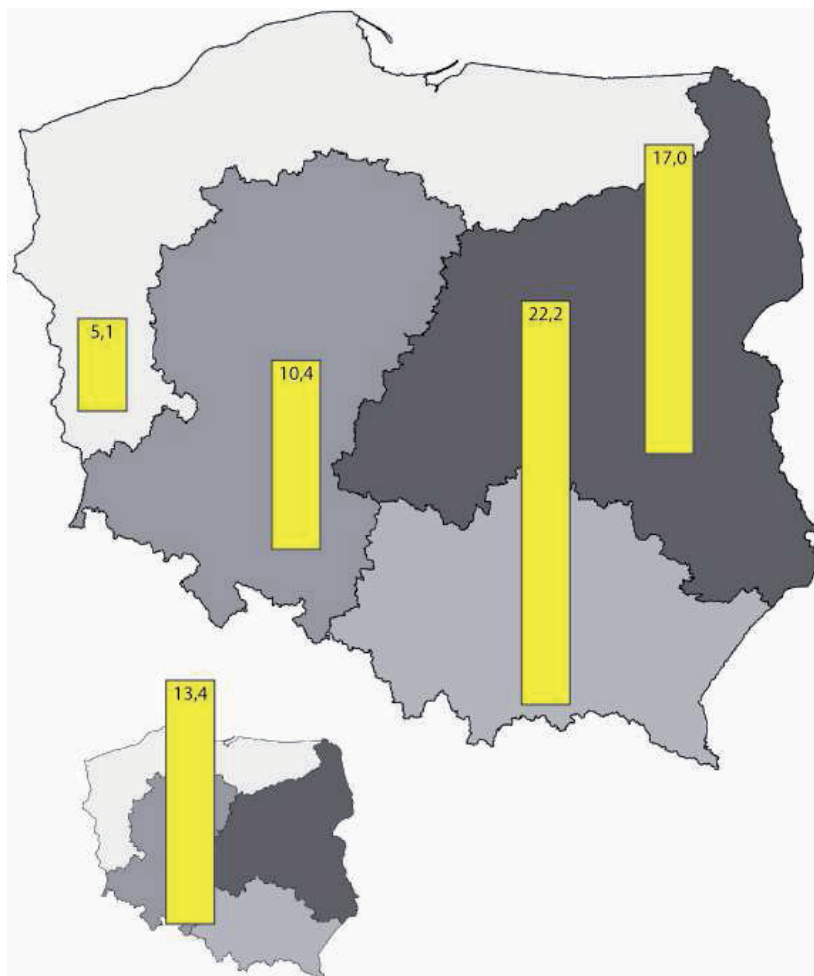

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Dużą różnicę między regionami wykazuje udział produkcji warzyw, kwiatów i owoców w produkcji ogółem (**Mapa 30**). W regionie Małopolski i Pogórza stanowi on ponad 20% produkcji ogólnej, podczas gdy w regionie Pomorze i Mazury udział ten wynosi niewiele ponad 5%. W ujęciu ogólnym dla całej Polski udział tych produktów to 13,4%. (Aneks tabelaryczny, tabela 7, poz. 5).

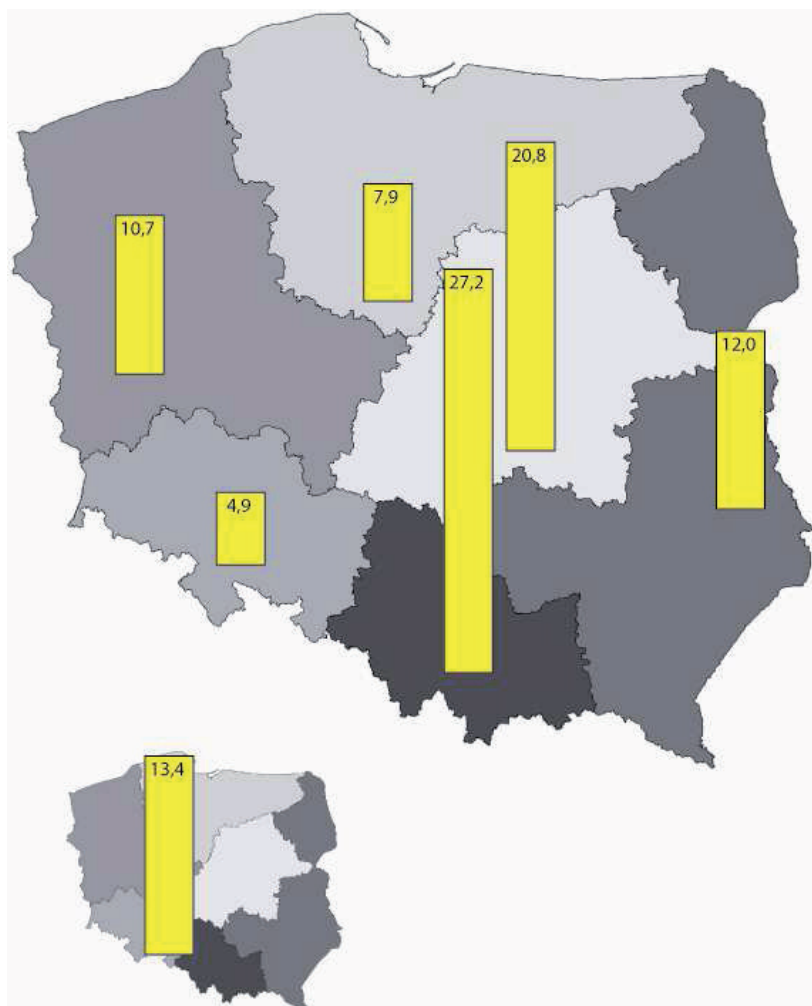
Mapa 30. Udział produkcji warzyw, kwiatów i owoców w produkcji ogółem w procentach średnio na gospodarstwo w ujęciu regionalnym FADN

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Przy podziale na sześć regionów (Mapa 30a) wyróżnia się Region Południowy, a więc województwa śląskie i małopolskie, gdzie produkcja ogrodnicza stanowi 27,2 % ogólnej produkcji w tym regionie. Najniższy udział produktów ogrodniczych w produkcji ogółem występuje w Regionie Południowo-Zachodnim, w województwach dolnośląskim i opolskim tylko 4,9 %. Warto zauważyć, że przy podziale na 4 regiony obliczono dla tych województw ponad 2-krotnie wyższy udział. Na taki wynik niewątpliwie wpłynęło województwo wielkopolskie, należące w podziale NTS do Regionu Północno-Zachodniego. (Aneks tabelaryczny, tabela 7a, poz. 5).

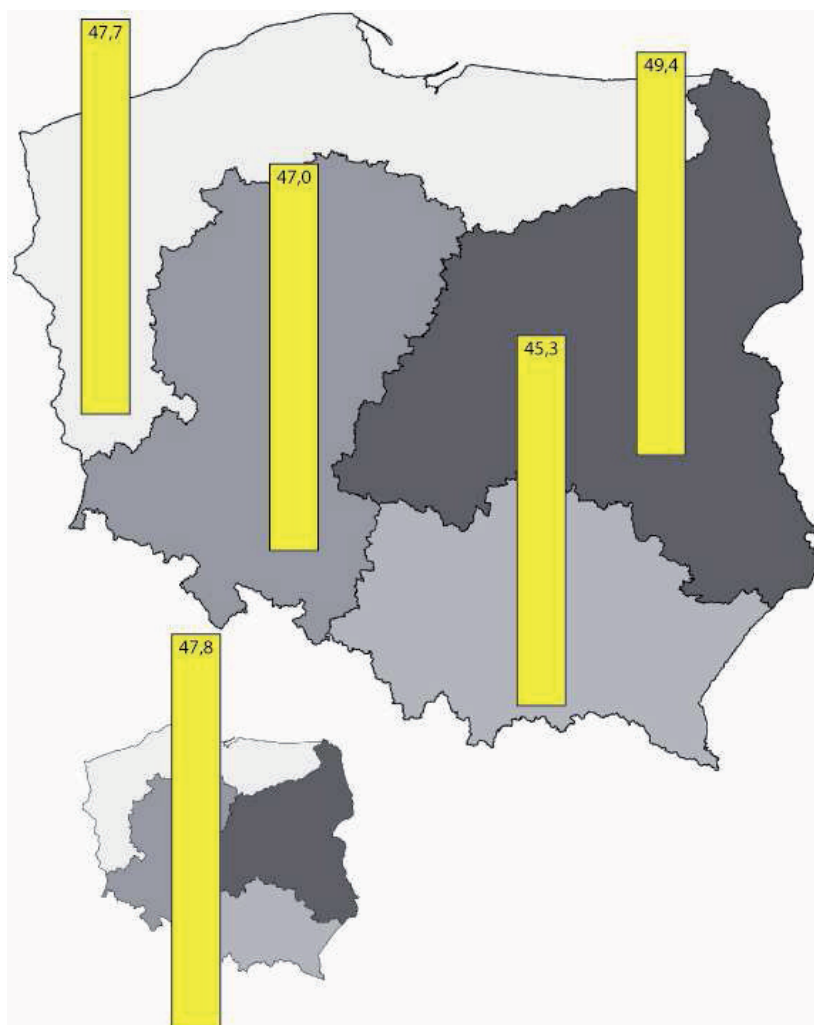
Mapa 30a. Udział produkcji warzyw, kwiatów i owoców w produkcji ogółem w procentach średnio na gospodarstwo w ujęciu regionalnym NTS1

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Udział produkcji zwierzęcej w strukturze produkcji ogółem (**Mapa 31**) we wszystkich regionach waha się w granicach wartości 45 - 49 %. Najniższą wartość osiąga w regionie Małopolska i Pogórze, a najwyższą na Mazowszu i Podlasiu, gdzie dominują gospodarstwa specjalizujące się w chowie krów mlecznych i zwierząt żywionych w systemie wypasowym (porównaj Mapa 2). (Aneks tabelaryczny, tabela 7, poz. 6).

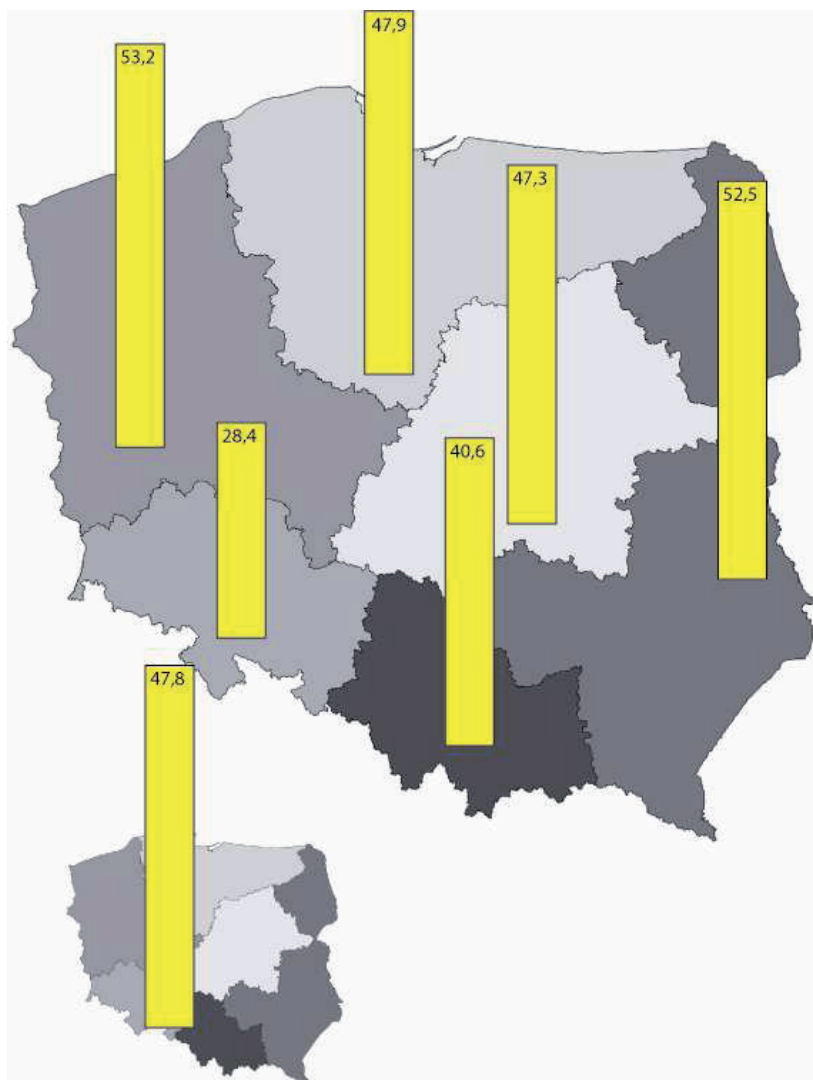
Mapa 31. Udział produkcji zwierzęcej w produkcji ogółem w procentach w ujęciu regionalnym FADN

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Struktura regionalna NTS1 (**Mapa 31a**) bardziej uwidacznia, które z regionów wyspecjalizowały się w produkcji zwierzęcej. Do nich należą: Region Północno-Zachodni – 53,2 % oraz Region Wschodni – 52,5 %. Natomiast Region Południowo-Zachodni wyróżnia się najniższym udziałem produkcji zwierzęcej w produkcji ogółem – 28,4 %. (Aneks tabelaryczny, tabela 7a, poz. 6).

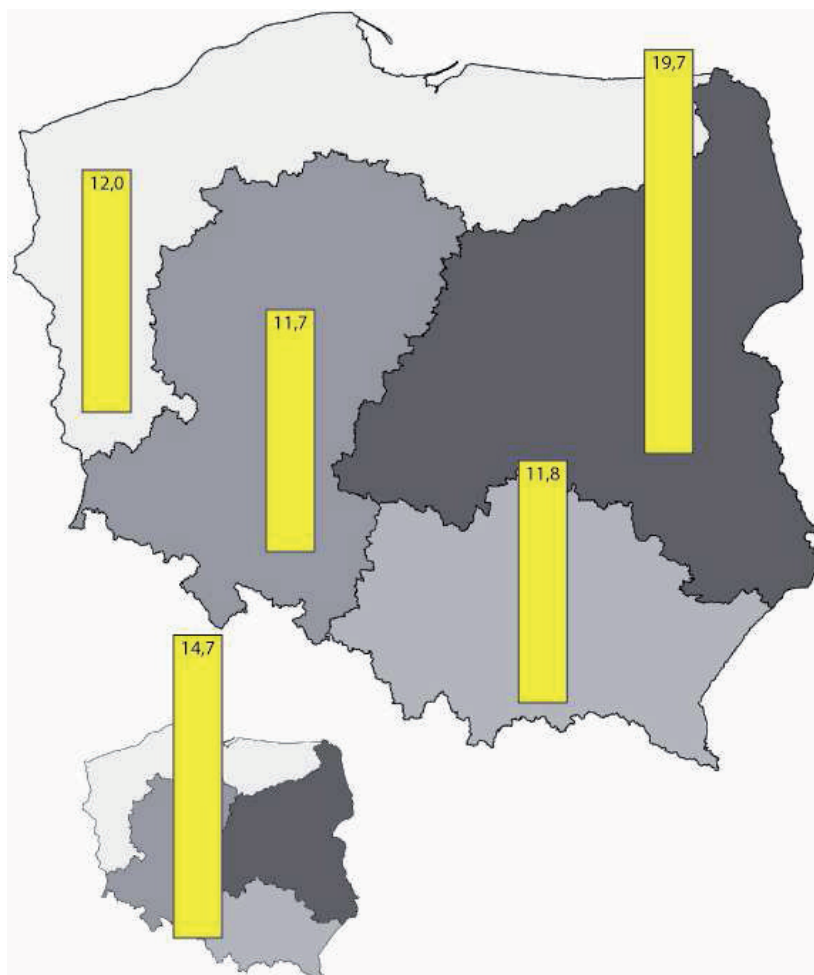
Mapa 31a. Udział produkcji zwierzęcej w produkcji ogółem w procentach w ujęciu regionalnym NTS1

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Przeciętny udział mleka krowiego w produkcji ogółem na gospodarstwo wynosi 14,7 %. Gospodarstwa na Mazowszu i Podlasiu przodują w produkcji mleka krowiego i udział ten wynosi 19,7%. Najniższy poziom produkcji mleka i dość wyrównany występuje w pozostałych regionach Polski ok. 12 % (**Mapa 32**). (Aneks tabelaryczny, tabela 7, poz. 7).

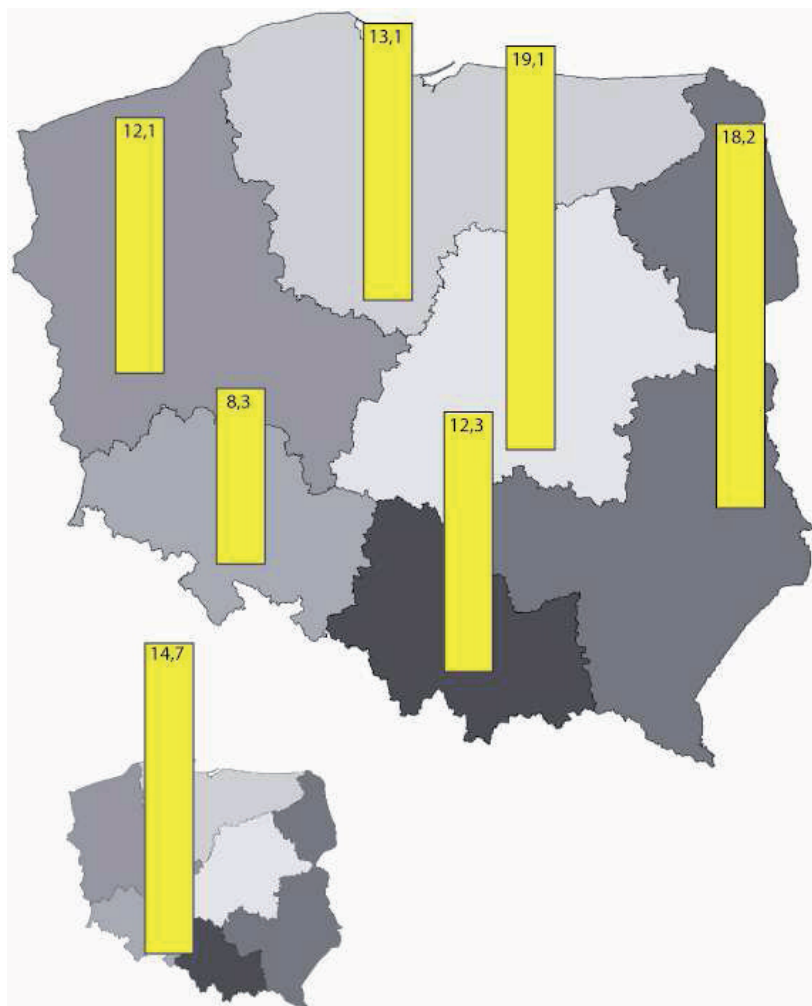
Mapa 32. Udział mleka krowiego w produkcji ogółem w procentach w ujęciu regionalnym FADN

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

W gospodarstwach w Regionie Wschodnim i Centralnym, w porównaniu z innymi regionami, produkcja mleka osiąga najwyższą wartość - odpowiednio 18,2 i 19,1%. Najmniejszy udział produkcji mleka w produkcji ogółem występuje w Regionie Południowo-Zachodnim i wynosi 8,3%. (Aneks tabelaryczny, tabela 7a, poz. 7).

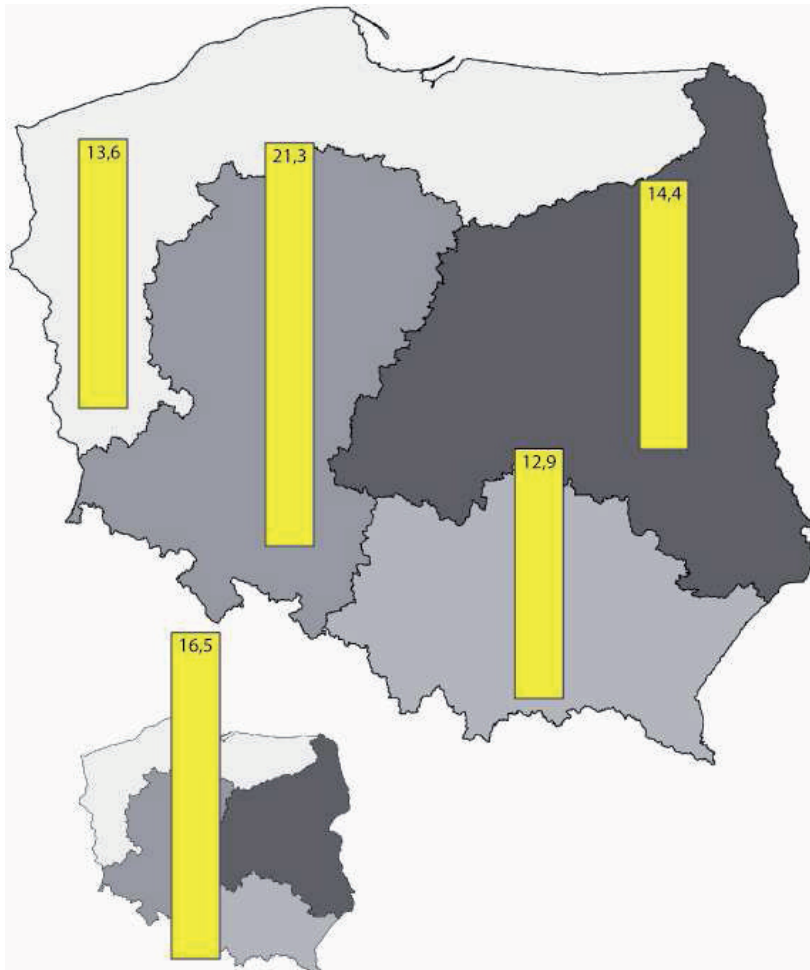
Mapa 32a. Udział mleka krowiego w produkcji ogółem w procentach w ujęciu regionalnym NTS1

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Żywiec wieprzowy zajmuje najwyższą pozycję w regionie Wielkopolska i Śląsk i stanowi 21,3 % ogółu produkcji średnio w gospodarstwie. Udział żywca wieprzowego w produkcji ogółem jest najniższy w regionie Małopolska i Pogórze i wynosi 12,9 % (**Mapa 33**). (Aneks tabelaryczny, tabela 7, poz. 8).

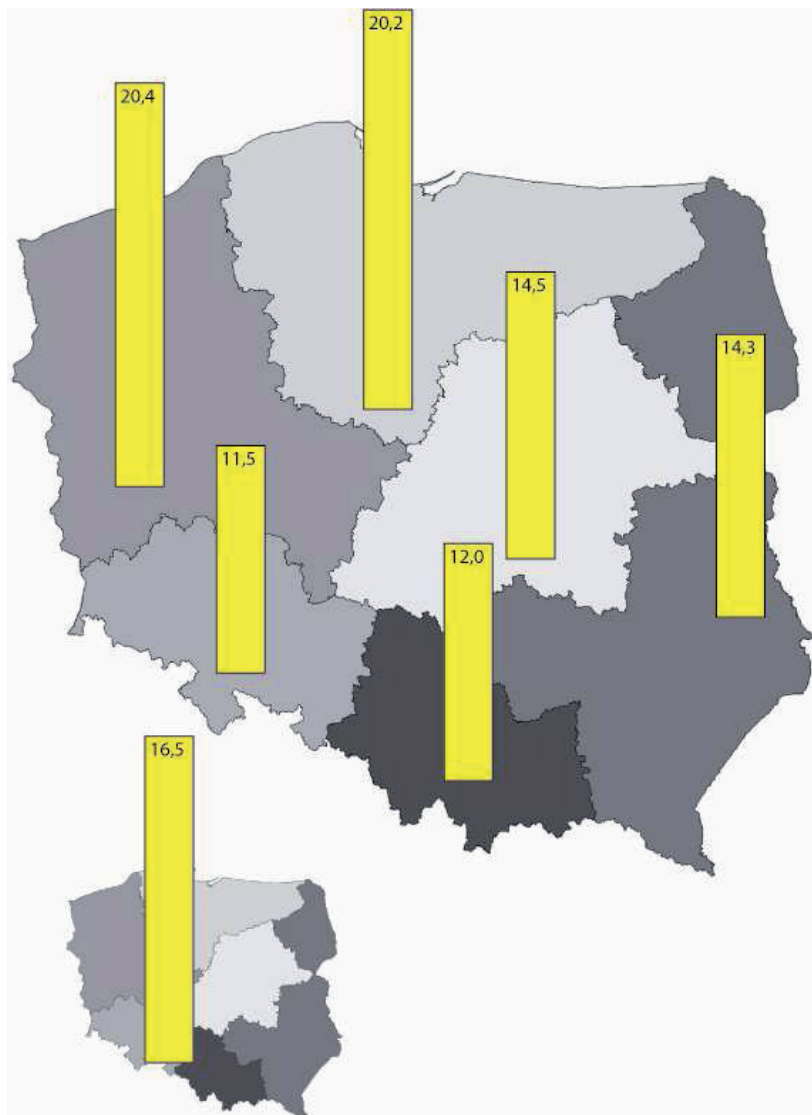
Mapa 33. Udział żywca wieprzowego w produkcji ogółem w procentach średnio na gospodarstwo w ujęciu regionalnym FADN

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Żywiec wieprzowy jest produkowany przede wszystkim w regionach Północno-Zachodnim i Północnym, stanowi tam ok. 20 % ogólnej produkcji. Na południu Polski w regionach Południowym i Południowo-Zachodnim, produkcja żywca wieprzowego zajmuje tylko ok. 1/10 ogółu produkcji w gospodarstwie. Podział regionalny NTS (**Mapa 33a**) nieco zmienia rozkład udziału żywca wieprzowego w produkcji ogółem (porównaj Mapa 33) – Region Południowo-Zachodni w tym układzie posiada tylko 11,5% żywca wieprzowego, gdy w układzie Wielkopolska i Śląsk – 21 %. (Aneks tabelaryczny, tabela 7a, poz. 8).

Mapa 33a. Udział żywca wieprzowego w produkcji ogółem w procentach średnio na gospodarstwo w ujęciu regionalnym NTS1

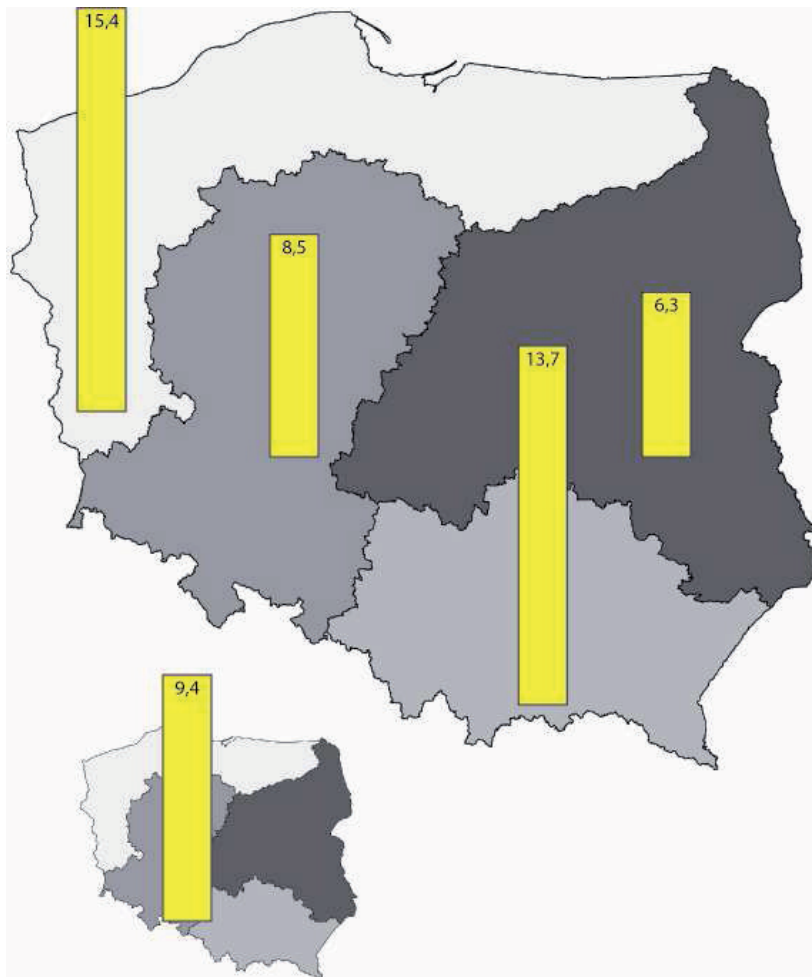

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Duże różnice występują w zakresie udziału produktów drobiarskich w produkcji ogółem. Tutaj największym udziałem tych produktów wykazuje się region Pomorze i Mazury - 15,4 %, najmniejszym zaś Mazowsze i Podlasie, jedynie 6,3% (**Mapa 34**). Wyższy od przeciętnego jest także udział tych produktów w regionie Małopolska i Pogórze. (Aneks tabelaryczny, tabela 7, poz. 9).

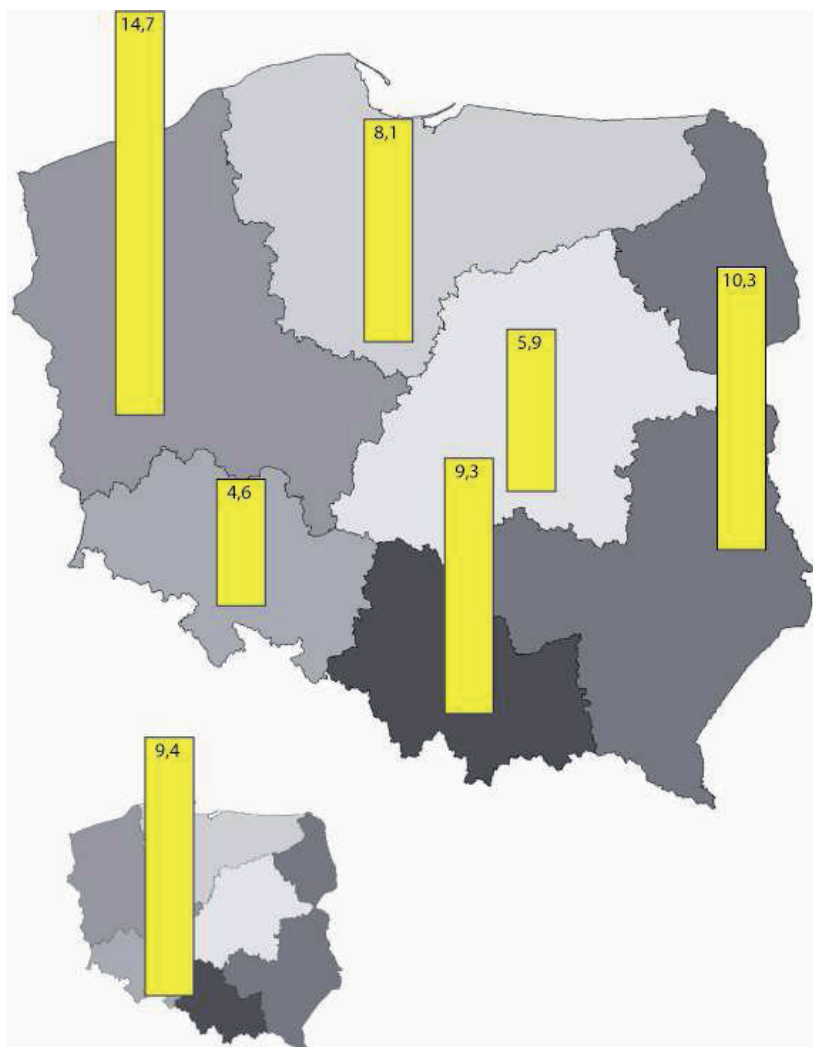
Mapa 34. Udział produktów drobiarskich w produkcji ogółem w procentach w ujęciu regionalnym FADN

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Produkty drobiarskie mają średnio ok. 9 % udziału w produkcji ogółem. W produkcji drobiu przodują województwa: zachodniopomorskie, lubuskie, wielkopolskie, a więc Region Północno-Zachodni - 14,7 % (**Mapa 34a**). W województwach dolnośląskim i opolskim w Regionie Południowo-Zachodnim jest najmniejszy udział produkcji drobiarskiej w produkcji ogółem - 4,6 %. Warto zauważyć, że Region Wschodni ma wyższy udział produkcji drobiarskiej - 10,3 %, natomiast Region Centralny nieco niższy - 5,9 % (porównaj Mapa 34), niż w poprzednim układzie - Mazowsze i Podlasie. (Aneks tabelaryczny, tabela 7a, poz. 9).

Mapa 34a. Udział produktów drobiarskich w produkcji ogółem w ujęciu regionalnym NTS1

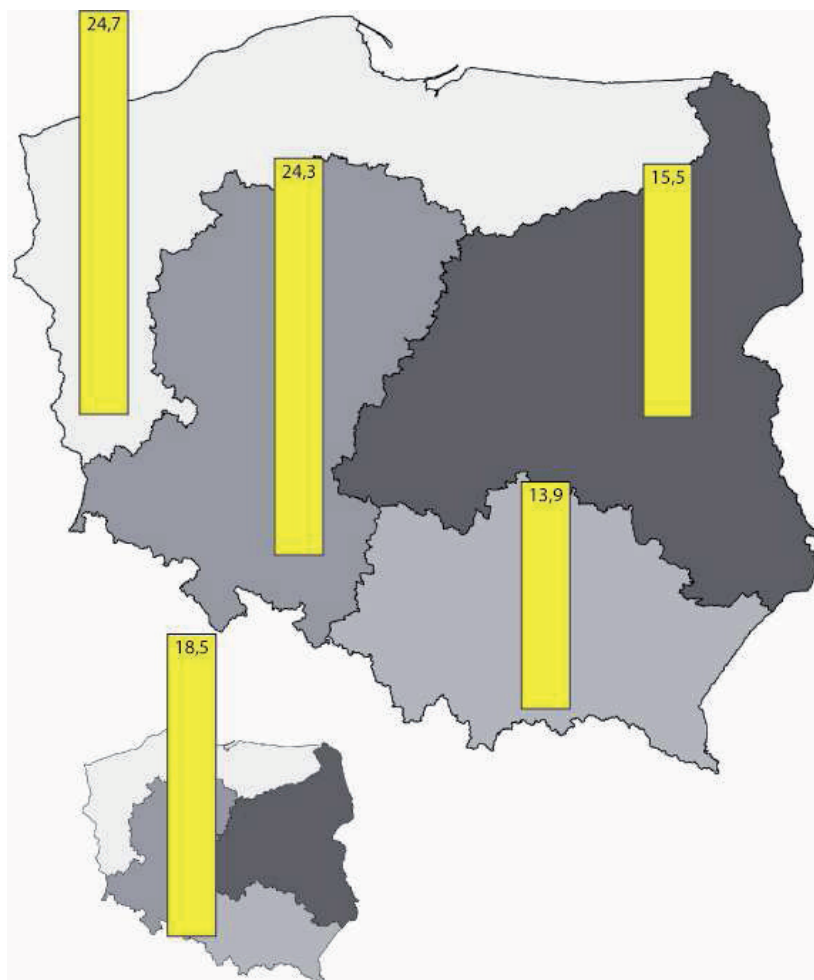

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

6. Wyniki finansowe

Wartość dodana netto w przeliczeniu na osobę pełnozatrudnioną (tzn. pracującą w gospodarstwie rolnym co najmniej 2200 godz. rocznie) osiągnęła najwyższy poziom w regionach Pomorze i Mazury (24,7 tys. zł/AWU), a także Wielkopolska i Śląsk (24,3 tys. zł) i była wyższa od średniej w całej badanej zbiorowości o ok. 32% oraz o 5% od przeciętnego rocznego wynagrodzenia netto w gospodarce narodowej (w 2008 r. wynosiło ono 23,3 tys. zł). Natomiast najniższa wartość dodana netto wystąpiła w regionie Małopolska i Pogórze i wynosiła 13,9 tys. zł (**Mapa 35**). (Aneks tabelaryczny, tabela 8, poz. 1).

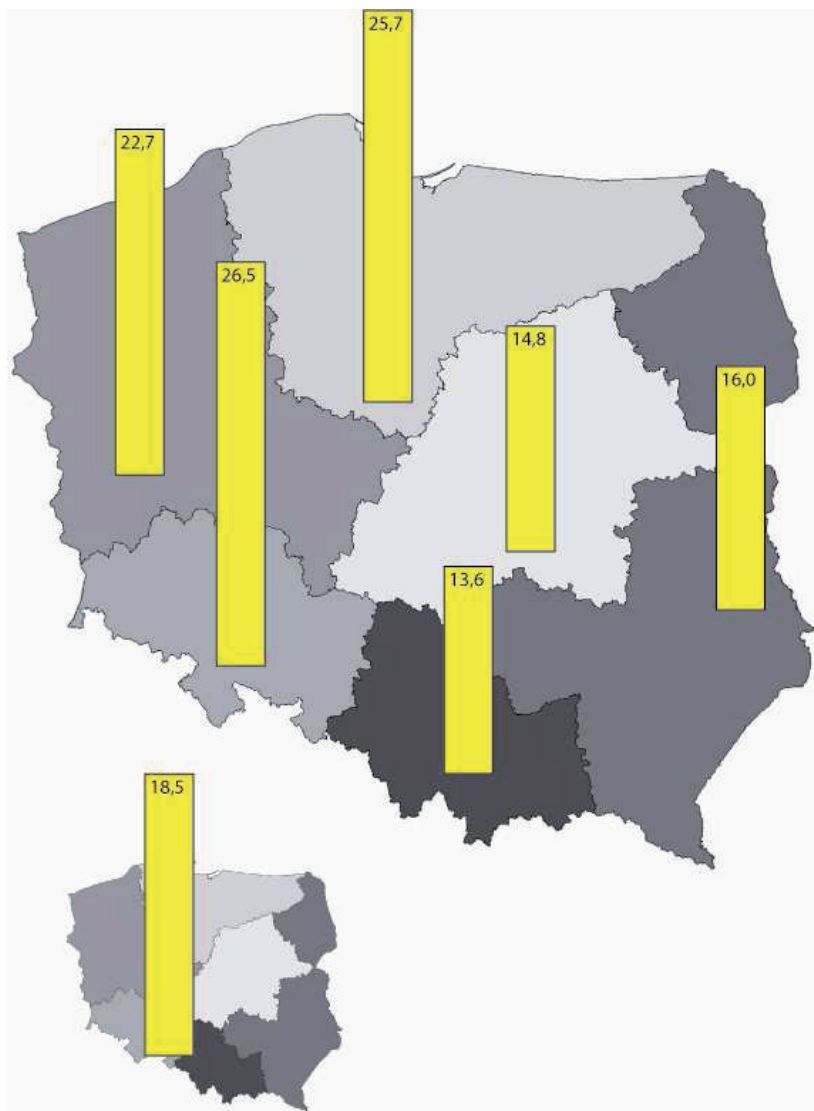
Mapa 35. Wartość dodana netto w tys. zł na osobę pełnozatrudnioną w ujęciu regionalnym FADN

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Tylko w regionach: Północnym i Południowo-Zachodnim średnia wartość dodana netto wypracowana w gospodarstwie przez osobę pełnozatrudnioną przewyższa przeciętne wynagrodzenie netto w gospodarce narodowej (**Mapa 35a**) – odpowiednio 25,7 i 26,5 tys. zł/AWU. W Regionie Południowym wartość ta jest najniższa – 13,6 tys. zł/AWU i stanowi tylko 58 % średniej krajowej poza rolnictwem (23,3 tys. zł/AWU). (Aneks tabelaryczny, tabela 8a, poz. 1).

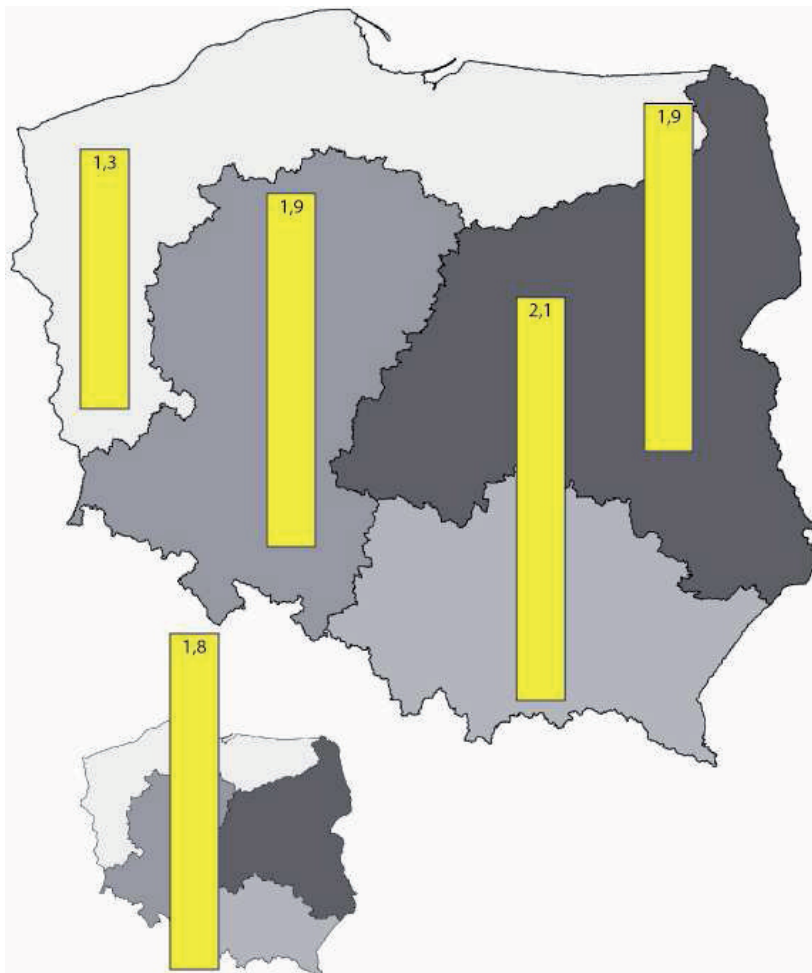
Mapa 35a. Wartość dodana netto w tys. zł na osobę pełnozatrudnioną w ujęciu regionalnym NTS1

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Najwyższą wartością dodaną netto przypadającą na 1 ha użytków rolnych charakteryzują się gospodarstwa w regionie Małopolska i Pogórze – 2,1 tys. zł/ha, a najniższą w regionie Pomorze i Mazury – 1,3 tys. zł/ha. W pozostałych dwóch regionach wartości te są zbliżone do średniej w kraju i wynoszą 1,9 tys. zł/ha (**Mapa 36**). (Aneks tabelaryczny, tabela 8, poz. 2).

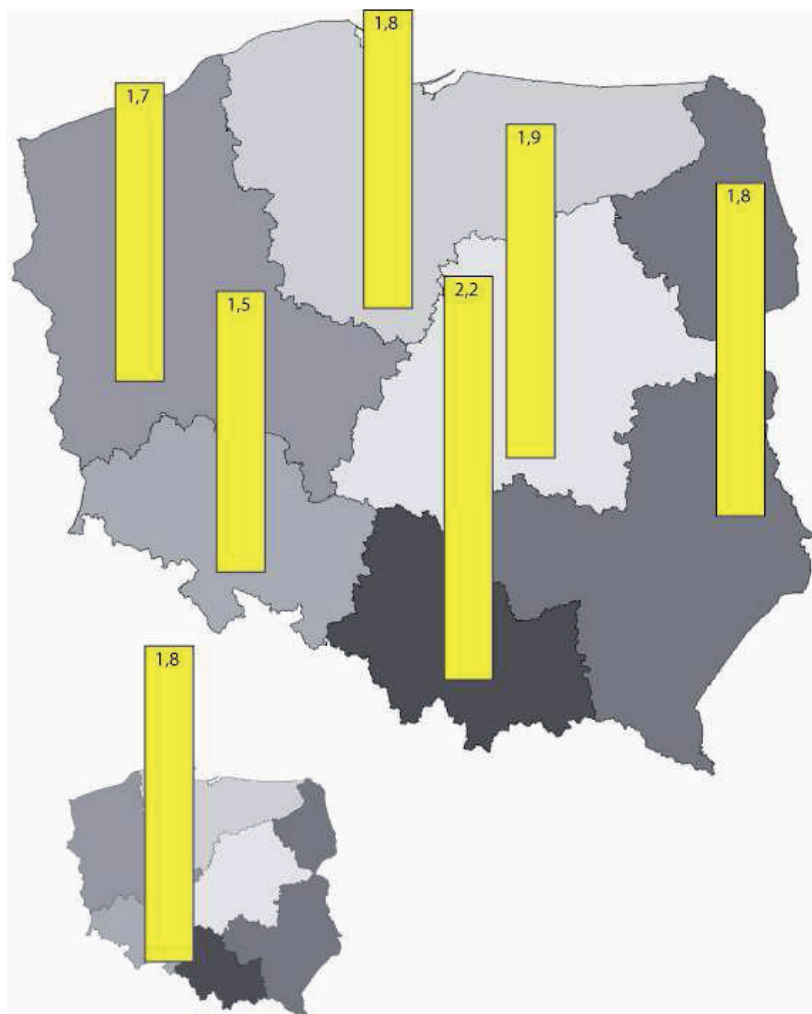
Mapa 36. Wartość dodana netto w tys. zł na 1 ha UR w ujęciu regionalnym FADN

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Efektywność gospodarowania wyrażona wartością dodaną netto na 1 ha użytków rolnych najwyższą wartość osiąga w Regionie Południowym – 2,2 tys. zł. W pozostałych pięciu regionach nie przekracza 2 tys. zł. W regionach Północnym i Północno-Zachodnim, które w poprzednim układzie należały do Pomorza i Mazur (porównaj Mapa 36), wartość ta waha się w granicach 1,6 – 1,7 tys. zł/ha i nie jest najniższa w poprzednim podziale regionalnym. (Aneks tabelaryczny, tabela 8a, poz. 2).

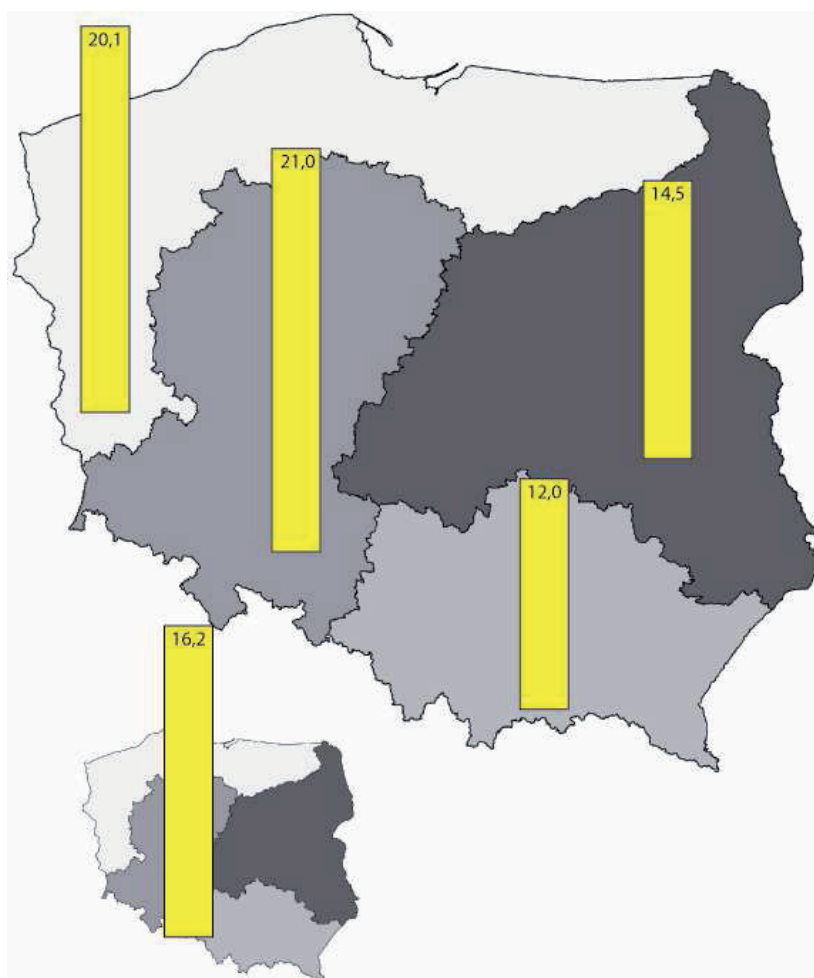
Mapa 36a. Wartość dodana netto w tys. zł na 1 ha UR w ujęciu regionalnym NTS1

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Aby działalność rolnicza gospodarstwa była opłacalna zakłada się, że dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego powinien co najmniej opłacić pracę rolnika i jego rodziny na poziomie parytetowym. Przedstawione na mapie wartości w przeliczeniu na 1 osobę pełnozatrudnioną nieopłaconą czyli pracującego członka rodziny (zł/FWU) wskazują, że we wszystkich regionach FADN wartości te w 2008 r. nie osiągnęły poziomu parytetowego (23,3 tys. zł). Dochód ten jest najniższy w regionie Małopolska i Pogórze i wynosi 12,0 tys. zł, co stanowi 74% średniego dochodu na 1 FWU w całej próbie, natomiast najwyższy dochód osiągnięto w regionie Pomorze i Mazury - 20,1 tys. zł (**Mapa 37**). (Aneks tabelaryczny, tabela 8, poz. 3).

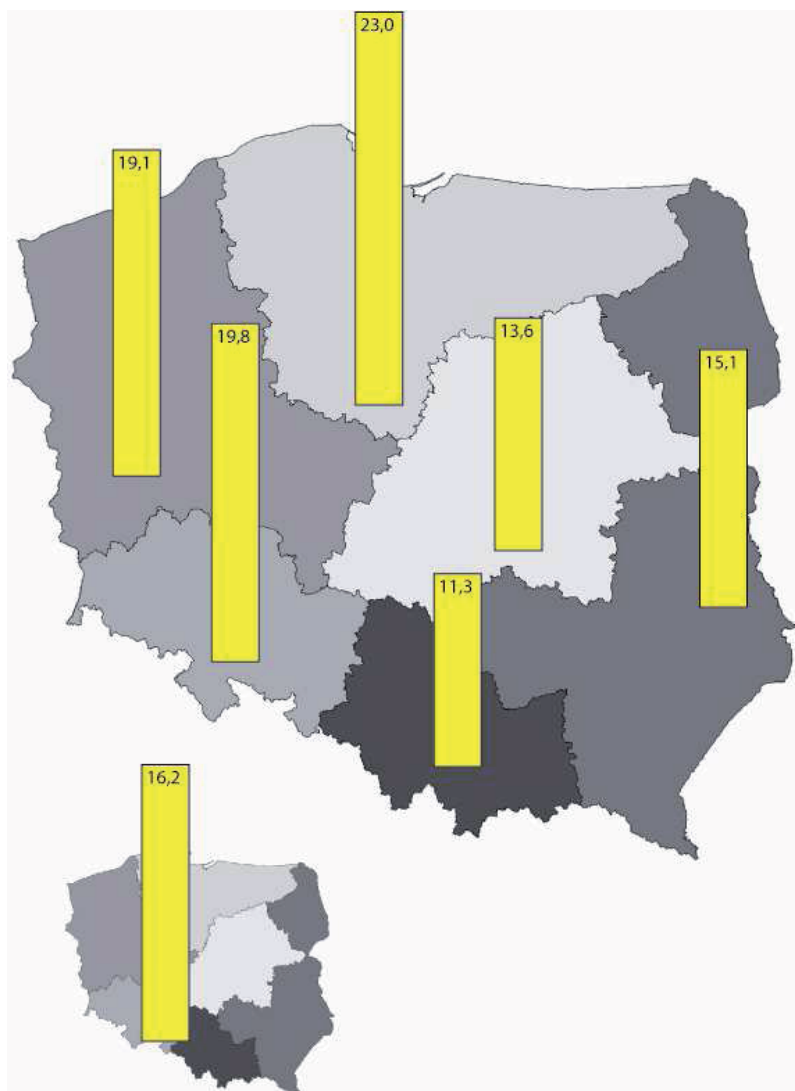
Mapa 37. Dochód z gospodarstwa rolnego w tys. zł w przeliczeniu na pełnozatrudnionego członka rodziny rolnika w ujęciu regionalnym FADN

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Podział regionalny NTS1 wyodrębnił wyraźnie Region Północny (**Mapa 37a**), w którym gospodarstwa osiągnęły średni dochód na pełnozatrudnionego członka rodziny zbliżony do poziomu parytetowego (nieco poniżej 23,0 tys. zł). Regiony: Północno- i Południowo-Zachodni posiadają zbliżoną wartość tego parametru, ale nieco niższą niż przy strukturze regionów FADN (Mapa 37) – ok. 19 – 20,0 tys. zł. Oznacza to, że na taki wynik wyraźny wpływ miał Region Północny. Najniższy dochód z gospodarstwa rolnego w przeliczeniu na pełnozatrudnionego członka rodziny osiągnął Region Południowy (11,3 tys. zł). (Aneks tabelaryczny, tabela 8a, poz. 3).

Mapa 37a. Dochód z gospodarstwa rolnego w tys. zł w przeliczeniu na pełnozatrudnionego członka rodziny rolnika w ujęciu regionalnym NTS1

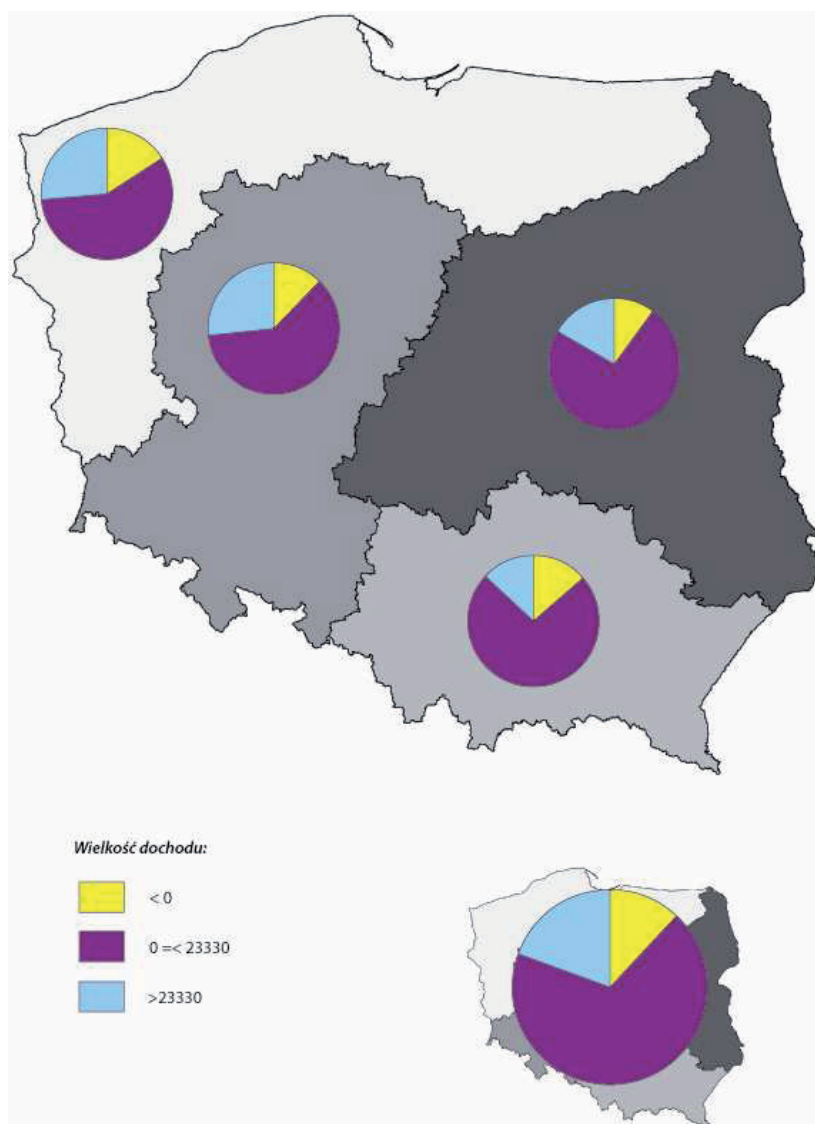

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Podział gospodarstw rolnych w regionach według wielkości dochodu wskazuje, że najwięcej gospodarstw osiągających ujemny dochód było w 2008 r. na Pomorzu i Mazurach - 16,1% ogólnej liczby gospodarstw w tym regionie. Natomiast najliczniejsza grupa gospodarstw o dochodzie niższym od przeciętnego rocznego wynagrodzenia w Polsce (23 300 zł) występuje w regionach Mazowsze i Podlasie oraz Małopolska i Pogórze - 73%. Gospodarstwa osiągające dochód przewyższający parytetowy poziom opłaty pracy własnej mają największy udział w regionach Pomorze i Mazury oraz Wielkopolska i Śląsk ok. 26% (**Mapa 38**). (Aneks tabelaryczny, tabela 9).

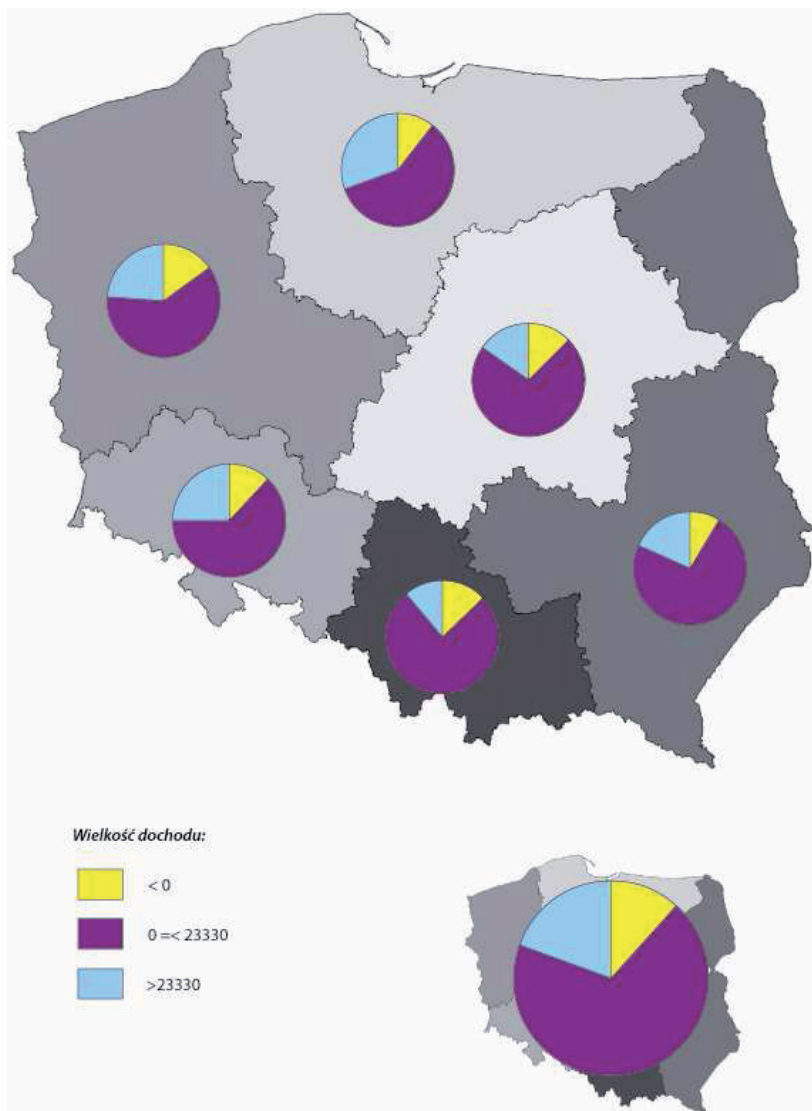
Mapa 38. Struktura gospodarstw według wielkości dochodu w procentach w ujęciu regionalnym FADN

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

We wszystkich sześciu regionach najwięcej jest gospodarstw, których dochód nie przekracza przeciętnego rocznego wynagrodzenia w Polsce. Udział procentowy tych gospodarstw w poszczególnych regionach waha się od prawie 59 % w Regionie Północnym do 76 % w Regionie Południowym. Najwięcej gospodarstw z ujemnym dochodem jest w 2008 r. w Regionie Północno-Zachodnim – 15,1 % ogółu gospodarstw w tym regionie. Z kolei Region Północny przoduje w kategorii gospodarstw posiadających roczny dochód przekraczający optatę parytetową – 30,3 %. (Aneks tabelaryczny, tabela 9a).

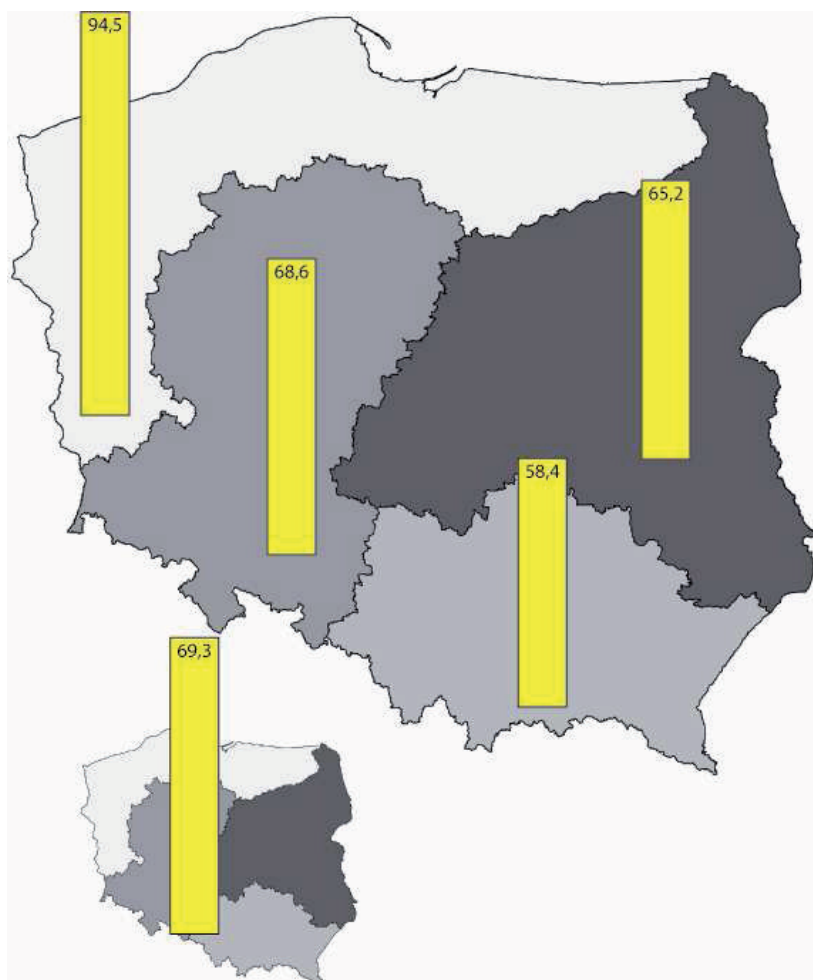
Mapa 38a. Struktura gospodarstw według wielkości dochodu w procentach w ujęciu regionalnym NTS1

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Dopłaty do działalności operacyjnej mają istotny wpływ na wysokość dochodu gospodarstwa rolnego. W regionie Pomorze i Mazury stanowią aż 94 % dochodu. Najniższy udział posiada region Małopolska i Pogórze 58 %. W dwóch pozostałych regionach wartości zbliżone są do średniej dla Polski (**Mapa 39**). (Aneks tabelaryczny, tabela 8, poz.4).

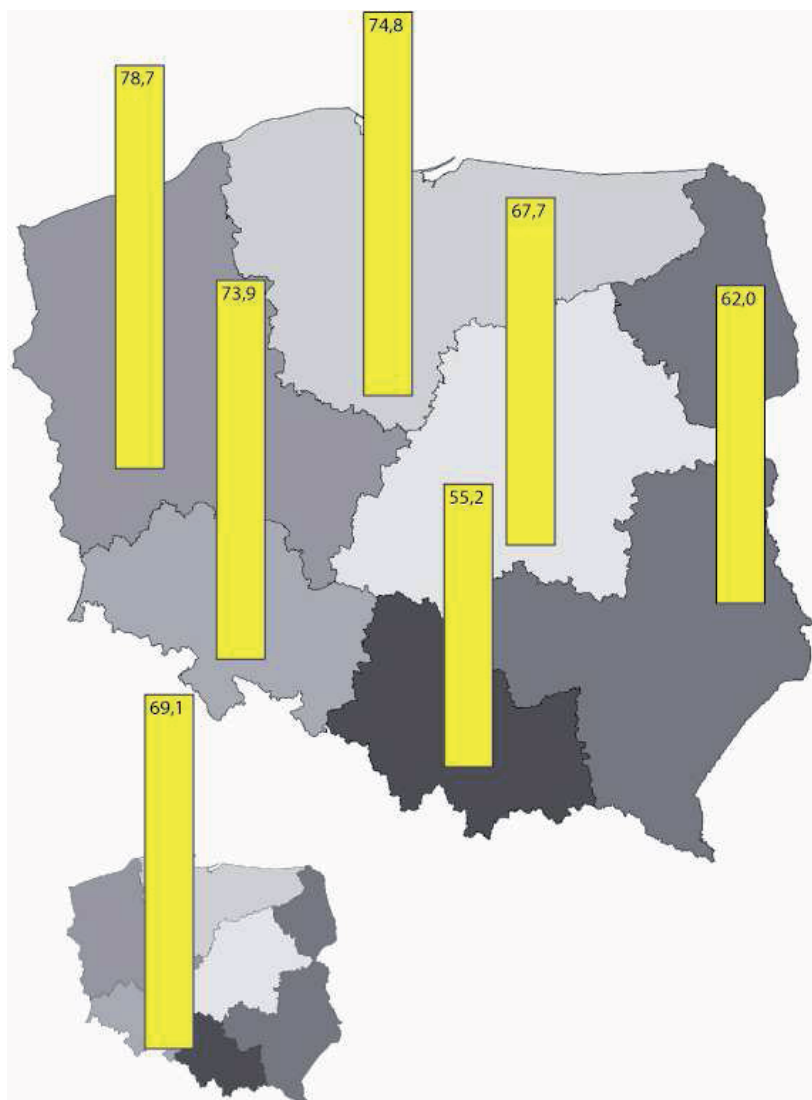
Mapa 39. Udział dopłat do działalności operacyjnej w dochodzie z gospodarstwa rolnego w procentach w ujęciu regionalnym FADN

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Według klasyfikacji NTS1 udział dopłat do działalności operacyjnej w dochodzie z gospodarstwa zmienia swoją strukturę regionalną. Wartość najwyższą osiąga w Regionie Północno-Zachodnim (78,7%). Ponad 70% udziału dopłat w dochodzie występuje także w Regionie Północnym i Południowo-Zachodnim. Przy podziale na 4 regiony FADN wartość ta wynosi aż 94%. W Regionie Południowym wartości te są zbliżone i wynoszą powyżej 50%. (Aneks tabelaryczny, tabela 8a, poz.4).

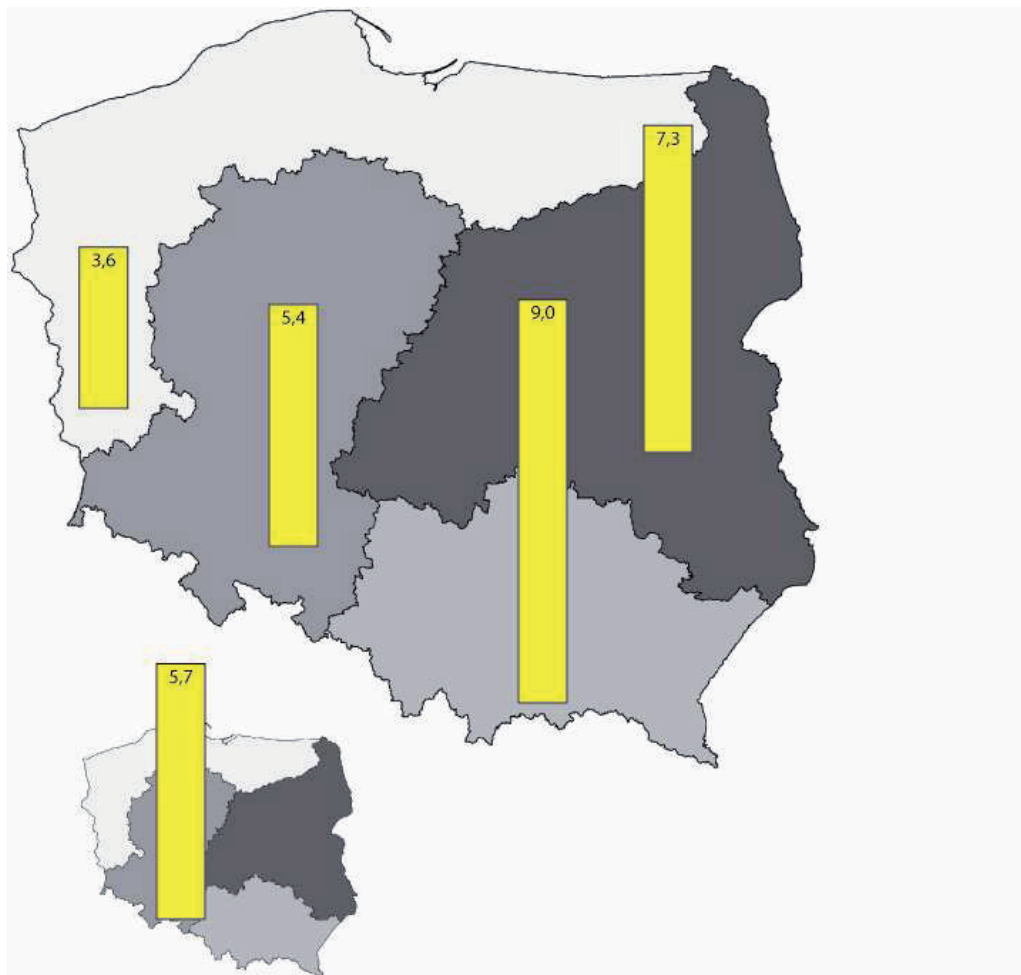
Mapa 39a. Udział dopłat do działalności operacyjnej w dochodzie z gospodarstwa rolnego w procentach w ujęciu regionalnym NTS1

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Wskaźnik płynności bieżącej (**Mapa 40**) jest jednym ze wskaźników charakteryzujących zdolność gospodarstwa do pokrycia krótkookresowych zobowiązań i przedstawia ile razy wartość majątku obrotowego przewyższa zobowiązania bieżące. Najwyższą wartość wskaźnik ten osiąga w regionie Małopolska i Pogórze, a najniższą na Pomorzu i Mazurach - 3,6, co jest wynikiem wysokiego poziomu kredytów krótkoterminowych w tym regionie (porównaj: Mapa 12). Bardzo wysoki wskaźnik płynności w regionie Małopolska i Pogórze jest skutkiem niewielkiego zadłużenia bieżącego gospodarstw tego regionu. (Aneks tabelaryczny, tabela 8, poz. 5).

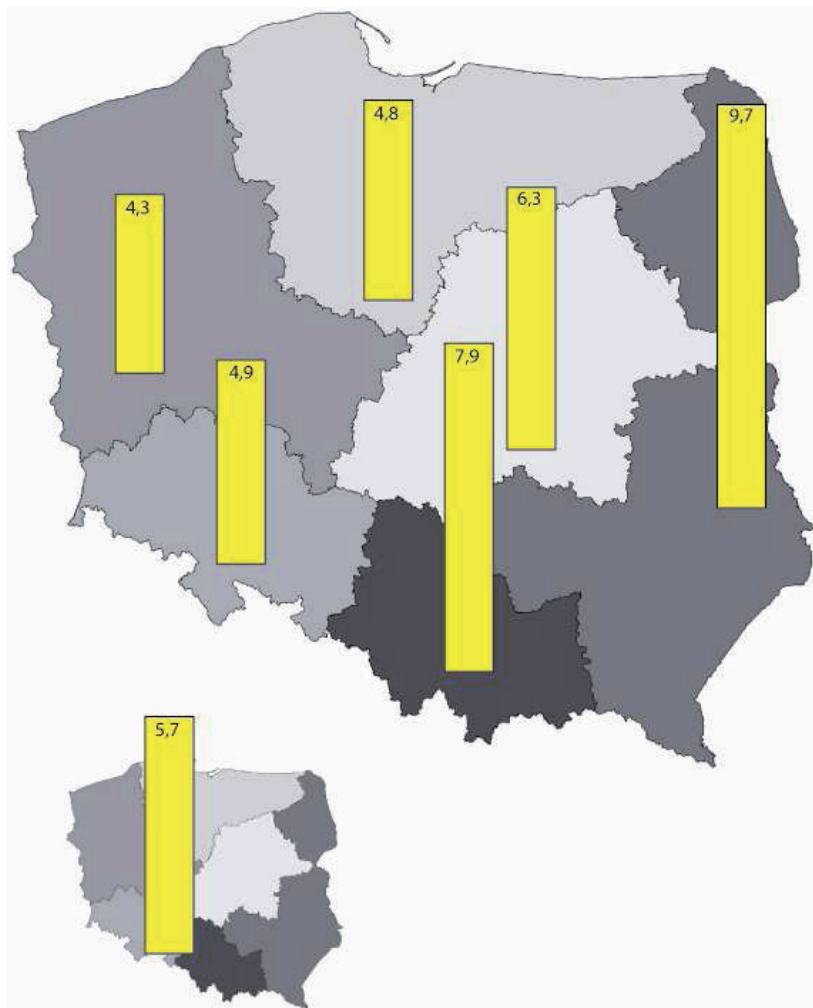
Mapa 40. Wskaźnik płynności bieżącej w ujęciu regionalnym FADN

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Im wyższy wskaźnik płynności bieżącej tym niższe zadłużenie krótkookresowe gospodarstwa. Według podziału NTS1 najmniej zobowiązań krótkoterminowych posiadają gospodarstwa Regionu Wschodniego (Mapa 40a) - 9,7%. Gospodarstwa w regionach południowo-zachodnim, północno-zachodnim i północnym posiadają niski wskaźnik płynności bieżącej, powyżej 4. (Aneks tabelaryczny, tabela 8a, poz.5).

Mapa 40a. Wskaźnik płynności bieżącej w ujęciu regionalnym NTS1

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

7. Podsumowanie

Porównując zróżnicowanie sytuacji ekonomicznej gospodarstw przy zastosowaniu podziału Polski na regiony FADN oraz NTS1 można stwierdzić, że w większości analizowanych zmiennych klasyfikacja NTS1 pozwalała zaobserwować większe różnice między średnimi niż to wynikało z klasyfikacji FADN. Delimitacja stosowana w FADN pozwalała w ujęciu przestrzennym uwypuklić różnice tylko w zakresie: zatrudnienia ogółem, wartości aktywów w gospodarstwie i wielkości zadłużenia, kosztu wytworzenia 100 zł produkcji ogółem, wartości dodanej netto na 1 ha użytków rolnych oraz udziału dopłat w dochodzie z gospodarstwa rolnego. Zbliżony poziom zróżnicowania w obu systemach klasyfikacji dotyczył wielkości ekonomicznej i obszarowej gospodarstw, udziału żywca wieprzowego i produktów drobiarskich w produkcji ogółem oraz wskaźnika płynności finansowej. Podział Polski na regiony statystyczne (NTS1) pozwala zaobserwować większe różnice w zakresie organizacji produkcji roślinnej i zwierzęcej, kosztów produkcji, wartości wytworzonej produkcji, jej struktury oraz produktywności ziemi i pracy a także wyników finansowych mierzonych wartością dodaną netto i dochodem z rodzinnego gospodarstwa rolnego zarówno w przeliczeniu na gospodarstwo jak i na osobę pracującą.

W przypadku zmiennych charakteryzujących potencjał produkcyjny gospodarstw oraz koszty produkcji niezależnie od systemu klasyfikacji regionalnej można zaobserwować podział Polski na dwie części: północno-zachodnią i południowo-wschodnią. W części północno-zachodniej, obejmującej wg FADN regiony: Pomorze i Mazury oraz Wielkopolska i Śląsk, a według NTS1 regiony: północny, północno-zachodni i południowo-zachodni, gospodarstwa znajdujące się w polu obserwacji Polskiego FADN są znacznie większe zarówno pod względem przeciętnego obszaru użytków rolnych, jak i wielkości ekonomicznej, dysponują też znacznie większą wartością aktywów i kapitału własnego. Gospodarstwa w tej części Polski w większym stopniu dziedzierzawiają grunty, a finansując działalność gospodarczą w większym stopniu posiłkują się kapitałem obcym. Wartość produkcji w przeciętnym gospodarstwie jest blisko 2-krotnie wyższa niż w pozostałych regionach FADN, głównie dzięki bardziej kosztochłonnym technologiom produkcji, o czym świadczą m.in. koszty nawożenia i środków ochrony roślin przeliczone na hektar powierzchni użytków rolnych oraz na 100 zł wytworzonej produkcji. Mimo wysokich kosztów produkcji, gospodarstwa w tej części Polski osiągają korzystne wyniki finansowe, w dużym stopniu dzięki wysokim dopłatom bezpośrednim.

Analizując organizację produkcji, podział Polski na dwie części nie jest tak wyraźny, zwłaszcza przy zastosowaniu klasyfikacji NTS1, a podobne regiony w wielu przypadkach nie przylegają do siebie. Przykładem może być produktywność ziemi, mierzona wartością produkcji ogółem na 1 ha użytków rolnych, która jest na dość zbliżonym, niskim poziomie, w regionie Północno-Zachodnim i Wschodnim, lub udział warzyw w strukturze produkcji ogółem, których jest najmniej w regionie Północnym i Południowo-Zachodnim.

Stosując klasyfikację NTS1 w większości przypadków poszczególne regiony można połączyć w trzy w miarę jednorodne grupy, jednak zależnie od analizowanej zmiennej podział ten jest inny. Wydaje się więc, że z punktu widzenia przestrzennego zróżnicowania gospodarstw znajdujących się w polu obserwacji FADN, podział Polski na 6 regionów statystycznych stosunkowo dobrze odwzorowuje przestrzenne zróżnicowanie sytuacji ekonomicznej gospodarstw towarowych i może być zastosowany zamiast dotychczasowych regionów FADN.

8. Aneks tabelaryczny

Tabela 1. Struktura gospodarstw według typów rolniczych w ujęciu regionalnym FADN

Region FADN	Suma	Uprawy polowe	Uprawy ogrodnicze	Uprawy trwałe	Krowy mleczne	Zwierz. żyw. w sys. wypas.	Zwierz. ziarnożerne	Mieszane
		(AB)	(C)	(E)	(F)	(G)	(H)	(I)
Pomorze i Mazury	1881	666	34	19	169	227	166	600
Wielkopolska i Śląsk	4494	1274	151	72	149	359	784	1705
Mazowsze i Podlasie	4628	894	166	300	508	915	390	1455
Małopolska i Pogórze	1474	407	95	103	65	160	116	528
Suma	12477	3241	446	494	891	1661	1456	4288

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Tabela 1a. Struktura gospodarstw według typów rolniczych w ujęciu regionalnym NTS1

Region NTS 1	Suma	Uprawy polowe	Uprawy ogrodnicze	Uprawy trwałe	Krowy mleczne	Zwierz. żyw. w sys. wypas.	Zwierz. ziarnożerne	Mieszane
		(AB)	(C)	(E)	(F)	(G)	(H)	(I)
Region Południowy	832	215	74	51	29	93	60	310
Region Wschodni	2649	666	41	144	256	534	202	806
Region Centralny	2621	420	146	208	288	448	244	867
Region Południowo-Zachodni	1162	620	17	12	22	66	70	355
Region Północno-Zachodni	2737	691	124	47	88	261	516	1010
Region Północny	2476	629	44	32	208	259	364	940
Polska	12477	3241	446	494	891	1661	1456	4288

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN

Tabela 2. Struktura gospodarstw według wielkości ekonomicznej w ujęciu regionalnym FADN

Region FADN	Suma	Bardzo małe	Małe	Średnio - małe	Średnio - duże	Duże	Bardzo duże
		(< 4 ESU)	(4 =< 8 ESU)	(8 =< 16 ESU)	(16 =< 40 ESU)	(40 =< 100 ESU)	(>= 100 ESU)
Pomorze i Mazury	1881	101	293	537	626	199	125
Wielkopolska i Śląsk	4494	249	549	1087	1784	674	151
Mazowsze i Podlasie	4628	471	1157	1512	1148	282	58
Małopolska i Pogórze	1474	267	463	375	256	92	21
Suma	12477	1088	2462	3511	3814	1247	355

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Tabela 2a. Struktura gospodarstw według wielkości ekonomicznej w ujęciu regionalnym NTS1

Region FADN	Suma	Bardzo małe	Małe	Średnio - małe	Średnio - duże	Duże	Bardzo duże
		(< 4 ESU)	(4 =< 8 ESU)	(8 =< 16 ESU)	(16 =< 40 ESU)	(40 =< 100 ESU)	(>= 100 ESU)
Region Południowy	832	172	256	168	159	62	15
Region Wschodni	2649	294	697	849	624	161	24
Region Centralny	2621	272	667	870	621	151	40
Region Południowo-Zachodni	1162	87	196	274	403	159	43
Region Północno-Zachodni	2737	137	328	690	1049	405	128
Region Północny	2476	126	318	660	958	309	105
Suma	12477	1088	2462	3511	3814	1247	355

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN

Tabela 3. Struktura gospodarstw według wielkości obszarowej w ujęciu regionalnym FADN

Region FADN	Suma	Barczo małe	Małe	Średnio - małe	Średnio - duże	Duże	Barczo duże
		(<=5 ha)	(5<= 10 ha)	(10<=20 ha)	(20<=30 ha)	(30<=50 ha)	(>50 ha)
Pomorze i Mazury	1881	54	93	329	321	387	697
Wielkopolska i Śląsk	4494	183	387	1103	858	967	996
Mazowsze i Podlasie	4628	162	779	1774	920	663	330
Małopolska i Pogórze	1474	199	362	410	183	166	154
Suma	12477	598	1621	3616	2282	2183	2177

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Tabela 3a. Struktura gospodarstw według wielkości obszarowej w ujęciu regionalnym NTS1

Region FADN	Suma	Barczo małe	Małe	Średnio - małe	Średnio - duże	Duże	Barczo duże
		(<=5 ha)	(5<=10 ha)	(10<=20 ha)	(20<=30 ha)	(30<=50 ha)	(>50 ha)
Region Południowy	832	145	234	187	77	96	93
Region Wschodni	2649	97	401	938	551	422	240
Region Centralny	2621	119	506	1059	475	311	151
Region Południowo-Zachodni	1162	27	67	249	171	218	430
Region Północno-Zachodni	2737	137	263	632	511	540	654
Region Północny	2476	73	150	551	497	596	609
Polska	12477	598	1621	3616	2282	2183	2177

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN

Tabela 4. Potencjał ekonomiczny gospodarstw w ujęciu regionalnym FADN

l.p	Zmienna	j.m.	Razem	Pomorze i Mazury	Wielkopolska i Śląsk	Mazowsze i Podlasie	Małopolska i Pogórze
1	Powierzchnia użytkowanych użytków rolnych	ha	17,7	34,1	23,1	14,0	10,4
2	Powierzchnia dodzierżawionych użytków rolnych	ha	5,1	12,4	7,5	2,9	3,4
3	Przeciętna wielkość ekonomiczna gospodarstwa	ESU	9,6	13,8	14,5	7,6	5,6
4	Liczba pełnozatrudnionych w przeliczeniu na 100 ha UR	AWU/100 ha	9,7	5,4	7,8	12,0	15,5
5	Wartość aktywów ogółem średnio na gospodarstwo	zł	322 514	455 630	404 597	280 417	244 101
6	Wartość aktywów ogółem na 1 ha UR	zł/ha	18 234	13 344	17 536	19 971	23 397
7	Kapitał własny gospodarstw rolnych	zł	264 165	346 831	334 569	231 407	206 237
8	Zadłużenie ogółem na gospodarstwo	zł	30 514	72 137	44 405	21 110	12 287
9	Zadłużenie krótkoterminowe na gospodarstwo	zł	9 408	23 374	14 098	6 035	3 859

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Tabela 4a. Potencjał ekonomiczny gospodarstw w ujęciu regionalnym NTS1

l.p	Zmienna	j.m.	Razem	Region Południowy	Region Wschodni	Region Centralny	Region Południowo-Zachodni	Region Północno-Zachodni	Region Północny
1	Powierzchnia użytkowanych użytków rolnych	ha	17,7	9,7	14,2	13,3	30,5	25,1	25,8
2	Powierzchnia dodzierżawionych użytków rolnych	ha	5,1	3,4	3,3	2,7	12,1	9,4	7,0
3	Przejęta wielkość ekonomiczna gospodarstwa	ESU	9,6	5,5	7,0	7,8	13,4	15,1	13,8
4	Liczba pełnozatrudnionych w przeliczeniu na 100 ha UR	AWU/100 ha	9,7	16,5	11,6	12,8	5,8	7,3	6,9
5	Wartość aktywów ogółem średnio na gospodarstwo	zł	322 514	237 839	268 529	285 404	416 901	414 598	426 613
6	Wartość aktywów ogółem na 1 ha UR	zł/ha	18 234	24 574	18 852	21 473	13 688	16 489	16 514
7	Kapitał własny gospodarstw rolnych	zł	264 165	201 855	219 916	237 921	321 219	349 025	333 176
8	Zadłużenie ogółem na gospodarstwo	zł	30 514	12 368	17 842	22 074	50 141	47 677	59 320
9	Zadłużenie krótkoterminowe na gospodarstwo	zł	9 948	4 227	4 599	6 937	17 878	19 005	17 434

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN

Tabela 5. Organizacja produkcji w ujęciu regionalnym FADN

lp.	Zmienna	j.m.	Razem	Pomorze i Mazury	Wielkopolska i Śląsk	Mazowsze i Podlasie	Małopolska i Pogórze
1	Udział zbóż w strukturze UR	%	59,6	59,6	63,7	57,9	53,4
2	Przeciętny stan pogłowia zwierząt w gospodarstwie	LU	12,1	17,9	17,5	9,7	7,4
3	Przeciętny stan pogłowia krów mlecznych w gospodarstwie	LU	3,0	3,7	2,8	3,2	2,0
4	Pogłowie krów mlecznych w gospodarstwach specjalizujących się w chowie krów mlecznych	LU	11,4	12,5	13,4	11,5	7,5
5	Obsada krów mlecznych na 100 ha UR	LU/100 ha	16,8	10,8	12,3	22,9	19,1
6	Przeciętny stan pogłowia trzody chlewnej w gospodarstwie	LU	5,2	7,3	9,7	3,3	2,7
7	Pogłowie trzody chlewnej w gospodarstwach specjalizujących się w tej działalności	LU	32,4	66,9	32,9	26,5	22,3
8	Obsada trzody chlewnej na 100 ha UR	LU/100 ha	29,3	21,3	42,2	23,7	25,6

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Tabela 5a. Organizacja produkcji w ujęciu regionalnym NTSI

lp.	Zmienna	j.m.	Razem	Region Południowy	Region Wschodni	Region Centralny	Region Południowo-Zachodni	Region Północno-Zachodni	Region Północny
1	Udział zbóż w strukturze UR	%	59,6	52,0	56,4	59,0	66,0	63,2	58,9
2	Przeciętny stan pogłowia zwierząt w gospodarstwie	LU	12,1	7,1	9,4	9,6	10,9	19,6	18,4
3	Przeciętny stan pogłowia krów mlecznych w gospodarstwie	LU	3,0	1,9	2,9	3,3	2,1	3,1	3,5
4	Pogłowię krów mlecznych w gospodarstwach wyspecjalizowanych w tej działalności	LU	11,4	6,9	13,3	10,0	9,0	13,5	13,3
5	Obsada krów mlecznych na 100 ha UR	LU/100 ha	16,7	19,4	20,3	24,7	7,0	12,4	13,5
6	Przeciętny stan pogłowia trzody chlewnej w gospodarstwie	LU	5,2	2,5	3,2	3,4	5,3	10,1	9,4
7	Pogłowię trzody chlewnej w gospodarstwach wyspecjalizowanych w tej działalności	LU	32,4	18,5	32,1	23,0	36,3	34,3	41,7
8	Obsada trzody chlewnej na 100 ha UR	LU/100 ha	29,3	25,5	22,1	25,6	17,5	40,1	36,4

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN

Tabela 6. Koszty produkcji w ujęciu regionalnym FADN

lp.	Zmienna	j.m.	Razem	Pomorze i Mazury	Wielkopolska i Śląsk	Mazowsze i Podlasie	Małopolska i Pogórze
1	Koszty ogółem na gospodarstwo	zł	82 010	137 834	120 221	59 851	56 288
2	Koszty nawożenia	zł/ha	448	458	549	371	396
3	Koszty środków ochrony roślin	zł/ha	202,2	227,2	255,2	145,3	200,1
4	Koszt wynagrodzeń w przeliczeniu na pełnozatrudnionego pracownika najemnego	zł/AWU	23 383	26 888	27 177	19 088	19 272
5	Koszt wytworzenia 100 zł produkcji	zł	90,1	96,8	91,1	87,4	86,1

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Tabela 6a. Koszty produkcji w ujęciu regionalnym NTS1

lp.	Zmienna	j.m.	Razem	Region Południowy	Region Wschodni	Region Centralny	Region Południowo-Zachodni	Region Północno-Zachodni	Region Północny
1	Koszty ogółem na gospodarstwo	zł	82 010	54 353	56 398	62 977	116 253	135 876	117 306
2	Koszty nawożenia	zł/ha	447,8	421,9	331,4	409,5	605,4	502,7	478,9
3	Koszty środków ochrony roślin	zł/ha	202,2	218,1	129,2	167,8	287,1	238,2	229,1
4	Koszty wynagrodzeń w przeliczeniu na pełnozatrudnionego pracownika najemnego	zł/AWU	23 383	21 459	17 775	19 209	30 879	27 446	24 706
5	Koszt wytworzenia 100 zł produkcji	zł	90,1	85,6	85,8	88,7	91,3	94,5	91,5

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN

Tabela 7. Wyniki produkcyjne w ujęciu regionalnym FADN

lp.	Zmienna	j.m.	Razem	Pomorze i Mazury	Wielkopolska i Śląsk	Mazowsze i Podlasie	Małopolska i Pogórze
1	Wartość produkcji ogółem na gospodarstwo	zł	91 059	142 390	131 978	68 466	65 357
2	Wartość produkcji ogółem na ha UR (produkcyjność ziemi)	zł/ha	5 148	4 170	5 720	4 876	6 264
3	Wartość produkcji ogółem na osobę pełnozatrudnioną	zł/AWU	53 125	77 178	73 755	40 736	40 293
4	Udział zbóż w produkcji ogółem	%	22,0	26,4	24,2	19,8	16,8
5	Udział produkcji warzyw i owoców w produkcji ogółem	%	13,4	5,1	10,4	17,0	22,2
6	Udział produkcji zwierzęcej w produkcji ogółem	%	47,8	47,7	47,0	49,4	45,3
7	Udział mleka krowiego w produkcji ogółem	%	14,7	12,0	11,7	19,7	11,8
8	Udział żywności wieprzowego w produkcji ogółem	%	16,5	13,6	21,3	14,4	12,9
9	Udział produktów drobiarskich w produkcji ogółem	%	9,4	15,4	8,5	6,3	13,7

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Tabela 7a. Wyniki produkcyjne w ujęciu regionalnym NTS1

lp.	Zmienna	j.m.	Razem	Region Południowy	Region Wschodni	Region Centralny	Region Południowo-Zachodni	Region Północno-Zachodni	Region Północny
1	Wartość produkcji ogółem na gospodarstwo	zł	91 059	63 495	65 768	70 964	127 304	143 839	128 268
2	Wartość produkcji ogółem na ha UR (produkcyjność ziemi)	zł/ha	5 148	6 560	4 617	5 339	4 180	5 721	4 965
3	Wartość produkcji ogółem na osobę pełnozatrudnioną	zł/AWU	53 125	39 756	39 912	41 567	71 752	77 855	72 418
4	Udział zbóż w produkcji ogółem	%	22,0	16,8	20,8	18,2	39,4	20,1	24,5
5	Udział produkcji warzyw, kwiatów i owoców w produkcji ogółem	%	13,4	27,2	12,0	20,8	4,9	10,7	7,9
6	Udział produkcji zwierzęcej w produkcji ogółem	%	47,8	40,6	52,5	47,3	28,4	53,2	47,9
7	Udział mleka krowiego w produkcji ogółem	%	14,7	12,3	18,2	19,1	8,3	12,1	13,1
8	Udział żywca wieprzowego w produkcji ogółem	%	16,5	12,0	14,3	14,5	11,5	20,4	20,2
9	Udział produktów drobiarskich w produkcji ogółem	%	9,4	9,3	10,3	5,9	4,6	14,7	8,1

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN

Tabela 8. Wyniki finansowe w ujęciu regionalnym FADN

lp.	Zmienna	j.m.	Razem	Pomorze i Mazury	Wielkopolska i Śląsk	Mazowsze i Podlasie	Małopolska i Pogórze
1	Wartość dodana netto na osobę pełnozatrudnioną	zł/AWU	18 524	24 722	24 347	15 526	13 860
2	Wartość dodana netto na 1 ha UR	zł/ha	1 795	1 336	1 888	1 859	2 155
3	Dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego na pełnozatrudnionego członka rodziny	zł/FWU	1 6 198	20 084	20 965	14 476	12 032
4	Udział dopłat bezpośrednich w dochodzie z gospodarstwa rolnego	%	69,3	94,5	68,6	65,2	58,4
5	Wskaźnik płynności bieżącej		5,7	3,6	5,4	7,3	9,0

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Tabela 8a. Wyniki finansowe w ujęciu regionalnym NTS 1

lp.	Zmienna	j.m.	Razem	Region Południowy	Region Wschodni	Region Centralny	Region Południowo-Zachodni	Region Północno-Zachodni	Region Północny
1	Wartość dodana netto na osobę pełnozatrudnioną	zł/AWU	18 523	13 581	15 995	14 821	26 478	22 662	25 725
2	Wartość dodana netto na 1 ha UR	zł/ha	1 795	2241	1850	1 904	1 542	1 665	1 764
3	Dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego na pełnozatrudnionego członka rodziny	zł/FWU	16 198	11 256	15 058	13 633	19 836	19 065	22 976
4	Udział dopłat bezpośrednich w dochodzie z gospodarstwa rolnego	%	69,1	55,2	62,0	67,7	73,9	78,7	74,8
5	Wskaźnik płynności bieżącej		5,7	7,9	9,7	6,3	4,9	4,3	4,8

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN

Tabela 9. Struktura gospodarstw według wielkości dochodu w procentach w ujęciu regionalnym FADN

lp.	Zmienna	j.m.	Razem	Pomorze i Mazury	Wielkopolska i Śląsk	Mazowsze i Podlasie	Małopolska i Pogórze
1	Gospodarstwa z ujemnym dochodem	%	12,0	16,1	12,4	10,2	13,8
2	Gospodarstwa z dochodem niższym od przeciętnego rocznego wynagrodzenia w kraju w 2008 r. ¹⁾	%	68,6	57,7	61,1	73,2	73,1
3	Gospodarstwa z dochodem wyższym od przeciętnego rocznego wynagrodzenia w kraju w 2008 r. ¹⁾	%	19,4	26,2	26,5	16,6	13,0

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN: Wyniki standardowe za 2008 r.

Tabela 9a. Struktura gospodarstw według wielkości dochodu w procentach w ujęciu regionalnym NTSI

lp.	Zmienna	j.m.	Razem	Region Południowy	Region Wschodni	Region Centralny	Region Południowo- Zachodni	Region Północno- Zachodni	Region Północny
1	Gospodarstwa z ujemnym dochodem	%	11,8	13,0	8,7	12,7	12,1	15,1	10,8
2	Gospodarstwa z dochodem niższym od przeciętnego rocznego wynagrodzenia w kraju w 2008 r. ¹⁾	%	68,8	76,1	73,1	72,2	63,1	61,1	58,9
3	Gospodarstwa z dochodem wyższym od przeciętnego rocznego wynagrodzenia w kraju w 2008 r. ¹⁾	%	19,4	10,9	18,2	15,1	24,7	23,7	30,3

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Polskiego FADN